

Janko Havlík

„Celkem milý“

„Měli jsme přinášet oběť Bohu na oltář, teď mu přinášíme místo hostií svoje utrpení a život.“

Jozef Luscoň

A.M.I.M.S.
Apostolatus Mariae Immaculatae Matris Spei
(Apoštolát P. Marie Neposkvrněné – Matky Naděje)
Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov
A. D. 2024

Autor: Jozef Luscoň
Název: Janko Havlík
Podtitul: „Celkem milý“
Ilustrace (originál): Lucia Halčinová
Ilustrace: Pavlína Anežka Vlášková
Překlad: Anna Balintová
Vydal: A.M.I.M.S. z. s., Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov
Rok vydání: 2024
Vydání: první
Zpracovali: členové společenství FATYM Vranov nad Dyjí a Přímětice

Pro církevní potřebu vytiskl A.M.I.M.S.

S církevním schválením Biskupství brněnského č.j.: Ep/653/24

ze dne 7. 6. 2024

Kompletní on-line texty většiny publikací, které vydává A.M.I.M.S., najdete na internetových stránkách FATYMu www.fatym.com. Zde si také můžete jen za příspěvek na tisk a poštovné knihy objednat v tištěné podobě.

Chránit si svoje kořeny

Během návštěvy v Dubovcích mi paní Mária Tokošová, rozená Havlíková, řekla: „Počkejte chvíli, něco vám ukážu...“ Kamsi odběhla a po chvíli přinesla malý medailonek zalitý v umělé hmotě. Měl tvar srdíčka a podávala mi jej se slovy: „Je ze zlata.“

„Ze zlata? Je tedy velmi cenný.“

„Ano, a jak. Daroval mi ho bratr Janko, když jsme za ním byly s maminkou v Jáchymově.“

„Toto máte od Janka Havlíka?“

„Ano. Donesl mi ho v ústech.“

„V ústech?“ neudržel jsem své překvapení a můj výraz tváře žádal vysvětlení. Paní Mária se zamyslela, její pohled směřoval někam do dálky a svižným hlasem spustila: „Bylo to takto...“

Z její výpovědi, z bádání paní Heleny Slávikové, ze vzpomínek Jankova spoluvězně Antona Srholce, bratru vincentinů, sester vincentinek a jiných se zrodila tato kniha.

Je to román, který chce nabídnout obraz o tom, jaké krásné a obětavé lidi mělo naše malé Slovensko, jak se nebáli obětovat za pravdu a dobro.

O Záhorácích koluje mnoho vtipů, ale zdá se mi, že na Janka Havlíka, který pochází z tohoto kraje, každý neseď. Měl velmi něžnou duši, byl to mimořádně „kultivovaný“ Záhorák a na účet takových se velká ironie dělat nedá. I když on si dokázal vystřelit i ze sebe a jeho sestra Mária vydala svědectví: „Byl pro každou neplechu a pro každou srandu.“

No, něco „záhoráckého“ přece jen měl – jak se začal, nepovolil. Šel za pravdou i přesto, že ho mučili. A to nesmírně dráždilo komunisty a jeho učitele.

Janko se narodil 12. února 1928 jako nejstarší ze čtyř dětí Justíny a Karola Havlíka. Jednalo se o chudé rolníky, kteří však byli bohatí na velkodušnost. A to učili i své děti.

O dva roky mladší byl Tonko, o osm Lojzko a o šestnáct naše již zmiňovaná paní Mária. Ta byla Jankova oblíbenkyně. A to i proto, že jí prý „jazyk chodil jako švihadlo.“ A tuším, že se to po letech vůbec nezměnilo.

Každý člověk má více kořenů, z kterých žije. Na co jsou dobré? Jak v člověku fungují? Asi tak, že jeho myšlenky a vzpomínky zalétají do oblastí, kde kořeny sídlí. Vzpomínky ožívují událost, kterou dotyčný prožil a zkušenost se potom rozlévá v člověku. A často mu přináší úlevu, pokoj, jistotu i řešení, co dále dělat.

Janka živil rodný kraj, jeho zvyky, kroje, písničky, řeč, příběhy... Rodina byla kořenem, který mu zase přinášel smysl pro společenství, pracovitost a houževnatost v boji s těžkostmi. Teta Angela ho živila něžností... Véra v Boha, to byl nejmohutnější kořen. Véra, ta mu dávala sílu. A všechny Jankovy kořeny vedly k Bohu.

On na Janka dopustil všechno možné, ale neopustil ho. Srazil se s komunistickou ideologií a jako jednatel neměl šanci tuto srážku bez újmy ustát. Možná se mu toto všechno stalo i proto, abychom se my „podřimující křesťané v našich sladkých konzumních časech“ rozpomenuli na svoje kořeny a řekli si: „Když Janko vydržel věřit a milovat, proč bych to nedokázal i já?“

Možná má příběh Janka Havlíka s námi zatřást, abychom odhalili, co je nejcennější v našem životě a co nám protéká skrz prsty. Také abychom našli víru v Boha, která nám pomůže vydržet v našich nejtěžších osobních časech.

Nevím, jak postupujete při plánování své budoucnosti, ale nejprve si zkontrolujte své kořeny. Je to sice paradox, ale Jankovi Havlíkovi nevyšel ani jeden životní sen, a přece odcházel ze světa pokojný.

Jak je to možné?

Ty kořeny, o kterých mluvíme, měl dobře zasazené. Víte vy vůbec, jaké jsou ty vaše?

Čtete dále, možná je odhalíte.

Ze srdce Vám to přeji.

Autor

I. Objímaný láskou rodiny

Nádherný západ slunce, husy a milující osoby. To je to první, co si Janko Havlík z dětství pamatoval. Vlastně ne, je tu ještě něco.

Jednou, když naháněl malá housátka, rozběhl se za ním jejich otec, starý houser a uštědřil mu takový d'obanec do zadku, pod oko i za uši. Vůbec nešetřil toho malého provokatéra, který naháněl jeho děti. Ještě, že zasáhla rozvázná matka husa, která začala syčet na všechny strany a uzemnila všechny, i svého pana manžela. Zdálo se, že má poslední slovo, ale zasáhla Jankova maminka Justína: „Janíčku, to nemůžeš. Jak by to vypadalo, kdyby i naši rodinu takto někdo naháněl. Tatínek by ho určitě také švihnul po zadku i po uších...“ Janko toto vysvětlení přijal. Od té doby už malá housátka nenaháněl, ale s houserem Gustavem měl nevyrovnané účty a zápasil s ním ještě dlouho.

Janko byl velmi zvědavý chlapec, do všeho vrtal a svět se mu stal zdrojem překvapení. Zjistil, že okolo něho je mnoho tajemství.

„Jé, mami...!“ vykřikl jednou na dvoře tak nadšeně, že z domu vyběhla nejen matka, ale i otec.

„Co je, co se stalo?“ doběhli rozrušení rodiče k synkovi.

„Podívej... měsíc svítí...“

Rodiče se podívali na měsíc a neviděli na něm nic mimořádného. Potom se podívali jeden na druhého a nahromaděné napětí vypustili skrz vzájemný úsměv. A maminka se opět podívala na měsíc a překvapeně řekla: „Opravdu, svítí.“ A potom se na něj dívala delší dobu a řekla: „To už jsem opravdu tak stará, že se nad takovými krásnými věcmi nezastavím?“

Ale bylo to úplně jinak s paní Justínou Havlíkovou. Byla to zkušená žena, která pochodila kus světa. Její bystrý intelekt, veselá povaha a zvládnání různých prací z ní udělaly váženou dívčinu.

Sloužila u různých vysoce postavených rodin v Bratislavě, Trnavě i ve Skalici. A všude obstála. Potom si udělala porodnický kurz a pro její vzdělanost a lidský přístup ji vyhledávaly různé společenské kapacity. I když neměla čas chodit do školy, patřila mezi nešikovnější zdravotnice v okolí. Měla dobrou schopnost rozlišování a říkávala: „Mezi lidmi bývá často spor neschopných s těmi, kteří jsou schopni všeho. Nedejme se vlákat do jejich bláznivých soubojů.“

Synáček Janko zdědil po ní mnoho, ale pokoj a životní rovnováhu měl po otci. Ten si zvykl na různé společenské nepořádky říkat: „Je na čase, aby „normální“ lidé řekli, že už to stačilo.“

I s přibývajícimi lety Janko stále něco nového objevoval, a tak své rodiče nepřestal překvapovat. Neustále poznával svět a o svá zjištění se velmi rád dělil.

Po Jankovi přišel na svět Tonko a maminka správně pochopila, že její děti potřebují „vybrousit“ svoji duši do krásy a dobra, a proto jim začala vyprávět pohádky. Na konci každé pověděla: „A všimli jste si, že dobro opět zvítězilo? A že být dobrým se vyplatí?“

„Být dobrým se vyplatí...“ Tato věta se malému Jankovi vryla hluboko do jeho duše.

Kromě tatínka a maminky měl ještě někdo další ohromný vliv na jejich rodinu. Byla to teta Angela. Už její jméno naznačovalo, že má něco společného s anděly. Byla to velmi jemná, tichá, laskavá a velmi zbožná žena, která si vždy našla čas na vyslechnutí svých blízkých.

Už jako čtrnáctiletá se přihlásila jako kandidátka k sestřám vincentinkám v Trnavě, ale vždy když jí to okolnosti dovolily, ráda se vracela ke svým drahým do Vlčkován. Měla mimořádný dar povzbudit člověka ke konání dobra. Celou Havlíkovu rodinu zásobovala náboženskou literaturou, knihami, časopisy... A také jim je nahlas četla.

A tak Janko postupně přisedlal z pohádkového světa do světa daleko realističtějšího, plného kladných a záporných hrdinů. Hlavním hrdinou v nich byl Pán Ježíš. Ale i lotr d'ábel a jeho kumpáni mučili tento svět a statečným lidem nastavovali různé pasti. Ale Janko si všiml, že na Pána Ježíše d'ábel neměl. Ten se vždy dokázal vysmeknout z jeho drápů. „Křivák jeden je to, nemá šanci vyhrát...“ konstatoval po jednom úryvku z evangelia na adresu d'ábla.

„Fíha, ty máš ale odborné vyjadřování,“ poznamenala překvapeně teta Angela. A zeptala se matky: „Odkud to vzal?“

„To víš, kamarádi z ulice.“

A Janko událost z evangelia rozváděl dále: „Teto, každý z nich dává dohromady svoji partu, že?... Kdy se budou bít?“

Otázka byla sice klukovská, ale pravdivá. Chlapec si postupně ujasňoval, jak je nastavený tento svět. Viděl, že jedni slouží dobru, jiní zlu, a že i v tomto světě dochází k ranám do zad.

Teta Angela byla z Jankových otázek překvapená a musela hledat způsob, jak předložit věčné pravdy tomuto všetečkovi: „Janko, ty se ptáš jinak než druzí lidé, ale máš pravdu. K souboji mezi Ježíšovou a d'ábovou partou už došlo a mezi nimi dochází neustále k hašteření...“

Po těchto řečech se Janko přimknul k tetě, protože podle jeho úvah to musela být teda pořádná bitka s velkým rachotem. A co kdyby i on dostal jednu ránu do zad? A protože ještě žádnou neschytil, chtěl vědět víc, a tak se zeptal tety Angely: „A kde se bijou? A kdo vítězí? Chtěl bych se přidat.“

„Víš, tato bitka se dá někdy vidět duchovníma očima, ale to ty ještě nemůžeš úplně chápat. Ale je velmi důležité, ke komu se přidáš, s kým se budeš kamarádit, protože tím se vlastně i staneš.“

„Já se nekamarádím jen tak s někým, maminka to nedovolí.“

„A to dělá velmi dobře. Na světě je totiž mnoho lidí, kteří se kamarádí se zlými lidmi. Pustí je k sobě do svého srdce, a potom se stanou i oni špatnými lidmi. Ale kamarádit se dá i s Pánem Ježíšem, s Pannou Marií a s jejich přáteli.“

„To bych si moc přál. Jak to mám udělat?“ projevilo Janko zájem patřit mezi Ježíšovy přátele.

„No, je zvykem, že si přátelé mezi sebou povídají... A také si mají i vzájemně naslouchat. Zkus to tak, jak to dělají všichni moudří lidé. Rozmlouvej s Pánem Ježíšem jako se svým přítelem.“

Janko to zkoušel. Při nejbližším setkání jí však smutně pověděl: „Všechno možné jsem Pánu Ježíši řekl, ale od něho jsem se nedozvěděl nic. Neumí mluvit?“

„Hm... a byl jsi i ticho?“

„To je potřeba?“

„Ano, zkoušej být i chvíli ticho.“

Na druhý den Janko referoval: „Zdalo se mi, že jsem od Pána Ježíše něco zaslechl, ale potom Dunčo štěkal... hlasitěji, než byl ten hlas.“

„Věřím ti. A proto ti radím, aby ses naučil modlit se jak ráno, tak i večer, kdy psi už spí a všude je víc ticha. Anebo... víš ty co? Zahrň do té modlitby i Dunča. Představ ho Pánu Ježíši.“

Takto jemně vedla teta Angela duši malého Janka. Pochválila ho za dobro, které vykonal, povzbuzovala ho a předkládala mu nové a nové myšlenky: „Přátelé jsou zvyklí se i vzájemně obdarovat... Obdaroval jsi něčím Pána Ježíše?“

„Ale co mu já můžu dát. Vždyť on má všechno.“

„Ano, má. Ale ne od tebe.“

„Aha.“

A tak se nenápadné věci staly zcela zásadními – Jankovi se vštěpovala modlitba do srdce a bylo vidět, jak Bůh působí v jeho duši.

I maminka se ho často ptala: „Janko, už jsi dnes něco obětoval Panně Marii?“

„Ano, dal jsem před její sošku kytičku.“

„A na Pána Ježíše jsi nezapomněl?“

„Ne, nezapomněl. Řekl jsem mu příběh o vlašťovkách a poprosil jsem ho, aby na sebe dával pozor a neonemocněl. ... Vždyť, kdo by se potom o nás staral, kdyby on musel ležet v posteli?“ Tatínek Karol se při takových řečech musel držet, aby se nezačal smát. Jen tak pro sebe si občas řekl: „Přijde čas, kdy mu já dám chlapeckou výchovu a naučím ho pracovat. Teď to moje žena dělá moc dobře...“

II. Na pouti s rodiči

Jankovi rodiče rádi navštěvovali místa, na kterých mohli načerpat povzbuzení pro duchovní život. Jedním z nich bylo poutní místo ve Skalici, kde se uctívalo Božské Srdce Ježíšovo. To měli ve velké úctě a jeho obraz spolu s obrazem Neposkrvněného Srdce Panny Marie zdobil jejich skromný příbytek.

Matka Justína byla velká ctitelka Panny Marie a chodila i na pouť do Šaštína. Tam k Sedmibolestné Panně Marii, přinášela všechny svoje radosti i starosti. I otec, pan Karol, byl zbožný, ale tak trochu svým vlastním způsobem. Řekli bychom – tak „chlapsky“ – volil méně slov, ale víc obětí. Často říkával: „Naše zbožnost nesmí nikoho obtěžovat.“ Modlil se hlavně během práce na poli. A jít na pouť, to bral jako svoji povinnost. A na poutě brali i své děti „aby si zvykli, kdo jsou a ke komu patří.“

A teď na slavnost Seslání Ducha Svatého se odebrali do Šaštína. Z Vlčkován směřem na Unín to nebylo až tak daleko. Trochu je i na žebříňáku svezl soused, trochu šli pěšky. A vzali s sebou i pětiletého Janka.

Obrovská bazilika udělala na chlapce úžasný dojem. Kráčel mezi otcem a matkou a nevěděl, kam se má nejdřív podívat. Všude bylo plno světla, vážených lidí a pobíhajících chlapců... Běh, ten znal. To byl jeho svět, proto se hned rozběhl za nimi.

„Janko, to nemůžeš. To jsou ministranti. Chrám spravují salesiáni a u nich je vždy mnoho chlapců,“ snažila se mu vysvětlit matka. Ale když se na něj kterýsi pacholek zašklebil, pohnul se vpřed, aby mu ukázal, co se naučil při pasení hus. Starý houser Gustav by o tom mohl vyprávět... Stačil by jemný dotek a ministrant by se díval na baziliku z podlahy. Ale v rozhodující chvíli mu otec pevněji stiskl ruku, takže se nedalo předvést jeho umění.

Rodina Havlíkova kráčela přímo před oltář. A když se objevily obrazy a sochy se zdviženými rukama, Janko se naklonil k matce a řekl jí: „Mami, dívej, mávají mi.“ A ani nečekal na odpověď a i on zamával některé světičky.

„Janko, hádám, že se i znáte, ne?“ popichovala ho matka.

„No... jen tak od vidění,“ poznamenal vážně a pokračoval směrem vpřed.

Na určitém místě před oltářem dala hlava rodiny, pan Karol, pokyn, aby všichni poklekli. Pozdvihli oči a před nimi byla socha Sedmibolestné Panny Marie a v její náruči mrtvý Pán Ježíš. „Ach, to je musí velmi bolet, že, mami?“ poznamenal polohlasně Janko. Matka byla ticho. Vstala a chytla Janka za ruku. Přidal se i otec, zašli za oltář a druhou stranou se vydali směrem ven z baziliky.

Ale když byli před sochou Panny Marie, která měla v jedné ruce paličku a v druhé Ježíška, Janko poznamenal: „Myslíš, mami, že Panna Maria používá tu paličku, když Ježíšek neposlouchá?“ Tato divná Jankova úvaha vytrhla jeho matku ze zbožných myšlenek. Uvědomila si, co její syn právě řekl, trochu si to představila a vybuchla smíchy. Ještě, že smích na poslední chvíli dokázala ztlumit rukou a proměnit na kašel.

Avšak jakási před nimi se tlačící Záhoračka měla dobré uši. Ta to moc dobře slyšela. A měla nejen dobré uši, ale i jazyk, a na plnou pusku poznamenala: „No, to je ale nevychované dítě... Hádám, že to ani matku nemá!“

Ironická poznámka rádně dopálila pana Karola. Na svou ženu si přece nenechá kydat. Otočil se a byl by té tetce rádně odsekl, ale pohled mu padl na obraz Dona Bosca a na jeho varovně zdvižený prst, a tak vypustil páru „bez užitku“. Táhl Janka k bočnímu východu tak silně, že ten dělal skoro dvoumetrové skoky.

Venku před bazilikou, chtěla matka Jankovi rázně promluvit do duše. Nadechla se, ale když zpozorovala jeho nevinnou dětskou tvář, zářící oči a široký úsměv, jen si povzdechla, pokrčila rameny a objala ho se slovy: „Ach ty můj chlapečku. Co jen z tebe bude? Máš řeči jako koza bobků.“

A i toto zaslechla jakási tetka z Bratislavy a výchovnou poznámkou nešetřila: „Na posvátném místě a takové hloupé řeči.“ Zčervenala ve tváři a zdálo se, že se chystá k daleko ostřejším řečem.

A v paní Justíně se spustil proces, ve kterém nabrala energii na masivní odpověď. Naštěstí ji zachránila jakási dobromyslná žena od Skalice: „Nevšímejte si jí. Je dobře, že váš chlapec hodně mluví. Sousedův Lojzík nemluvil až do deseti let. Tatínek se rozzlobil, a když si vypil, dal i jemu vína okošťovat. A ten synek prý řekl: „Kysel“ a tu se celá rodina shromáždila a že: „Lojzíku, proč si doteď nic nepovídáš?“ A on: „nebylo o čem.““

Karol i jeho žena se na tetu mile usmáli a poděkovali jí za moudré rady i poznatky, ale kvůli těmto zážitkům ztratili posvátné myšlenky. A tak se odebrali do parku, aby si odpočinuli od lidí a jejich nezvyklých pobožností. Otec požádal o chvíli volna: „Jdu se projít mezi lidi, jak oni prožívají pout’.“

Šel a cesta ho přivedla ke kamarádovi z Unína. A jak se později před svými ženami vyjádřili: „Oběma nám najednou proběhly v hlavě ty samé myšlenky – abychom si skočili na pivo. A když to bylo u obou najednou, tak to muselo být od našich Andělů Strážných.“

Ke svým se vrátili v lepší poutnické náladě a i ve zbožnějším duchu. Paní Justína zpozorovala, že tomu jejímu chlapovi jaksi víc chutná modlitba... ale když vstal a řekl: „Jdu zpytovat svědomí a potom půjdu na zpověď, odpusť mi, ženo moje,“ uklidnila se.

Odpověděla, jak to bylo u nich zvykem: „Já ti odpouštím, nechť ti i Pán odpustí.“ Dokonce i Jankovi řekl: „I ty mi odpusť, synáčku můj.“ Janko byl překvapený z této prosby, ale když ho maminka povzbudila pohledem, důstojně odpověděl: „Tatínku, i já vám odpouštím, ale polepšete se.“ Tu druhou část odpovědi si tam dodal sám. Bylo to to, co mu často rodiče říkali a zdálo se mu, že to k tomu patří. Otec se sice rozzlobil, ale zmohl se jen na: „Ano, ano... třeba mi...“

Nejbližší poutnice to všechno zaslechla a pochvalně poznamenala: „Máte vy ale dobrého muže. Jak rychle našel odvahu na zpověď.“

„Já toho svého nutit nemusím. To by ani úspěch nemělo. Ale když se Karol zatne, ani pár volů by s ním nepohnulo. Když chce, tak jde...“

„To ten můj milý...“ otevřela tetka svoje srdce a začala povídat svůj příběh, nebo tedy příběh svého muže: „Minule jsem právě tady nutila svého chlapa, aby šel už očistit svoji hříšnou duši. A představte si, on na mnohé naléhání i šel. Ale lump jeden, vyzvídal, zda tu nezpovídá nějaký starý, hluchý kněz. I dozvěděl se od kumpánů, kde takový je. Ale když vám do té zpovědnice vešel a začal jako hluchému něco mrmlat, záclona se odkryla a ejhle... tam mladý pan kaplan. A říká tomu mému: „Ten starý hluchý kněz už odešel. Já slyším i vidím velmi dobře, tak mi tu neříkejte báchorky.“ Juj, jak se ten můj zastyděl. A řekl všechno, dokonce přidal i to, co nespáchal... Ale pan kaplan vypadal jako správný chlap a dal všechno do pořádku... Zjistil, co bylo a co nebylo. A mě velmi těší, že ten můj chlap nespáchal svatokrádež.“

„A polepšil se od té doby?“ zkontrolovala paní Justína účinnost zpovědi.

„Polepšil, i teď je kdesi na zpovědi u toho pana kaplana. Juj, ale něco z toho, co jsem pověděla beru zpátky, abych se zase já nemusela zpovídat z pomlouvání.“

Když se otec Karol vrátil, odebrala se i jeho paní Justína ke svaté zpovědi. I Janko se chystal, ale on ještě nemohl. Pověděli mu: „Janko, ty zatím jen lituj. Až vyrosteš, budeš se zpovídat i ty.“

Poutnických zážitků tedy měla rodina Havlíkova nepočítaně. Některé byly duchovní, jiné světské, ale i přesto, jak zvláště pout' začala, dobře skončila.

Paní Justína a i pan Karol se dobře vyzpovídali, dokonce si našli i čas zůstat o samotě před svatostánkem. A úplně na závěr přišla ještě jednou celá rodina před oltář a svěčila se tam do ochrany Panny Marie a jejího Syna.

Ne, nestěžovali si na těžký život. Prosili jen o sílu, aby unesli ta každodenní břemena. A aby z jejich dětí vzešlo něco dobrého.

III. Radost z odpuštění, pocit z Božího milování

Janko rostl jako z vody, až nastal čas jeho prvního svatého přijímání. Ano, v životě člověka jsou chvíle, ve kterých jako by se neviditelně víc vynořilo do přítomnosti. Ale i člověk se v tu chvíli dostává do jiného stavu... Svět vnímá tak nějak jinak, i Boha cítí intenzivněji, dokonce jako kdyby On víc pohladil duši člověka. A možná se nás takto chce dotknout častěji, ale my na setkání s Ním nepřijdeme, na Jeho působení se ani nenastavíme.

Mezi takové mimořádné navštívení Pána zařadil Janko první svaté přijímání. Po skoro roční přípravě si pán farář Štefan Cintula v neděli po obědě shromáždil všechny prvokomunikanty a dával jim poslední pokyny: „Chlapci a děvčata, o setkání s Pánem, ale i o hříchu jsme si už toho pověděli dost. Jen zopakují, že ke smrtelnému hříchu dochází tehdy, když jsou splněny tři podmínky. Uměl by je někdo zopakovat?“

„Musí jít o úplné vědomé, úplné dobrovolné přestoupení Božího zákona ve vážné věci.“

„Výborně, Katka. Jde vidět, že jsi dávala pozor. Věděl by někdo na to uvést konkrétní příklad?“

„Já, já,“ hlásila se drobounká Marienka.

„Tak prosím, řekni nám ho.“

„Kdybych vědomě a úplně dobrovolně zabila sousedovi vola.“

„No,“ poškrábal se farář Cintula za ušima. „Příklad je to dobrý, ale...“ při pohledu na drobounkou holčičku nevěděl, co má říct, tak to ukončil: „Ano, šlo by o řádný zločin!“

Řekl to však jaksi nejistě a trochu už i litoval, že si na toto téma žádal konkrétní příklad. Proto posunul téma dál: „Přejdeme k lítosti. Ví někdo na nějakém příkladě vysvětlit druhy lítosti?“

„Já, na našem houserovi,“ zareagoval pohotově Janko.

„Zdá se, že v tom máš jasno, tak do toho...“

„No, kdybych po něm mrštil kámen tak, že by bylo po něm a litoval bych toho proto, že mě viděla tetka Terezka, známá klepna v celém kraji, a litoval bych, že mě v řečech roznese široko daleko, tak by mi to hřích neodpustilo. Jde tedy o nedokonalou, přirozenou lítost.“

„Správně Janko, i když tetku Terezku jsi nemusel vzpomínat...“

„No, a kdybych litoval proto, že se bojím Pána Boha, i toho, že přijdu do pekla, tak by to už byla lítost nadpřirozená, ale nedokonalá.“

„Protože?“

„Protože už šla do nadpřirozena – k Bohu, ale nebyla ještě z lásky. Ale ze strachu.“

„I to je dobře. Dodám, že ve svaté zpovědi by už na odpuštění hříchů stačila.“

„Ach ano, to je dobře,“ ozvalo se z úst některých dětí, v kterých bylo obav habaděj.

„A nadpřirozená dokonalá lítost?“ stupňoval otázky pan farář.

„Je to tehdy, když lituji zavraždění housera Gustava z lásky k Bohu, že jsem ho tím urazil. A dám si předsevzetí, že ho víc už nezavraždím.“

„No teda. Dalo by se to vytríbit, ale dobře... A jak bys po takovém hrozném činu přidal, že se ihned vyzpovídáš, jen co to bude možné, milost posvěcující bys získal. Kdybys i umřel, šel bys do nebe. Ale ke svatému přijímání můžeš jít až po svaté zpovědi.“

„Samozřejmě, pane faráři.“

Zdalo se, že dětem je všechno jasné, proto jim duchovní otec dal už jen pár rad: „Ještě připomenu, co se stalo při zpovídání, abyste neudělaly stejné chyby. Kdysi děti chodily na zpověď s pořád stejnými hříchy. A když pan farář vyšel ven, všiml si, jak si děti předávají lístek s těmi hříchy. To se nesmí. Každý má svoje svědomí a svoje hříchy.“

Děti se zasmály a pan farář pokračoval: „A kdyby si přece jen někdo nemohl vzpomenout ani na jeden hřích, ať se zeptá sourozence nebo rodičů. Ti mu jich napočítají hned celou kopu...“ To byla pravda, ale podle výrazů v dětských tvářích pan farář viděl, že takovou bolestnou potupu opravdu nepodstoupí.

U jiného pana faráře mnohé děti zase říkaly: „Zpovídám se Bohu i vám, otče nebeský... Pan farář není nebeský otec.“ Dětem vesele zajiskřila očička a obava ze svátosti smíření se uvolňovala.

„A i začátek jedné zpovědi byl takový zvláštní. Jistá slečna pověděla: ‚Přiznávám se Bohu... A další mládenec prý litoval takto: ‚Lituji, že jsem se urazil... a nějaký kajícíník dokonce končil zpověď slovy: ‚Prosím o spasitelnou pokutu a kněžské rozhřešení!‘“

Děti vybuchly smíchem. Řeč pana faráře by se někomu mohla zdát zvláštní, ale on velmi dobře věděl, proč je rozesmál. Chtěl děti zbavit strachu ze svátosti smíření. Proto už jen dodal: „Jeden svatý – svatý Ignác, se prý zpovídal tři dny a tři noci. Takže mějte odvalu na dobrou zpověď. Po zemi chodili i větší hříšníci, než jste vy. I Svatý Otec se zpovídá...“

„Co?“ Jankovi v očkách zajiskřil ten nezbedný klukovský ohníček. A hlavou mu problesklo: „Že by i on choval husy? I jemu houser přinesl hodně hříchů?“ Neměl však kdy pátrat po hříšném životě papeže, protože pan farář to ukončil slovy: „Ano, i on je jen člověk.“

Takto povzbuzené děti se rozutekly do svých domovů a s bázní čekaly na den „D“.

Mamka Justína cítila, že před Jankem jsou životně důležité chvíle. Proto se připravila na povzbudivý rozhovor: „Janko, jsi už na zpověď připravený? Těšíš se?“

„Těším se, ale se i trochu bojím.“

„Neboj se. To všechno okolo svatého přijímání se přece dá použít ve více rovinách, tedy náladách. Lépe řečeno, v různém duchu.“

„Jak to myslíš, mami?“

„No, dá se těšit na krásné oblečení, které si oblečeš. Dá se těšit třeba na dárečky, které dostaneš, nebo se dá těšit, že budeš v centru pozornosti, že bude po svatém přijímání hostina...“

„Jirka se těší, že zabijí prase. A až půjde na svaté přijímání Michal, dostane prý berana a nožík, tak se prý rozhodl, že půjde.“

„No, vidíš. Někteří to prožijí povrchně a potom jsou ze svatého přijímání zklamaní. Ale těšit se dá a má z toho, že tě navštíví milovaný přítel – Pán Ježíš, a že ho budeš cítit a bude v tvém srdci něžně přebývat.“

Janko na chvíli ztichl a potom řekl: „Mami, já to zkusím podle této myšlenky.“ Ještě dlouho si o svatém přijímání povídali, až Janko dlouze zívnu a šel si lehnout. Než usnul, představoval si, že jeho srdce má bránu a on ji poprvé otevře pro nádherného hosta. A poví mu: „Pojď dál, Pane Ježíši.“ Samozřejmě, že musí předtím v srdci uklidit, ale na to je svatá zpověď.

V den zpovědi byl však nějaký zamyšlený.

„Janko, co tě trápí?“

„Už je to tu zase. Nějak se více bojím. Opravdu mi Pán Ježíš všechno odpustí?“

„Kdo vyzná a lituje své hříchy, tak tomu ano. A povím ti tajemství. I já mám před zpovědí vždy strach,“ řekla tajemně matka.

„Vážně?“ překvapeně zašeptal Janko, aby je nikdo neslyšel.

„Vážně. Už mám sice svoje roky, ale ještě stále mě strach trochu provází. Pomáhá mi však rada tety Angely.“

„Jaká? Prozradíš mi ji?“

„Abych ve svaté zpovědi ukázala nebeskému Otci hříchy jako rány, kterými mě zranil zlý duch. Otče, i tady mě dostal, i tady jsem mu naletěla, i tady mě sekl...“

„A pomáhá to?“

„Velmi. Protože cítíš, že jsi před Otcem, že tě má rád, že ho máš na své straně.“

Nastalo ticho, během kterého se Janko uklidnil.

Jankova svatá zpověď nakonec proběhla velmi dobře a on zažil pravou radost z odpuštění a úžasné silný pocit z milování – že je skutečně milovaný Pánem. Jak později poeticky řekla teta Angela: „Vykoupal ses v Božím milosrdenství.“

Zázitek z odpuštění a z Boží lásky byl tak silný, že po zpovědi proplakal celou noc. A ráno si dal předsevzetí: „Odted' budu k Bohu něžný.“

A po obědě se dokonce šel usmířit s houserem Gustavem.

IV. Dozvuky svatého přijímání

Na samotné slavnosti prvního svatého přijímání se nic mimořádného nestalo, pokud nepočítáme, že chlapec Peter se s hořící svíčkou oháněl po mouše a nešťastně zapálil Zuzce závoj. Ještě, že byl poblíž horlivec Matuš, který jí ho bleskově strhl na zem. Další pohotovový zásah byl od ministranta Františka, který vylil celou vázu i s květinami nejen na závoj, ale i na Zuzku. Varhaník v tu chvíli zahrál falešně, ale tetky svými výkřiky tu faleš překřičely. A byla by z toho i řádná panika, kdyby pan farář Cintula pokojně neprohlásil: „Klid, lidi...klid...Vždyť už nehoří. Nikomu se nic nestalo. Pokračujme ve slavnosti.“ Když jedni rodiče upokojili zděšenou Zuzku a druzí dali provinilcovi pár ran do zad, všechno se uklidnilo a slavnost se důstojně dokončila.

Všichni, co znali Janka, tvrdili, že po prvním svatém přijímání nastala u něho obrovská proměna. Ne, že by to byl předtím zlý chlapec, ale od té doby něco cíleně chtěl. A mamince se přiznal, co se mu stalo: „Maminko, víš, po přijetí Pána Ježíše jsem něco pěkného cítil. V srdci jsem zakusil, že mě má velmi rád a bylo to velmi příjemné. Proto chci být dobrý, velmi dobrý.“

Maminka ho pohladila po vlasech a při polibku na čelo zašeptala: „To je velmi dobře, Janko. Ať tě ta láska pronikne do hloubky duše, budeš se k ní vracet a do toho ohníčku lásky budeš stále foukat. Modlitbou, myšlenkami, dobrými skutky... Víš, říká se tomu i zamilovanost, přátelství s Ježíšem. A prozradím ti, že i v tom se dá stále růst.“

„Stále růst? zeptal se Janko, který to ani moc nechápal, ale byl šťastný, že to bylo.

„Opravdu.“

„Co je potřeba udělat?“

„Zeptáme se tety Angely. Přijde k nám na návštěvu...“

A tak se i stalo. Teta vyslechla Jankovy radosti a svým svěžím hlasem to shrnula slovy: „Vidiš, Pán tě navštívil. Teď ho už nemůžeš zklamat ani zradit.“

„I ty se kamarádíš s Ježíšem?“ zeptal se jí Janko.

„Ano, snažím se.“

„A jak to děláš? Co mám dělat já?“

„Pamatuješ si, jak jsme se bavili o tom, že je potřeba si s ním povídat?“

„Pamatuji...“

„Tak já si s ním též povídám a ty v tom nepřestávej. Potom si řekni: konec bitkám, lenosti, lhaní... Budu správný chlapec. Boží nadšenec. Dej si předsevzetí udělat jeden dobrý skutek denně. A čti dobré knihy.“

„No to bych moc rád, ale písmenka mi ještě utíkají...“

„Nevadí, vždyť ty je zkrotíš. A teď ti povím ještě jedno tajemství, chceš?“

„O co jde?“ naklonil Janko spiklenecky hlavu k tetě.

„Představ si velký skleněný džbán...“ Janko až pusou otevřel, jak byl zvědavý, co bude dál. „Máte tu nějaký?“

„Máme,“ zaběhl pro něj Janko.

„Naplníme ho vodou. A teď, máte mletou papriku?“

„Mami, máme papriku?“

„Na co vám je?“

„Děláme pokus.“

„No teda...“ Mamka příběhla s ní i ostatní členové rodiny a sledovali hokus-pokus, který prováděla jejich teta. Vzala papriku a nasypala ji do džbánu. Voda zčervenala.

„Máte mleté koření?“

Měli ho a teta ho opět nasypala do džbánu. A přidala ještě i jiné přísady. Původně čistá voda byla už řádně zakalená. A najednou překvapila přítomné tvrzením: „To jste vy, já, ty.“

„Takový demizón? Snad ještě tatí...“ vykřikl Janko. Ale když mu najednou otcova ruka dopadla za ucho, řeč bleskově vychýlil: „Snad ještě tatínek...by věděl něco k tomu říct.“

„No proto,“ usmál se otec. „Věděl bych, ale nechci.“

A teta Angela dotahovala podobenství ke konci: „To jsme my, já, ty...Takhle černá může být naše mysl. Protože co do sebe pustíš, takovým se staneš. Zlé věci se ti mohou dostat dovnitř a budou tě otravovat.“

„Aha,“ ztichlo obecnstvo.

A teta ještě dodala: „Člověk může žít dobře, ale když mu do duše protéká všelijaké zlo, nadávky, zlé řeči, nečisté obrázky...?“

„Tak to ne,“ přizvukoval Janko, který si namočil palec do té špinavé tekutiny. A potom se zeptal: „A když jsme vnitřně takto nečistí, co s tím? Dá se to nějak vyčistit?“

„Nejprve musíme zastavit přítok zloby. Potom je potřeba vyčistit nitro od té největší špíny. To jde svatou zpovědí. A ostatní nečistotu snad půjde vyhodit modlitbou.“

Teta Angela při výkladu úplně zářila. To vnitřní nadšení pro Ježíše z ní vycházelo na povrch.

Obrátila se k dospělým a i jim udělila pár rad: „Rodiče mají svým dětem pomáhat. Mají zkoumat, na jaké zdroje jsou napojené jejich ratolesti. Co se sype do jejich duší. S kým se kamarádí, co čtou, kam chodí ve volném čase, jaké hry hrají, jestli nechodí za kostel, jestli se vůbec modlí...“

„No, opravdu toho máte dost na starosti,“ usmál se Janko na rodiče a při každém úkolu zvedl jeden prst. Potom mu však blesklo hlavou: „Teto, viděl jsem, jak mamka čistila hrnec a byl opravdu hodně připečený. Ne a ne ho osvobodit od připečených brambor. Co, když je v duši taková připečená špína?“

„Na to je potřeba zavolat na pomoc generála, který se jmenuje půst.“

„Takového neznám a vy?“ obrátil se Janko na své rodiče.

„Teta myslela, že je potřeba začít se postit. Drhnout duši jako ten hrnec.“ pověděla maminka podobenství dále.

„A když se to všechno v nás vyčistí, je potřeba udělat další krok.“ pokračovala dále teta, protože případ demizón ještě nebyl u konce. Janko schoulil hlavu mezi ramena a rozkošně se usmál: „Netuším, co přijde.“

„Je potřeba vzbudit v člověku jednoho spáče a postavit ho na stráž!“

„Spáče? Dědu Jana?“

„Ty, nechej dědu na pokoji,“ upozornila ho maminka, kam nemá vést rozhovor. A teta pokračovala: „Je potřeba uvést do bojovné pohotovosti svědomí a přikázat mu, aby nikoho zlého nepouštělo dovnitř, a kdyby náhodou přece něco zlého proklouzlo, je potřeba zavolat na pomoc tetku...“

„Angelu!“ vykřikl Janko.

„No, nemyslela jsem sebe. Svědomí má zavolat tetku vůli. A spolu mají nepozvané hosty poslat mimo naše obydlí, tedy mimo naše srdce... A je to.“

„A je to? Nic víc?“

„No...A kdyby se nepřítel přece jen zamaskoval a nějakým úskokem se dostal dovnitř, do lidské mysli, svědomí má vykřiknout na podezřelého vetřelce: ‚Ruce vzhůru! Kdo jsi, identifikuj se‘. A pokud je to zamaskované zlo, je potřeba ho bez lítosti vyhodit ven. A proces vyhoštění lotra je potřeba opakovat.“

„To mám dělat celý život?“ divil se Janko, protože se mu to zdálo nějaké namáhavé.

„Samozřejmě. Tuším, že se nechceš kamarádit se zločinci. Zápasit se zlem se dá naučit podobně jako dýchat. Vlastně stačí žít v přátelství s Pánem Ježíšem a Pannou Marií, a když zlý bude chtít se vkrást do tvé přízně, použiješ jejich moc a s jejich pomocí mu dáš výprask.“

„Jinak se tomu říká duchovní boj a každý pokřtěný dal slib, že ho bude vést celý život. Takže nic nového,“ učinila teologický závěr maminka. Tato řeč odhalila nová témata, na která však teta Angela už nechtěla odpovídat: „Přátelé, pro dnešek to stačí. Abychom neměli duchovní obžerství.“

V. Čas duchovních objevů

Do měšťánské školy v Holíči začal Janko chodit na podzim roku 1939. Jako jedenáctiletý chlapec zvládal denně ujít pěšky osm kilometrů tam a osm kilometrů zpátky. Janko chtěl studovat na gymnáziu, a proto zvládnout měšťanku bylo pro něho nutné.

Nebylo to jednoduché, protože jeho rodiče byli chudí. Bylo veselé, ale i smutné vidět malého chlapce, který kráčí zabláčenou cestou v otcově kabátě a v botách, které mu sahaly až po zadek.

Jednou ho zastavila neznámá paní a zeptala se: „Chlapče, ty nemáš rodiče?“

Janko namítl: „Jak bych neměl. Mám, proč?“

V tu chvíli si paní uvědomila, že přestřelila a že je problém v chlapcově chudobě. Proto se slovy: „O nic nejde, já jen tak... Počkej, něco ti dám,“ mu darovala kabát. Ale ten byl také velký a Janko ho nosil ještě několik roků... A po něm ještě jeho bratr Anton.

Ještě dlouhý čas byla chudoba velkou společnicí Havlíkovy rodiny a matka musela častokrát zvolat: „Do školy jde ten, kdo si jako první obuje boty.“ Ale tak to tehdy bylo skoro ve všech rodinách.

Janko se učil dobře, jen někdy si neuměl poradit s matematikou. Hledal pomoc, kde se dalo. Ale nedařilo se mu to, protože hledat spojence v této věci bylo marné.

Máma Justína jednou udělala nevšední pokus. Zvolala celé osazenstvo domu: „Janko se trápí s nějakým příkladem. Pojd'te, pomůžeme mu.“ Dali hlavy dohromady a po dlouhém čase si oddychli: „To byl ale příklad... konečně jsme ho zvládli.“

A náš školák jim po návratu ze školy sdělil: „Dostali jsme čtyřku...“

Avšak Janko svým houževnatým přístupem ke studiu dokázal už ve 2. ročníku měšťanky přestoupit na Masarykovo státní gymnázium ve Skalici. Bylo to v roce 1941. Bylo to opravdu obdivuhodné.

A jak tam docházel? Na „kúle“. To bylo řečeno záhoracky. Ne, neměl žádný zázračný kůl. Bylo to na kole. Osmdesát kilometrů tam a osmdesát zpátky. V dešti i horku.

Jeho seriózní přístup k životu zpozoroval i pan farář, který se ho jednoho dne zeptal: „Janko, mám pro tebe zajímavou nabídku. Nechtěl bys být ministrantem?“

„Myslíte, že jsem toho hoden?“ skromně se zeptal Janko duchovního.

„Ne. Nikdo není hoden vstoupit do Božích služeb. Je to dar od Pána Boha. Pozývá tě být Mu nablízku. Přijímáš?“

To byla zvláštní, ale férová argumentace, proto Janko souhlasil: „S radostí, duchovní otče.“

Od té chvíle se snažil být v kostele vždy upravený a častěji přistupoval i ke svátosti smíření. Protože, jak říkával: „Kde je Pán Ježíš, tam jsou i svatí. Já jsem byl povolán být součástí jeho průvodu, a proto se nechci před nebešťany stydět, že mám špinavou duši. A když budeme spolu s nimi zpívat Hosana, nechci zpívat falešně.“

Velkou rodinnou novinkou bylo i to, že teta Angela vstoupila k sestřím vincentinkám. A přijala řeholní jméno Modesta. Janko chtěl, aby mu to vysvětlila, ale musel čekat, protože studovala v Nitře na Učitelském pedagogickém ústavu. Avšak její doporučení pro duchovní život se snažil dodržovat.

Teď už se mu písmenka nerozsypávala a četl velmi pěkně. Od pohádek předsedal na časopisy. A Hlasy z misíí patřily mezi jeho oblíbené. Hltal příběhy misionářů, obdivoval jejich kontakt s divokými domorodci. Mysl ho často zavedla do cizích krajín, kde si představoval, jak přináší zvěst o fantastickém Ježíšovi, o tom, co lidem

připravil, jestliže budou žít dobře. Často se mu zdálo, jak mnozí domorodci chtěli být pokřtěni, ale on měl svázané ruce. Neuměl si to vysvětlit a tak to sdělil doma. Ti situaci racionálně a realisticky vyhodnotili: „To máš z toho čtení, Janko.“

Jeho misionářské touhy silně povzbudila i příprava na svátost biřmování. Pan farář jim v jednom povídání řekl: „Příprava na první svaté přijímání je vlastně příprava na svátostný život a příprava na biřmování je příprava na misie. Ano, biřmováním se vyjádříte ke křtu, zda ho přijímáte, a zároveň se prostřednictvím této svátosti stanete Božími velvyslanci.“

„My a velvyslanci? A do jaké krajiny bychom šli?“

A pan farář na to: „Bůh vás posílá na území, kam přijdete. Máte být velvyslanci ve škole, doma, na poli... Takových území je pro každého dost. Buďte proto vznešení, jak se na velvyslance patří. Dejte najevo, že jste z královského – Božského rodu.“

„Cože?“ Mladí se podívali na své ruce plné mozolů a rozšmajdané boty a kdosi vykřikl: „Tak jako my velvyslanci opravdu nevypadají.“

„A co vám chybí?... Pár zlatých hader?... Nebuďte směšní... Vaším nádherným oblečením at' jsou slušná slova. Vaším královským gestem nechť je srdečný úsměv... Vaší silou nechť je pokora a laskavost v očích... Hlavu vzhůru přátelé. Nejste odpad vesmíru, tím jsou hříchy. Vy jste vyvolení. Představte si, že vy jste reprezentanti našeho Pána.“

Někteří se začali při slovech kněze v kostelních lavicích tak nějak vyrovnávat. Jako by jim záblesk netušené velikosti přeletěl myslí. Bohužel to trvalo jen chvíli a potom opět upadli do takové běžné křesťanské pracovní apatie. Ale ne všichni.

Janko si pro sebe zašeptal: „To bylo dobře řečeno. K tomu se ještě vrátím. To si musím ujasnit...“

Když duchovní otec zpozoroval, že nadšení některých se vrací do normálu, ještě jednou se v dobrém rozohnil: „Nebojte se. Mějte odvalu. Duch Svatý vás k tomu vyzbrojí svými dary. Víra je oheň, ne ukolébavka.“

Setkání skončilo. Janko chtěl tu velkou kopu myšlenek zpracovat. Sedl si v zahradě na lavičku, otevřel si sešit a přemýšlel... Jako bystrý pozorovatel zjistil, že to, co narovnávalo záda jeho kamarádů, byl duch. Zapsal:

1. Duch „navázaný“ na slova a činy má sílu.
2. Abych se dobře rozvíjel, potřebuji Božího ducha. Začal zkoumat, kde je... kdo je jeho nositelem. A opět přišel na další objev...
3. Duch je ponořený, přímo nalepený na krásu, hudbu, na konání dobra...
4. Nese ho slovo, obraz, zvuk, světlo, situace...
5. Já mohu vložit svého dobrého ducha i lásku do věcí, situací...

Vnímal, že tyto jeho objevy jsou daleko cennější než zlato. Ach, jak chudobně doposud viděl svět. Jaké to měl všechno zastřené. A ono je toho najednou tolik...

Zjistil však, že se mu v mysli motá i zlý duch, proto si zapsal: „Pozor na něho. Je potřeba se více zaměřit na Ducha Svatého a na jeho projevy.“ Nebyl ještě konec jeho objevů. Když se zamyslel, kdo dokáže rozlišovat Ducha Svatého a zlého ducha, přišel na to, že je to svědomí.

Tím začal jeho hlubší duchovní život. Často si říkal: „Toto ano, toto ne. Toto pustím do sebe, toto ne. Toto je život, toto je otrava.“ Ale uvědomil si i to, že to musí dělat v mysli. Protože když si to tak jednou nahlas rozlišoval, jeho bratr Tonko od něho uskočil a řekl: „Co ti šibe?“

Ne, nešibe mu, jen přišel na úžasné věci. A cítil, že se musí o ně podělit s tetou Angelou. Proto se rozhodl, že jí napíše. Po běžných pozdravech to poskládal takto: „Drahá teto, ledasco jsem objevil. Porad' mi, jestli je to takto nebo jinak... život je jako palička, která udeří do cimbálu. Tím cimbálem je člověk. A slovo, obraz, událost je ta palička, která dokáže rozezvučet v člověku dobré emoce. Ale je tu i možnost, že v nás probudí i něco zlého. Například nekontrolovatelnou smyslnost. Něco, co je proti důstojnosti člověka. Něco, co ničí Boží obraz v člověku...“ A ještě kupa dalších myšlenek tam byla dopsaná.

Pro Janka to byly zásadní objevy. V těch dnech chodil jakýsi zamyšlený. Když stoupl na obrácené hrábě, které ho praštily do čela, otec se zeptal: „Janko, je ti něco?“

A on jako by přišel z jiného světa, mu odpověděl: „Ne, nic... jen přemýšlím.“

„No, už tak moc nepřemýšlej, dívej se pod nohy a pojď se najíst.“

Teta Modesta mu co nejdříve odepsala: „Drahý Janíčku, zajímavě ty přemýšlíš. Přijď za mnou do Nitry. Máme si o čem popovídat.“

VI. Snaha ukotvit se v pravdě

Janko zabouchal na klášterní vrata nitranských vincentinek. A když se objevila sestra vrátná, zeptala se ho: „Co si přeješ, mladý muži?“ odpověděl: „Přišel jsem za sestrou Modernou.“

„Modernou? My jsme tu všechny pravověrné. Takovou tu nemáme.“

„Jak to, že nemáte, z Vlčkovan je. Musí být jedna z nejpěknějších a nejmoudřejších v klášteře.“

No, že by byl Janko nějakým velkým stratégem v ženských záležitostech, tak to se říct nedalo. Sestra to postřehla a pohotově mu odpověděla: „Tak to zavolám matku představenou.“

„No, to ona ještě asi nebude, i když ona na to má. Nebo, že by se za těch pár roků tak vyšvihla? Je to možné. Teta Angela má perspektivu...“ uvažoval nahlas.

„Aha, ty chceš tetu Angelu? Tak se jmenovala za svobodna, teď se jmenuje sestra Modesta a ne Moderna.“

„Cože, ona se vdala?“ vyjekl překvapeně Janko.

„Proč by se měla vdávat?“ kroutila překvapeně hlavou zase sestra vrátná.

„Vždyť jste řekla, že za svobodna se jmenovala Angela a teď je Modesta.“

„Ach jo, jak jsi nechápavý. To se tak říká. Za svobodna, to bylo před řeholními sliby. Teď je po nich a jejím ženichem je Pán Ježíš. Počkej tady, jdu pro ni.“

„Aha...“ zatvářil se Janko nechápavě a čekal, než přijde teta Angela.

Po chvíli bylo slyšet, jak sestra vrátná s někým mluví: „Tak, to je ten tvůj popleta.“

„Já jsem Havlík, ne Popleta!“ zabojoval o svoje jméno Janko.

Najednou se místnost naplnila výbuchem smíchu. Sestra vrátná i jeho teta se neudržely a smály se nad tím, co se za takovou chvíli stačilo všechno odehrát.

„Vítej, Janíčku... Takže já jsem ta nejpěknější a nejmoudřejší v klášteře?“

„Samozřejmě.“ Ale když viděl, jak vážně se zatvářila sestra vrátná, rychle dodal: „Pro mě...“

Když se posadili, Janko ze sebe rychle vychrlil: „Teto, takže ty jsi teď Modesta?“

„Ano, při řeholních slibech dostáváme i nové jméno.“

„Ty máš sliby?“

„Mám slib chudoby, čistoty a poslušnosti.“

Janko nevycházel z údivu: „A jak si k nim přišla?“

„Chtěla jsem. Pán Ježíš dal těm, kteří ho chtějí ještě víc následovat tři rady: žít chudobně, čistě a poslušně. Souvisí to s prvním hříchem- když Adam a Eva viděli, že zakázané ovoce se dá také sníst, je chutné, na pohled krásné a vábívé, neodolali a snědli ho.“

„A tak všechno zbabrali,“ chtěl Janko ukázat, jak věci rozumí.

„Ano, to je pravda. Probudili v sobě žádostivost těla – nečistotu, užít si, zároveň touhu vlastnit majetek, a mít i pýchu – ve smyslu něčím být. A tyto defekty jsou i v nás. Proto nám Pán Ježíš poradil žít to, co je opakem těchto žádostivostí. Tedy žít v čistotě, chudobě a poslušnosti. Někteří lidé to vezmou opravdu vážně a zavážou se sliby, že tímto způsobem budou žít.“

„No to je síla. A ty jsi to, teto, udělala?“

„Udělala. Cítila jsem, že to mám udělat. Říká se tomu povolání. Pro děvčata se složení těchto slibů dát přirovnat k duchovní svatbě s Ježíšem. Když se snoubenci berou, též si slibují lásku. Já jsem si vzala za ženicha Pána Ježíše. Podívej, mám i závoj, jsem celá jen Jeho... A půjdu tam, kam mě pošle. Naše řehole se totiž věnuje chudým a trpícím. A já to prožívám tak, že v nich je můj milovaný Pán Ježíš.“

„Zajímavé... Bylo by něco podobného i pro mě? Patřit Pánu Ježíši a jít na misie?“

„A víš ty, že by to opravdu šlo?“ mrkla na něj šibalsky teta Angela. Otcové lazaristé se věnují právě tomu, o čem ty mluvíš.“

Po této úvodní disputaci Janko zasypal tetu Angelu množstvím myšlenek, které jí napsal v dopise. Teta s jeho názory souhlasila, jen sem tam někdy ho mírně poopravila. A když už byli unavení, pozvala ho na něco k snědku a potom ho odvedla na pokoj, který mu připravila.

Janko uchvácen rozhovorem, se s radostí hodil na postel. A trochu si i zdříml. Zdálo se mu, že slyší jakýsi hysterický ženský křik: „Lidííííí, ...pomóóóó...“

Vyskočil z postele, otevřel dveře, ale ty mu někdo tak rychle zabouchl tak silně nazpět, že mu klika okamžitě udělala bouli na čele. Opatrně otevřel dveře ještě jednou a uviděl, jak jakási řeholní sestra poskakuje na jedné noze, ruce má nad hlavou a vřeští jako by ji někdo mučil. Důstojný řeholní hábit a chování sestry jaksi nešlo vůbec dohromady.

Díky tomu řevu vyběhly ze svých pokojů i jiné sestry a chtěly vystrašenou řeholnici uklidnit. To se jim podařilo až po dlouhé chvíli. „Sestro, co se stalo? Měla jsi zjevení? Nebo jsi viděla ďábla?“

„Něco mě hrozně kouslo.“

„Kde? ... Kdy?“

„Před chvílí, do nohy. Chtěla jsem jít do zahrady. Dala jsem si nohu do boty a v tom jsem zacítila hroznou bolest. Dokonce i zuby jsem viděla... A potom to skočilo na mě a chtělo mě to sežrat.“ Sestra nesouvisle popisovala jakýsi hororový příběh, kterého byla součástí.

Na takové řeči bylo potřeba zareagovat a v klášteře byl vyhlášen poplach prvního stupně. Všichni se odebrali do místnosti, kde se odehrál daný incident. A Janko, jako jediný muž v klášteře dostal přednost vstoupit dovnitř. S obavou tam vešel, ale kde nic, tu nic... Nikdo tam nebyl. Jen mnoho bot, které si tu sestry odkládaly. Ale potom se cosi opravdu pohnulo.

„Potkan!“ vykřikl Janko a uskočil, protože ten „chlapek“ byl rozzuřený a v bojovém postoji.

I sestry slabé povahy uskočily. A naopak ty odvážnější hned našly metly a začaly mlátit hlava nehlava. Mlátili potkana, boty i Janka. Ano, i on jich pár dostal.

Sestry pozorovatelky jim fandily a trochu neřeholně křičely: „Dejte mu nakládačku, zmlaťte ho. Ničema, jeden.“

Po chvíli udělal Janko jako velitel zásahu, gesto, aby sestry ztichly a přestaly mlátit okolo sebe: „Sestry potkan už musí být dávno mrtvý. Kdo ho trefil?“

„Kde vlastně je?“ Ale potkan nikde nebyl. Nastal čas pro matku představenou, která se ujala slova: „Akce musí být dokončena! Vyhod'te ven všechny boty, ať vidíme, ve které skonál.“

Řeholnice začaly boty jednu po druhé prohlížet. A když vyhodily i tu poslední a potkan nikde, nastalo ticho jako v hrobě. Potom začaly padat úsudky: „Nikde není. Vypařil se. To nemohl, vždyť to není duch...“ Ale světe, div se, místnost byla prázdná a zůstala v něm jen skříň. Ale i ta byla prázdná. „Viděl ho někdo utíkat ven?“

„Ne, je uvnitř,“ tvrdila sestra Ondreja, nejstarší ze sester. Ale velmi jí nevěřili, protože měla brýle hrubé jako pilníky.

A najednou Janka něco napadlo. Opatrně se podíval za skříň a tam ho uviděl. „Je tady. Má asi v metrové výšce jednu nohu zapřenou o stěnu a druhou o skříň.“

Potkan přežil střemhlavý útok sester a čekal, co bude dál.

Janko rychle odsunul nábytek a náš bojovník padl na zem. Potom vyskočil a zahryzl se další sestře do paty tak, že ta padla až na zem. Ale tento zběsilý útok ukončila právě ta nejstarší sestra, která s výkřikem: „Cože?... S jedním potkanem se náš starobylý řád neumí vyrovnat...?“ ho švihla s takovou silou a milimetrovou přesností, že potkan už jen zakoulel očičkama, vystrčil nohy do vesmíru a šel na věčný odpočinek.

Všichni si oddechli a Janko dostal pochvalu: „Ty náš hrdino.“ A čekalo se na jeho projev. On se usmál a akci shrnul slovy: „A prý život v klášteře je nudný.“

Ale i sestra Ondreja byla pochválena. Nedostala sice titul záchránkyně kláštera, ale matka představená ji mile pověděla: „Na tebe se dalo vždycky spolehnout.“ A záležitost uzavřela: „Ten potkan ale věděl jak bojovat o svůj život. Nevzdával to stůj co stůj. Berme si ponaučení, jak houževnatě je potřeba zápasit i o ten věčný život.“

Byl to jen sen? Nebo se to opravdu stalo?

Na druhý den se Janko vrátil zpět do Vlčkovan. Ještě u brány se ho teta Angela zeptala: „Janko, tak už je ti všechno jasné?“

„Ano, až na to tvoje jméno, teto. Co to jen znamená to Modesta. Že by Moderna?“

Teta se šarmantně usmála a dodala: „Anebo pokorná?“

VII. Když se člověk učí létat

Janko nebyl ponořen jen do zbožných úvah. Měl rád život, s kamarády hrál různé hry a soutěže. Byl dobrý ve stolním tenise, ale i v šachách. Dobré podmínky pro tuto hru se vytvořily na gymnáziu ve Skalici.

Ale i jeho bratr Tonko si někdy s ním zahrál partičku. Jeho povaha byla víc dynamická, sem tam netrpělivá a hlavně veselá. Jednou když mu dal Janko mat, Tonko prohlásil: „Já už asi ani ty šachy nebudu hrát. Je to velmi nebezpečný sport.“

„Nebezpečný? Co je na něm nebezpečné?“ divil se Janko.

„No, jak si při něm trochu zdřímněš, můžeš padnout na figurku a vypíchnout si oko.“

„Ach, ty jeden,“ smál se Janko nad tím, jak ho Tonko doběhl.

Ve volném čase Janko rád luštil křížovky a hlavně četl knihy. Vedl si deník, do kterého si zapisoval to, co ho nejvíce oslovilo.

Jako neúnavný badatel zjistil, že tak, jako jsou fyzikální, matematické, chemické a jiné zákony, existují i zákony duchovní. Tedy takové, které platí pro duchovní život. A jeden z nich byl i tento: „Jestli chceš mít radost v duši, musíš mít čisté a radostné myšlenky.“

Během toho všeho objevování a přemýšlení ani nevěděl jak, ale usadilo se mu v duši přesvědčení, s kterým se velmi silně sjednotil: „Chci celý patřit Ježíšovi.“ Myšlenka to byla jasná a emoce, které se při ní družily, byly pokojné a nadšené. Sám to definoval takto: „Přepadly mě nebeské pocity.“ A cítil potřebu se o to s někým podělit.

Šel za panem farářem a dal mu nakouknout do své duše. Popovídal mu o své duchovní cestě, o svých touhách, snech i obavách...řeč zakončil slovy: „Pane faráři, co vy na to?“ Duchovní otec se na něho usmál: „Janko, mám z tebe radost. Rodí se v tobě duchovní povolání. Počkáme, ať to v tobě zesílí. Studuj, modli se a cvič se v konání dobra. Zatím si to necháme jako naše tajemství...“

S duchovními objevy se chtěl podělit i se svým bratrem Tonkem. Vycházeli spolu velmi dobře, ale Tonko nebyl na duchovní snění až tak moc nastavený. Ale bratra si rád vyslechl.

„Poslouchej, Tonko, já se někdy cítím jako koule na kulečnickém stole.“

„Vážně? Tak do tebe mlátí život nebo tě tak každý mlátí?“

„Ani jedno, ale viděl jsem v jedné hospodě ve Skalici, jak nějaký hráč dal kouli do pohybu. Ta se potom kutálela určitým směrem, ale narazila na jinou kouli a směr si upravila.“

„A co tím chtěl básník říct?“

„No, že i já jdu v životě určitým směrem, potom se potkám s někým, kdo mi změni směr myšlenek a zase dlouhý čas jdu novým směrem.“

„Nevídané, čím ty se zabýváš,“ s údivem pokyvoval hlavou Tonko.

Přirovnání ke kulečníku se Janka drželo dlouho, a aby ještě praktičtěji dotáhl tyto úvahy, rozhodl se, do jedné takové hospody jít, protože si chtěl ten kulečník vyzkoušet. Ale jen co překročil práh, narazil na hustou kouřovou clonu. Kulečník byl až v zadní místnosti. Jak se k němu prodíral, hluk, dým, nadávky, opilé tváře, řev ožralců se zvětšoval. Když dorazil k hracímu stolu, hned se okolo něho shromáždili nějací dva povaleči. Dali mu návrh: „Pojďme si to rozdat. Když vyhraješ ty, dostaneš dvacet korun. A když vyhraje me, dáš nám jen deset.“

„Přátelé, já jsem tolik peněz v životě neviděl,“ vmlouval se Janko. Ale ti dva začali být z ničeho nic agresivní. „Tak co tu děláš, ty cucáku!“ Jeden se na něho natlačil a hroživě ho chytil pod krkem. Z jeho úst byl cítit alkohol a tabák. Janko se mu vytrhl a rychle utíkal pryč. Cestou se srazil s dalším opilcem. Ten převrátil pár piv a na Janka se sesypala sprcha nadávek. Podnapilí Záhoráci už začínali zatínat pěsti a chtěli vetřelcovi narovnat hřbet, ale to už byl Janko venku. A od hospody utíkal jak dělová střela.

„Fuj, no toto...“ lapal za rohem po dechu. „Nepůjdu už nikdy více do takového podniku. Jak to potom musí vypadat v pekle, když už v takové hospodě je k nevydržení.“

Když to vyprávěl bratrovi, ten to velmi trefně ohodnotil: „Toto bylo pro tebe varování, kam nemáš strkat nos! Jinak ti ho upraví do nevídaných rozměrů.“

Tento zážitek ho rozrušil na dlouhou dobu. Ale potom se díky modlitbě opět dostal do pokojných myšlenek.

Porovnával různé styly života a myšlenka na kněžství jednoznačně zvítězila. Touha posunout se dál ho neopouštěla, proto opět přišel za panem farářem. Tentokrát při referování o duchovním životě vsunul otázku: „Nemám pro povolání už něco konkrétního udělat?“ Pan farář se zamyslel a řekl: „Ještě počkej, ať se to v tobě ustálí. A co děvčata? Jsi vůči nim vyrovnaný?“

„Jako líbí se mi, obdivuji jejich krásu, ale v jejich přítomnosti mám v sobě klid.“

„To je dobré. Ale kdyby tě náhodou některá okouzila, modli se: „Ach, Evo, Evo...jaká jsi krásná. Ať si najdeš toho, kterého ti připravil Pán. A hlavně, střež si fantazii. Ta zničila už nejedno povolání.“ To byla velmi dobrá rada. Jankovi ukázala řešení, jak se má chovat, když se ocitl v takové situaci. V duchu si říkal: „Ach, Evy, Evy...“

Jak ubíhal čas, cítil, že v záležitostech povolání už musí udělat rozhodný krok. Co si o tom myslí pan farář, už ví. Ale co na to rodiče? Ti mu přece vždy dobře poradili. Šel za nimi a řekl jim, o čem přemýšlí. A na závěr se jich zeptal: „Co vy na to? Jak to vidíte vy?“

„I my jsme chtěli s tebou mluvit. Nejprve nám pověz, jak ty vidíš naši situaci.“

Janko byl překvapený zvláštním tónem jejich řeči. „Ach, že bychom neměli peníze?“ problesklo mu hlavou. Ale ne, o to nešlo. Otec se tajemně usmál a dodal: „Budeš mít sourozence.“

„Co? Bůh požehnal naši rodinu? Na moje stará kolena?“ zasmál se Janko od radosti. „Ach, děkuji Ti, Bože,“ a Janko chytil maminku a roztancoval ji v pokoji.

Když se do sytosti natěšili, otec dodal: „No, jsme velmi rádi, že jsi to takto přijal. Víš, bude mezi vámi rozdíl šestnáct roků.“

„Vždyť to je na tom to pěkné,“ těšil se Janko. „Budu ho učit moudrosti. A vůbec, bude to on nebo ona?“

„Nevíme, necháme si to jako překvapení. A teď k té tvojí záležitosti.“

Rodiče se podívali na sebe a maminka mu s radostí v hlase řekla: „Janko, my jsme od malička tušili, že jsi tak trochu Boží. Víš, když jiné děti chtěly mít zážitek z jídla, ze sladkostí, ze spaní, z lenošení... ty jsi toužil po duchovních zážitcích. To byl hlavní rozdíl, kterého jsem si na tobě už od dětství všimla. A zdá se, že to u tebe stále trvá. Chceš mít zážitky s Bohem, a to je dobře.“

Otec byl ticho, potom otevřel svoji dlaň s mozoly a něco mu podával: „Podívej, tady mám stránku z Katolických novin. Čti, zda by tě tam něco nezaujalo.“

Na ústřížku byla informace, že v Banské Bystrici mají lazaristé Apoštolskou školu. Byl to jejich malý seminář, zařízení na rozpoznávání povolání i k poučení, jak šířit radostnou zvěst...A v textu se psalo i o Společnosti misijních kněží – lazaristech.

Janko už o nich věděl z povídání tety Angely, ale byl zvědavý, co se o nich v novinách uvádí: „Společnost lazaristů založil svatý Vincent de Paul v 17. století ve Francii. Bylo to po třicetileté válce, v době, kdy byla mezi lidmi duchovní i materiální bída. Svatý Vincent se ji rozhodl řešit lidovými misii a výchovou kněží. Skutky lásky těm nejchudobnějším byly v centru jeho snažení. A našli se následovníci, kteří to cítili stejně.“

Janko text zhodnotil slovy: „Je to jasné, stručné, výstižné.“ A pokračoval ve čtení: „Spolu se svatou Luisou de Marillac založil i společnost „milosrdných sester“ – Dcery křesťanské lásky (DKL).“ Když dočetl, obrátil se na rodiče: „Tati, mamí, a vy byste souhlasili, abych šel do Banské Bystrice zkusit, co to tam je? Zvládnete to tu?“

„Máš naše požehnání, napiš jim...“

A napsal. List to byl upřímný, pravdivý a Janko čekal, co bude dál.

VIII. Apoštolská škola

Odpověď z Banské Bystrice nedala na sebe dlouho čekat. Janko byl pozvaný na pohovor. O této záležitosti se dozvěděla i teta Modesta a s celým osazenstvem kláštera v Nitře ho podpořila modlitbami.

I nejstarší sestra Ondreja, která se tak vyznamenala při pronásledování potkana, a která ráda vzpomínala na tuto nezapomenutelnou akční scénu, kromě zaběhnutých modliteb vyzvala sestry: „A teď přidejme Benediktus za našeho hrdinu Janka. Necht' mlátí nejen potkany, ale i zlé duchy.“ Všichni věděli, o koho jde. Jen ten úmysl se jim zdál nějaký zvláštní.

Janko v doprovodu maminky dorazil do budovy Apoštolské školy, kde už byli i jiní zájemci o studium.

Mladíci se shromáždili v sále, kde je srdečně přivítalo celé osazenstvo zařízení. Slova se ujal jeden z otců: „Přátelé, vítejte mezi námi. Já jsem otec Štefan Krištín a spolu s bratry budeme mít na starost vaši formaci. Společně budeme přemýšlet nad tím, co s vámi zamýšlí Pán. Časy jsou neklidné, ve světě zuří válka, ale my si zachováme pokoj. Jsem rád, že jste přišli a že vůči nám budete upřímní, protože jen na pravdě se dá budovat. Pokud by byla lež už v základech vašeho charakteru, všechno se jednou sesype.“

Toto zdůraznění budování budoucnosti na pravdě a pokoře bylo velmi důležité. Na to navázal řeč i otec Ján Hutyr: „Víte, minule k nám chtěli přijít nějací tři kamarádi. Ale nepřišli na dohodnutý termín. A když se dostavili, tvrdili, že se jim na autobuse utrhlo kolo...Ale při tom tvrzení byli nějací nesví. I očička měli nějaká lesklá. Proto jsem je dal do třech různých místností. A na přijímačkách byli jen dvě otázky. První byla: Kdo založil Společnost misijních kněží – lazaristů? A druhá: Které kolo se na tom autobuse utrhlo?“

No to jste měli vidět, jak dlouho přemýšleli. Nakonec se ukázalo, že se loučili se svobodou a před vstupem do Apoštolské školy si něco vypili. A tak jsme se s nimi rozloučili i my...“

Slova se ujal představený: „Takže první otázka, na kterou odpovíte písemně je: Co vás motivovalo, abyste k nám přišli? Otázku o pokaženém kolu vynecháme,“ usmál se duchovní otec.

Uchazeči o studium na Apoštolské škole dostali papír a pero a v klidu hledali odpověď, proč vlastně sem přišli. Potom šel každý zájemce na osobní pohovor.

Janko se dostal k otcí Hutyrovi, který se ho zeptal: „Jak je to s tvou modlitbou? Zkoušíš i rozjímat?“

Jankovy odpovědi byly upřímné: „Modlím se rád, někdy mi to jde, jindy je to slabší. Ale rozjímaní, to mě nikdo nenaučil... To bych měl?“

„No, já mám teorii, že rozjímat je potřeba tolik minut, kolik má člověk roků.“

„Vážně, To ma nenapadlo...“

„Ale napadnout tě může nepřítel...říká se, to mě nenapadlo,“ opravil ho přijímající. A najednou odhalil, kde má Janko slabinu. Chtěl ho trochu pocvičit, proto se ho zeptal: „Vy Záhoráci jste ve slovenštině trochu slabší, že?“

„Ne, to vůbec ne,...“ odvětil Janko a ani nepozoroval, jak se chytil do pastí.

„Tak když vůbec ne, tak jaké i se píše ve slově výr. Celá věta zní: Na větvi seděl výr.“

„Nuž tvrdé.“

„Správně. A jaké i patří do věty: Pod větví se zvířil vír?“

„Všechno měkké.“

„Výborně. A teď, jaké i se píše ve větě: Najednou oba výři byli pryč.“

Nastalo ticho, ve kterém se Janko začervenal. Nejdříve řekl: „Tvrdé,“ potom se opravil: „měkké“ a nakonec řekl: „obojí.“

„Ne, ne...v slovenštině máš mezery, musíš přidat v učení gramatiky,“ usmál se otec a pokračoval: „Teď přejdeme na latinu. Přelož mi větu: Podlipou spí Rus.“

Janko si lámal hlavu, jak mohl, ale v pokoře přiznal: „Nevím.“

„No to bylo dost jednoduché. Překlad je: Pod lípou spí rus.“

A dřív než si Janko uvědomil, o co jde, profesor pokračoval: „Tak ještě něco z náboženství. Chodil jsi do náboženství, že?“

„Ano, měl jsem jedničku.“

„Výborně. Tak mi řekni, kdo byla Adamova tchýně.“

„Co jsou to za otázky,“ pomyslel si Janko. Ale nevzdával to: „Adamova tchýně, Adamova tchýně... On přece neměl tchýni.“

„Velmi dobře. A proč?“

Janko pouštěl do oběhu různé teologické úvahy, ale otec vytrvale záporně kroutil hlavou... po dlouhé chvíli Janko řekl: „Vzdávám to.“

„Tak si zapamatuj: Adam tchýni neměl, protože on přece žil v ráji.“

„Aha, tak o to tu šlo...“ Janko se s chutí zasmál tak, že se k němu přidal i zkoušející. Když se uklidnili, řekl mu výsledek pohovoru: „Víš, mě ani tak nešlo o tvoje odpovědi, jak o tvoje chování při těchto odpovědích. Neškemral si, pyšně neodporoval, obstál jsi. Tvůj závěrečný smích byl upřímný, nevinný, takový od srdce. Byl jsi přímý jako pravý Záhorák, bereme tě. Vítej mezi námi.“

Místnost naplnil Jankův šťastný povzdech a poděkování: „Bohu díky.“

„Snad ještě na jedno se zeptám: Proč jsi nešel k salesiánům do Šaštína nebo k františkánům do Malacek, nebo do řeholí, které působí ve Skalici? Vždyť jsi to měl blízko.“ Jankova odpověď byla upřímná: „Cítil jsem to blíž k této vaší spiritualitě. I moje teta je ve vincentinské rodině...“

„A co víš o lazaristech?“

„Tak toho vím hodně.“ Janko spustil, jako když podráždíš slepici...

„A proč se jmenují lazaristé?“

„Protože se starají o chudé, jako byl Lazar?“

„No, může být. A co znamená jejich zkratka CM?“

„Jak to myslíte?“

„No, když jednou bude uvedeno: Janko Havlík CM, co to bude znamenat?“ A Janko osmělený jeho smyslem pro humor, mu pohotově odpověděl: „Janko Havlík CM – celkem milý.“

Páter Hutýra se rozesmál, poplácal Janka po rameni a řekl mu: „Buď tu jako doma. Vždyť konec konců, z tvého kraje pochází mnoho vincentinských povolání a jsou to dobří kluci. A mimochodem, ta zkratka CM znamená Congregatio Missionis – Misijní společnost. A jak je to s pravopisem v této větě, to ti jednou prozradím...“ Otec se šibalsky usmál a zkouška skončila.

Paní Justína čekala na výsledek pohovoru, a když jí Janko oznámil: „Jsem přijatý,“ udělala mu křížek na čelo a odcházela pryč. Jankovi to přece nedalo: „Mami, jaké i se píše ve větě...“ Ale když viděl její překvapenou tvář a v očích otázku: „Coo?“ mávl rukou a vesele odpověděl: „Ale nic.“ Objal ji a šel do budovy. Po jejím odchodu ho přepadla jakási zvláštní tesknost. Uvědomil si, že se rozloučil nejen s matkou, ale i s dětstvím. Začalo seriózní studium, na které se velmi těšil.

A tak se Janko ocitl mezi Středoslováky a jinými Slováky, protože se jich tady sešlo dost z celého Slovenska. Byli tu i Detvané, kteří měli na kroji všechno krátké. To jim prý páni dali všechno odstříhnout, aby nekradli v rukávech, v kalhotách, ani na pupku. Ale oni si z toho nic nedělali. Dokonce se těšili, že ušetří na látce. A zlé jazyky tvrdily, že kradli dále. Oravané, ti donesli i valašky, protože: „Jak by bylo potřeba něco stlouct, budeme připraveni.“ Jen Bratislavané přišli se uvázanými kravatami a motýlky: „Prý, kdyby bylo potřeba vedoucích...“ Ale i je to časem přešlo a všichni vytvořili dobrou partu.

„A víš, bratříčku, uvědomil jsem si, že já ti mám ale štěstí na dobré lidi,“ svěřil se Janko jednomu spolužákovi, když hodnotil události posledních dní. A i když byla válka a psal se rok 1943, malá osobní radost z naplnění povolání dokázala potlačit tu obrovskou tragédii, která postihla a ničila lidstvo.

IX. Učit se sloužit

Jedno z největších dobrodiní, kterého si Janko v Apoštolské škole cenil, bylo vzájemné přátelství. Spolu s chlapci vytvořili dobrou partu, co víc – společenství. „Ve společenství věřících má vládnout rodinný duch,“ přizvukovali jim představení. „Vztahy jsou jako natáhnuté hadičky k druhým, přes které má téct úcta, dobrota... A generátorem dobroty je dobré lidské srdce. Právě dobrotou získával svatý Vincent lidi pro Boha. Janko, chceš k tomu něco říct?“ zeptal se otec Štefan Krištín.

Janko, který se zvednutou rukou hlásil o slovo, poznamenal: „Já jen, že člověk má dobré srdce, když je napojený na Srdce Ježíšovo. A když dobrotu rozdává, tak o Ježíšovi svědčí, že?“

„Přesně tak. Mně se velmi líbí slovní hříčka: Světec má být „svědek“ toho, že životní styl, který přinesl Ježíš, se dá žít v radosti.“

„Světec – svědek – vědec v Božích záležitostech,“ pohrával si Janko potichu se slovy.

A otec Krištín pokračoval: „Jistě víte, že dobré vztahy v rodině udržují vhodná pravidla. A my jsme je tu také vytvořili. Chlapci do tohoto domu přicházejí s různými návyky. Když bylo třeba něco udělat, často jsme slyšeli odpověď: „Samo se to udělá.“

Nuž, vypořádali jsme se s tím tak, že jsme vytvořili plakát. Teď ho slavnostně rozprostřeme a bude viset na chodbě. Velkým písmem je na něm napsané: „Samo šel na dovolenou a Seto je nemocný. Proto pohni kostrou ty! A dodávám, že plakát je stále aktuální.“

„Tak to je fakt dost dobré,“ smáli se chlapci

„Program jsme vám sestavili tak, aby v něm bylo dost času na modlitbu, práci, studium, sport, samostudium, spánek... Ve středu je rekreační den. Aktivita se střídají a jsou harmonicky vyvážené, aby ničeho nebylo mnoho ani málo. Počítá se i s tím, že někteří chodíte na Reálné gymnázium Andreje Sládkoviče v Banské Bystrici.“ Potom rozprostřeli plakát a probrali harmonogram dne, týdne i termíny větších akcí. Předměty v Apoštolské škole Janka doslova fascinovaly. Duchovní otcové jim přednášeli nejen základy duchovního života, ale i metody, jak mluvit s lidmi této doby. Na obzoru byly nové způsoby komunikace, cvičení z rétoriky, využívání hudby, tisku, divadla, sdružování... Některé předměty přednášel duchovní otec Hutýra. Přestože působil v Ladcích, kde měly vincentinky svůj hlavní dům, našel si čas, aby přišel i k nim do Bystrice.

Když se ho jeden z mladých apoštolů zeptal: „Otče, kterou z metod zvěstování evangelia byste nám nejvíce doporučil?“ jeho odpověď zněla: „Šokovat lidi svou dobrotou.“

Ale také jim připomínal: „Chlapci, nejdůležitější je objevit, k čemu jste byli stvořeni. Jde o to, najít své povolání od Pána Boha. A k tomu je třeba poznat sebe i Pána.“ Pro rozšíření duchovních obzorů a nových metod apoštolátu byli pozýváni i různí hosté. Dokonce otcové pozvali i sestry vincentinky, aby jim představily Mariánské družinky, které ony s velkým úspěchem vedly po celém Slovensku. Teď před nimi stála sestra Kamila. Nadechla se a spustila: „Tyto družiny si výslovně přála Panna Maria, která se v roce 1830 zjevila jedné naší sestře. Ví někdo, jak se jmenovala?“ Nastalo ticho, ale Jankovi to jméno přece jen přišlo na mysl: „Svatá Kateřina Labouré.“

„Správně. Panna Maria jí představila medailku a požádala ji, aby ji dala zhotovit podle toho vzoru. Zároveň přislíbila, že bude ochraňovat každého, kdo bude s důvěrou záračnou medailku nosit a vyprosí mu od Boha mnoho milostí. Matka Boží vyslovila přání, aby byly založeny společenství mládeže, která by šířila úctu k Neposkvrněnému početí, a to i s pomocí této medailky. První společenství vznikla v roce 1838 v Paříži a okolí. Bylo to ještě před vyhlášením dogmatu o Neposkvrněném početí Panny Marie. A víte, jaká jsou slova modlitby na této medailce? Chlapci jako na povel zarecitovali: „Bez hříchu počatá Panno Maria, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme.“ „Výborně.“ A sestra pokračovala. Na Slovensku vznikla první Mariánská družina už v roce 1861. Kdo ví, ve kterém městě to bylo?“ Chlapci hádali různá města, až nakonec kdosi trefil tu správnou odpověď. „V Nitře?“

„Přesně tak. A od té doby se rozšířily po celém Slovensku. Dělalí dobrý kus práce. Snaží se žít podle vzoru Panny Marie, chránit se hříchu, rozšiřují Záračnou medailku a konají dobro. Družiny jsou rozšířené nejvíce ve farnostech, kde pomáhají těm nejchudobnějším a zároveň konají misie. Hlásají Boží slovo prostřednictvím divadla, hudby i jiných prostředků. A i vy se tu připravujete, abyste mohli šířit to, co si přála Panna Maria.“

Na chvíli se odmlčela a potom se zeptala: „Máte někdo nějaké otázky?“

„Proč máte takový závoj, který vypadá jak rozevřený deštník? Víte, že vás nazývají aeroplánky?“

„No, není to duchovní otázka, ale od takových mladíků, jako jste vy, se to dá pochopit. A to i proto, že ten závoj je tuším to první, co bije lidi do očí při pohledu na naše ctěné sestry.“

Sestra Kamila byla výřečná a cítila, že otázka byla mírně uštěpačná, a proto i odpověď trochu stylizovala, aby si mládenci uvědomili, že něco jiného je důležitější. Odpověděla jim trochu škádlivě: „Jak to pověděl ten klasik Sokrates? Mladické bláznovství?“

Chovanci zbystřili pozornost, protože takový citát od velíkána filozofie neslyšeli. Ale sestra je nechala v ohromení a pokračovala: „Odpověď na tuto vaši bezvýznamnou otázku o tvaru závoje je jednoduchá – máme takový závoj, protože v 17. století, kdy naše společnost vznikla, byla ve Francii taková móda. Takto to běžně nosila většina žen.“

„Ale má to i své výhody. Když prší, tak nezmoknete...“ vykřikl Míšo z Detvy.

„No, to by ses divil, jak vypadá taková sestra po vydatném dešti,“ smála se řeholnice. „Ale výhody jsou. Například, když jste v autobuse, máte okolo sebe dostatek prostoru a žádný chuligán se na vás nemačká. Ani ti z Apoštolské školy!“ usmála se nevinně sestra.

Debata se potom rozvinula správným směrem a mládenci zjistili, kolik dobra přichází skrz Mariánské družiny. A že na mnohých místech nemá křesťanská mládež skoro žádné aktivity. A už myšlenka, že jsou mariánská mládež, je formuje k dobrému životu.

Před Jankem se otevřely nové horizonty, jak vést misie. Zajímaly ho nejvíce myšlenky otce Hutrya: „Musíme tvořit krásné věci. V hudbě, literatuře, divadle, umění... Ale tato tvorba má vyvěrat z naší čistoty, svatosti a dobroty. A naše svatost je tehdy, když jsme naplněni Duchem Svatým, který utváří naše srdce dobré a něžné. Takové srdce je potom inspirativní a je pramenem dobroty, protože Duch ho propojuje se srdcem Ježíšovým – pramenem dokonalé dobroty.“

Janko to pochopil, i proto často klečel před svatostánkem. A to bylo pro otce dobré znamení. Jednou mu otec Krištín srdečně řekl: „Janko, ty jsi jak ten sedlák, kterého...“ Janko se pokojně usmál a řekl: „Vždyť já i jsem sedlák.“

„Ale to jsem nechtěl říct,“ usmál se otec. „Ty jsi tu tak často, jak ten sedlák z Arsu. Znáš ten příběh?“

„Ne.“

„Svatý Jan Maria Vianney často vídával před svatostánkem jednoho sedláka, a tak mu to nedalo a ptal se ho, co tam tak dlouho dělá. A víš, co odpověděl ten chlap?“

„Netuším...“

„No, že si jen tak před Pánem sedí a nechává se Jím prozařovat. Vydrž v tom, Janko, děláš to moc dobře. Mám z tebe radost.“

Kromě jiných povinností Janko zvládal i studium čtvrtého ročníku Gymnázia Andreje Sládkoviče v Banské Bystrici. Když se jednoho dne vrátil ze školy, byl nějaký zamyšlený. Při večerním sdílení se ho otec Krištín zeptal: „Janko, děje se něco?“

„Spolužáci říkali, že se chystá něco velkého. Prý vypukne povstání proti Němcům.“

„I já jsem to slyšel,“ ozval se Karol z Oravy. „Hory jsou plné partyzánů a Němci jsou velmi podráždění. Slídí po těch, kteří s nimi nesouhlasí.“

„Vím i já o tom, drazí chlapci,“ kývnul otec smutně hlavou a pokračoval: „Musíme být připraveni na všechno. I na přechod do věčnosti. Radím vám být neustále v milosti posvěcující a před spaním vždy litovat své hříchy, protože, co kdyby se něco hrozného stalo?“

Tato nová situace motivovala mladíky k tomu, že byli ještě častěji před svatostánkem.

X. Když tě nahání válka

Tušení, že se válka dotkne i jich samotných, způsobilo mezi studenty Apoštolské školy mnoho otázek. Ptali se představených: „Jak může Pán dopustit, že jsou války a lidé se zabíjejí?“

Duchovní otec Krištín jim to vysvětlil na příkladu: „Prý se jednou nebeský Otec rozhodl, že bude mít projev ke všem lidem. Mluvil do rádia a všichni ho se zájmem poslouchali. Jeho projev se blížil ke konci, když najednou svatý Petr dostal ze země telefonát: „Řekni nebeskému Otci, nechť nám poví, proč jsou války.“

Pán Bůh dokončil projev, ale války se v projevu nedotkl. A protože ten pozemšťan byl nespokojený, opět zavolal svatému Petrovi: „Proč nebeský Otec neodpověděl na moji otázku? Vůbec nic na téma války neřekl. Ani mimo mikrofon?“

„Ale řekl,“ oznámil Petr tomuto nespokojenému člověku.

„A co?“

No, jen pokrčil rameny a dodal: „To si lidé dělají sami.“

V místnosti nastalo ticho, po kterém otec dodal: „Bůh válku nechce. Ale lidem dal svobodu a tu respektuje tak jako tak. Pán nám dal svobodu a nevezme ji zpět. On nás nechce mít jako stroje. Ale jako jediný může i zlo obrátit na dobro.“

„Proč ty zlé lidi nedal na nějakou planetu, kde se klidně i pozabíjí,“ zdálo se, že Karol z Oravy by to řešil takto. „A co když ta planeta je právě naše Země?“ nedal se otec.

„A možná se mnozí spásí tím, že alespoň v této hrozně válce řeknou: „Bože, odpusť mi,“ dodal Janko.

„Dá se i takto uvažovat,“ přemýšlel nahlas otec a přidal k tomu další myšlenky: „Lidem chybí vznešené vize, jak by mohlo lidstvo existovat. Bojují o to, aby se měli lépe na úkor jiných, a to je strašné.“

„Ale i tak si nic z tohoto světa neodnesou,“ přitakal Míšo z Detvy.

„Nevěří tomu, co nám Ježíš řekl o věčném životě. Věřit znamená překročit své hranice a vidět do věčnosti. Věřit znamená přijmout i myšlenky, jak se krásně může rozvíjet lidstvo,“ zapojil se do úvah Janko.

„Obdivuji, jak uvažujete,“ uznaně se vyjádřil otec Krištín. „Víte, Pán o sobě jednou řekl: ‚Já jsem Cesta, Pravda a Život‘. Je Cesta nazpět do nebe. Je Pravda, protože byl u Boha a ví, jak Bůh přemýšlí. Ani Lenin, Hitler, Stalin, ani jiný filozof či jiný pozemšťan nemá celou pravdu, protože u Boha nebyl. A to: ‚Já jsem Život‘ značí, že je zdrojem života, že přináší život. I ten věčný. Věřit Ježíšovi znamená mít budoucnost.“

„Pravda. Jen v Ježíšovi má lidstvo perspektivu, ale pověz to těm zatvrzelcům ve světě, kteří dychtí jen po svém dobru a jsou ochotni kvůli tomu i vraždit,“ rozohnil se další.

„Psst,“ zchladil ho otec Krištín. „Čert nespí. Uslyší tě nepovoláný a máme problém.“

„Já bych šel na misie i do Ruska,“ poznamenal Janko. Někteří se zatvářili překvapeně a on ještě přitvrdil: „Ano, šel bych na misie i mezi Stalinovy děti.“

„A to jste slyšeli, jak chlapci ze Sásové našli v horách miny a donesli je své babičce?“

„Ne, neslyšeli! Mluv!“

„No, babka nevěděla, co s nimi a dala je do skříně na boty. Ale bylo tam málo místa, tak je zatlačila nohou. Když přišel děda a chtěl si vzít papuče, spadla mu mina na nohu, až mu zčernal palec. A když zjistil, že těch min je víc, zavolal vojáky. A ti vyklidili prostor v okolí kilometru, tak nebezpečné byly ty miny.“

„Takže smrt je jistá, hodina je nejistá. Buďte připraveni na přechod do věčnosti,“ zakončil rozpravu otec Krištín.

Buď připravený na přechod do věčnosti – toto se honilo chovancům v mysli během těchto válečných dní. Jednoho srpnového dne po obědě přiběhli gymnazisté za otcem Štefanem a celí rozrušení referovali: „Už to vypuklo.“

„Co vypuklo? Uklidněte se.“

„Povstání je tu. Hlásili to v rádiu. Je mobilizace. Modleme se, aby Bůh byl na naší straně,“ vyřkl touhu Michal.

Ale páter Krištín ho opravil: „No, raději se modleme, abychom my byli na jeho straně. Měli bychom se snažit do Pána Boha zamilovat, ne ho ovládat. Svolej ostatní. Musíme se poradit, co dál,“ vydal rázný povel.

O několik minut později už všichni seděli v refektáři a otec Krištín se ujal slova: „Bratři, povstání vypuklo, musíme jít pryč. Toto není naše válka. Vy jste ještě mladí a my jsme kněží. Naše politika je politika Otčenáše.“

„Co budeme dělat?“ mladíci se netrpělivě domáhali konkrétního řešení.

„Stěhujeme se do Trnavy. Sestry vincentinky nám v arcibiskupském sirotčinci poskytnou přístřeší. V Trnavě je ještě relativně klid. Budeme pokračovat ve studiu na biskupském gymnáziu.“

Přesun do Trnavy byl poměrně rychlý. Ve škole v Hollého ulici bylo mnoho chlapců a systém výuky byl podobný jako v Bystrici. Jen profesori byli většinou salesiáni. A ti to s mládeží uměli. Novým studentům nabídli všelijaké kroužky, sportovní akce, a dokonce pro zpěváky tu byl i chlapecký sbor.

Janko se ocitl blíže domovu a svým blízkým dal vědět, kde se nachází. Jednoho dne po obědě dostal zprávu z vrátnice: „Máš návštěvu, přišla za tebou maminka.“

Ach, jak rád ji opět uvidí. Bleskurychle vstal a rozběhl se tak rychle, že si i zapomněl vzít brýle. A v místě, kde se chodba stáčela do pravého úhlu, tam se to stalo. V plné síle srazil jakéhosi chlapa. Ten se zapotácel i s ampulkami, které měl v ruce.

„Člověče, dávej pozor. Co jste zač, studente?“

„Já – já – já...“

„Kdože? Princ Bajaja?“

„Promiňte, velmi spěchám. Mám na vrátnici maminku. Už jsem ji strašně dlouho neviděl. A jmenuji se Ján Havlík,“ omlouval se student.

„Chtěl bych říct, že mě velmi těší. Ale to bych lhal. Právě jste srazil profesora chemie, dona Tita Zemana,“ představil se mu profesor.

„Ještě jednou se omlouvám,“ uklonil se Janko a pokračoval v běhu.

Uvítání s maminkou bylo tak srdečné, že zapomněl i na ten incident s profesorem. Opět si ho však připomněl další den, když vstoupil do zповědnice a tam, olá, profesor chemie, duchovní otec don Titus Zeman.

V tu chvíli Janko nevěděl, co má dělat. Napadlo ho, že by mohl ze zповědnice utéct. Myslí mu proběhlo: „Jaj, ten na mě bude ale křičet, to bude ale hanba...“

Ale když se na něho profesor Zeman usmál a vesele řekl: „Ach jo, tady je ten buldozer, co sráží profesory,“ uklidnil se.

A ještě před zповědí mu duchovní otec řekl: „Jménem vedení školy ti děkuji, že jsi nezboural zповědnici. Doufám, že už tak šíleně neběháš... Jak bylo s maminkou?“

Přátelský tón a upřímný zájem o člověka byl pro Janka signálem, aby mu otevřel srdce.

Ale kdykoliv ho potom Titus Zeman uviděl na chodbě, raději se s úsměvem posunul ke stěně. Oba dva věděli, o co jde.

Jenže válka se blížila i k Trnavě a pro všechny studenty bylo lepší, aby přechod fronty přečkali doma, se svojí rodinou.

Proto zazněl příkaz: „Studenti, musíte jít na nějakou chvíli domů ke svým blízkým. Pozdravujte je a hlavně dávejte na sebe pozor. A nezapomeňte na to nejdůležitější – neustále buďte v milosti posvěcující.“

XI. Podívat se domů

Jankův návrat do Vlčkován byl radostný, ale v pozadí bylo cítit nebezpečí války. Kolony německých vojsk se táhly směrem na Holíč. A i když bylo ve vzduchu cítit jaro, na pole nikdo nešel. Byla by to téměř sebevražda, protože každou chvíli se ozvaly výstřely a létaly kulky, aniž bychom věděli, odkud přicházejí a kam míří.

Janko si všiml, že v jejich rodině stále panuje láska. Z Tonka vyrostl velký mládenec, Lojzko byl roztomilý rošťák, ale na co se Janko nevěděl vynadávat, tak to byla jeho maličká sestra Mária. Často ji bral do náruče a filozofoval: „Ach jaký je to malý uzlík...Mami, jaký je to zázrak. Všechno má, tak jak má být a všechno je připravené růst a rozvíjet se.“

„Vždyť i ty jsi byl takový malý,“ smála se paní Justína.

„Tomu nevěřím.“ Podíval se na malou Mariinu nožičku a na svoji obrovskou ploutev, která měla velikost skoro čísla čtrnáct. V obchodě jeho číslo bot nebylo, museli mu je šít.

Do rozhovoru se připlétl i Tonko: „Mami, čím jste Janka krmili, že vyrostl dva metry?“

„Tak, jak bylo potřeba, tím nejlepším, co bylo doma,“ odsekla mu pohotově hospodyňka.

Otec Karol měl jiné problémy. Přemýšlel, jak ochránit rodinu, když se tady strhnou boje. Proto připravil kryt a opravdu velmi dobře udělal, protože ty boje nastaly i u nich. A bomby lítaly všude okolo. Dokonce jednu schytala i hospodářská budova. I přes hrozící nebezpečí otec a synové vyšli z úkrytu a oheň uhasili. Kdyby oheň přeskočil na dům, kam by potom šli?

Vlčkovany byly osvobozené 9. dubna 1945, Holíč o dva dny později, ale jinde na Slovensku se ještě bojovalo.

Dne 16. dubna 1945 se stala tragédie. Zvěst o ní se bleskově rozšířila nejen ve vincentinské rodině, ale i po celém Slovensku. A dozvěděl se ji i Janko v této verzi: V Ladcích si vyšli dva neozbrojení němečtí vojáci na procházku. Partyzáni je přepadli, zajali a později i zastřelili. To nesmírně podráždilo Němce, kteří do vesnice poslali trestné komando. Na ulici náhodně pochytili dvacet chlapců a velitel dal příkaz: Všechny zastřelit!

Když se to dozvěděl otec Hutyra, který tam v té době působil v provinciálním domě v Ladcích, okamžitě šel za německým velitelem a informoval ho: „Obyvatelé Ladců nemají s tímto incidentem nic společného. Prosím vás, propust'te je. Slitujte se nad nimi.“

Němec cosi zlostně vyštěkl a jeho rozhodnutí zůstalo nezměněné: „Všechny zastřelit!“

Duchovní otec Hutyra přišel s dalším řešením: „Nabízím svůj život místo občanů Ladců.“ A v klášteře dal na oltář papír se slovy: „Kdyby se někdo chtěl obětovat a vyměnit svůj život za život těch zajatců, ať se zapíše.“

Ráno tam našel napsaná jména dalších třiceti sester a přidal se i ředitel školy.

Otec Hutyra šel za velitelem a nabízel mu životy za životy. Ale on o tom nechtěl ani slyšet a dal vykonat rozsudek. Němci propustili jen jednoho, a to asi osmdesátiletého starce.

Tato tragédie přinesla smutek i do duše Janka. „Ach, to bylo naprosto zbytečné. Zbytečně zabíjeli partyzáni i Němci. Za několik dní beztak ta válka skončí.“

A opravdu, 8. května Němci podepsali bezpodmínečnou kapitulaci. Na jedné straně to byla radost, na druhé straně nešťastní lidé počítali ztráty a uvědomovali si nesmyslnost války. No, kdo ví, jestli to viděli i duchovně – Jak se ďábel vyřádl na lidech.

Janko se po válce vrátil do Apoštolské školy v Banské Bystrici. A přišli i další mládenci. Ale všichni si uvědomovali, že ve společnosti foukají nové – „východní“ větry. Tedy, že už povstalecká Slovenská národní rada v roce 1944 zestátnila všechny církevní školy, a že to potvrdila i vláda roku 1945, která vznikla z voleb v roce 1946.

Otec Štefan Krištín se k situaci vyjádřil takto: „V nových vládnoucích kruzích je něco proticírkevního. A to ještě komunisté neukázali svoje zlověstné zoubky. Co zoubky, čelisti!“

I don Zeman v Trnavě zažil nástup totality, když nový ředitel školy nařídil odstranit kříže. Titus je dal nazpět a ze školství byl vyhozen. Otec Hutyra se též vzepřel nespravedlivému rozhodnutí: „Spustíme celoslovenskou petiční akci proti zestátnění škol!“

Stalo se, a násilí na „odplatu“ přeskočilo na lazaristy. Otce Hutyru zatkli a strašně ho mučili. A to se psal jen rok 1947 a u moci byly „demokratické“ síly.

Informace o postupu Státní tajné bezpečnosti (StB) se šířila rychlostí blesku, protože právě otec Hutyra byl duší slovenské katolické inteligence, vedl katolický internát Svoradov a byl duchovním otcem všech vincentinek a lazaristů. Co k tomu říct?

Jako by ďábelovi nestačilo, co všechno zlého během války udělal a lidé, kteří jím nasákli a pustili ho dovnitř své duše, přenášeli násilí dál. Ne nadarmo si je ďábel naočkoval krutostí.

V roce 1948 se ujali moci komunisté a osedlali červeného draka. Začal teror masivních rozměrů. Asi i četli Bibli, protože se řídili biblickým citátem: „Udeřím pastýře a ovce se rozprchnou.“ V roce 1950 uvěznilo biskupy Gajdiča, Buzalku a Vojtaššáka.

Tímto činem testovali, jak na to odpoví Boží lid. Ten protestoval, bouřil se, bránil své biskupy a kněze...Ale na to byli komunisté připraveni. Zavírali věřící o sto šest. A na řadě byli další – řeholníci a řeholnice.

Janko mezitím prožíval klidné dny v Banské Bystrici. Jak to bylo možné? Otcové lazaristé tam vytvořili oázu pokoje a své schovance nezatěžovali vnějšími starostmi. V roce 1947 nastoupil do Apoštolské školy i Jankův bratr Tonko. A i Vojtěch Krištín, synovec otce Štefana Krištína tam našel cestu. Společenství opět ožilo.

Nejvíce si však užívali středu, protože to byl ve škole volný den a po splnění povinnosti mohli jít na výlet do přírody.

Janko se kdesi ve francouzských textech dočetl, že příroda doplňuje spiritualitu člověka. Velmi ho to zaujalo – Jak to jen autor myslel? Problém předložil i jiným a vyzval je: „Chlapci, musíme tomu přijít na kloub.“

„Za tím se skrývá něco velkého,“ tušil i Vojtěch.

Tonko zažertoval: „Že by šlo o spiritus – pálenku?“

A hned si i sám odpověděl: „Ale ne...“

A tak to luštili na výletech do Špania doliny, na Staré Hory, na Kordíky i Králiky. Ale Janko nejvíce z toho pochopil, když vyšel na hřeben Nízkých Tater. Odešel trochu opodál od přátel a našel si místo, kde byl jen on a Bůh.

Před ním zapadalo slunce, všude bylo zvláštní ticho a mystika hor naplňovala jeho duši. V tomto rozpoložení se mu přihnal do duše neobyčejný stesk po Bohu. Po chvíli se cítil naplněný něžností a jemností a po tváři mu tekly slzy. Celým bytím chtěl být s Tím, který ho tak velmi naplnil a svatě miloval.

Cítil se oproti těmto kopcům takový maličký, a přitom tak vznešený...Cítil se Bohem milovaný, povýšený na jeho syna. Takové pocity ještě nezažil. Vlastně ano, po prvním svatém přijímání...A vzpomněl si, že mu tehdy maminka řekla: „Pokud tě ta láska pronikne do hloubky duše, budeš se k ní vracet a do toho ohníčku lásky budeš stále foukat. Modlitbou, myšlenkami, dobrými skutky...Říká se tomu zamilovanost, přátelství s Ježíšem. A dá se v tom neustále růst.“

Janko se něžně usmál a tiše dodal: „Děkuji ti, Bože, za navštívení. Máš to u mě.“ Potom spočítal hřebeny, vrchy, které slunce hladilo svými paprsky – Jedna, dvě, tři...dvacet šest. To je můj rekord.“

Zvedl se a s úsměvem přišel ke svým přátelům. Udělal před nimi pár tanečních kroků, zahoukal směrem do doliny a potom jim radostně řekl: „Bratři, rozluštil jsem to.“

„Janko, co si rozluštil?“ nechápali kluci.

„No, ten francouzský citát, že příroda doplňuje spiritualitu člověka. Jde o toto: mám si uvědomovat, že všechno, co je v přírodě, stvořil nebeský Otec pro mě. A mám se cítit jako jeho syn. V přírodě se to dá nejlépe vnímat. Ona doplňuje naši spiritualitu, naše bytí, o toto podstatné. Byli jsme stvořeni v přírodě, proto jsme její součástí. Nesmíme jít proti ní.“

XII. Posun dopředu

Náboženské přednášky, které byly spojené s výlety do přírody, Jankovi nesmírně pomáhaly prohloubit si duchovní život. Pochopil, že do „jiného“ světa vede více dveří...A všechny pootevírá modlitba. Po mnoha rozjímáních na toto téma si uvědomil: „Jedny dvířka vedou hlouběji do srdce, kde potkáš laskavého a pokojem oplývajícího Boha. Skrze Eucharistii se dá vstoupit do Ježíšova průvodu a do přátelství s Ním. Prostřednictvím krásy přírody jdeš na návštěvu k Otci. Skrz dobrotu člověka vstupuješ do rodiny Ježíše do Církve. A to Duch Svatý tak vodí člověka a doprovází ho od dvířek k dvířkům.“

Ano, už to věděl: Je mnoho nebeských bran, na které se dá klepat. Bůh je rád otevírá, ale před vstupem do nich – do Božího tajemství – je potřeba udělat mnoho úkonů. Je třeba si očistit boty – tedy mysl a svědomí. Je potřeba si vysvléct kabát – povrchní emoce a soustředit se na klepání – tedy správně použít vůli. A jsi tam, v Božím světě, v Božím království.

Příroda a ticho vytvářeli v Jankovi „posvátno“, ve kterém velmi prožíval přítomnost Pána. Často hlásil: „Jdu se podívat na krásu.“ Anebo: „Jdu prozkoumat zeměkouli...“

Samozřejmě, že kromě těchto duchovních radostí měl i trápení. A blízcí se maturita mu pokoj nedodávala. Přípravoval se na ni statečně, protože ji viděl jako bránu k dalším svým snům. Jen k těm z marxismu-leninismu cítil odpor. Takový divný předmět se totiž po vítězství komunismu zaváděl do škol i do maturitních otázek.

„Tolik lží pohromadě. A jak jsou pěkně zaobalené do nesrozumitelných slov. Otče Krištíne, co vy na to?“

„No, když je na košili špatně zapnutý první knoflík, všechny knoflíky jsou zapnuté špatně. Jestliže je zlý vztah k Bohu, všechno je zlé. Tak je to s marxismem-leninismem, ale je třeba se ho učit.“

„To myslíte vážně?“

„Smrtelně vážně. Je třeba umět odpovědět na jejich nesmysly. Vypadá to tak, že národu pomatou rozum na dlouhou dobu, tak alespoň někdo má mít v tom jasno.“

„Aha, tak co se dá dělat. Jdu se učit o socialisticko-demokratickém zřízení. Tedy zřízení.“

Den před maturitami se ho otec Štefan zeptal: „Tak co, Janko, jsi připravený?“

„Dělal jsem, co se dalo. I sestry v Nitře jsem zburcoval. Vzkázaly mi, že jsou na kolenou. A sestra Ondreja se prý modlí za zatmění mysli pro ty, co zkoušejí z komunismu.“

„No, nevím, co ti na to mám říct. Raději necht' at' je osvítí Pán.“ zasmál se otec Krištín.

Janko se v den skládání zkoušky vroucně pomodlil, odevzdal se do Boží vůle a čekal, dokud na něho nepříjde řada. Z klasických předmětů obstál velmi dobře. Ale potom to přišlo: „Popište selhání křesťanství na Slovensku,“ zněla provokativní otázka předsedy zkoušející komise.

Janko zachoval klid a s úsměvem řekl: „Křesťanství nikdy neselhalo, selhali mnozí křesťané. A naopak, mnozí obstáli. Víc než jiní. Pravda o minulosti je proto členitá a na historické události je potřeba odpovídat precizně a v kontextu doby.“

Předseda komise se zachmuřil. Toto teda nečekal. Doposud mu každý student přizvukoval, zkritizoval křesťanství, hodil pár pochval na nové zřízení a bylo. A tu je náznak odporu. Proto položil další otázku: „Reakce katolického duchovenstva je příznačná. Jak tomu zabránit?“

„Neznám takové případy. Ale vím, že historii píše vítězové, a proto to tvrdí. Víte, pane profesore, pravda nás osvobodí. A proto se pravdy není potřeba bát. Pokud bylo něco špatně, pravda nám pomůže se polepšit. A pokud bylo něco dobrého, pomůže to našemu národu se rozvinout. Anebo máte jiný názor?“

Předsedovi komise se na čele objevila žilka a Janko cítil, že je po jeho maturitě. Ale zasáhl jeho třídní, který poznamenal: „Nechejme tuto diskuzi tak. Bohužel nemáme dostatek času na důkladný výklad této záležitosti.“

I předseda cítil, že narazila kosa na kámen a měl obavu, aby v přímém souboji s Jankem nepohořel. Proto vydal strohý pokyn: „Ať vejde další.“ Když se zavřely za Jankem dveře, poznamenal: „Zvláštní typ studenta. Odkud má takové názory?“

Podívali se do poznámek a třídní konstatoval: „Od lazaristů.“

„Co? I takové žebráky pouštíte na zkoušky?“

„Ale ne, to je řeholní společenství.“

„Aha! Tak na ty lazaristy i na tohoto chlapce od nich si musí dát socialistické zřízení pozor. Takoví nám to tu mohou rozvrátit. Jaký je jeho původ?“

„Rolnický, pochází ze Záhorí.“

„Věřící Záhorák... Tak to mluví za vše.“ Mezitím přišel před komisi další student, který byl z jiného soudku. Vychválil komunisty do nebes a předseda komise se uklidnil.

Navzdory střetu s novou mocí Janko v květnu 1949 odmaturoval. Oddechl si od učení, a asi i proto se mu silně vynořila otázka: „Co teď?“ Jeho srdce sice už bylo ve vincentinském noviciátu, ale i tak se mu v duši objevil závan pochybnosti. „Mám já na to vůbec?“

I proto se odebral za tetou Modestou do Nitry. Ta ho vřele přivítala: „Vítej, Janko, těší mě, že jsi přišel a gratuluji k maturitě. Pojd' na oběd!“

„Velmi rád,“ odpověděl Janko. Ale jak se patří, nejdříve si šel umýt ruce. Když vročil do jídelny, sestry se už modlily. Ale najednou otočily hlavy k němu a poklonily se mu. Janko byl v úžasu. Tiše zašeptal: „Takovou úctu si nezasloužím. Asi vědí, že jsem odmaturoval.“

A aby sestry věděly, že i on má dobrou výchovu, úklonu jim opětoval. A udělal ji ještě hlubší než sestry. Když se uklonil, zpozoroval úžas zase na jejich tvářích.

Po modlitbě začal jíst, ale v hlavě mu neustále vrtalo: Proč mi jen věnovaly takový úklon?

Koutkem oka pozoroval sestry, jestli to myslely vážně. Ale když narazil na vícero jejich pohledů, které ho též pozorovaly, přestal s tím. Pustil se do jídla a chutnalo mu.

Nahodile se podíval na místo, kde byl hoden takové úcty. A vtom to uviděl. Za místem, kde stál, byl velký kříž s Pánem Ježíšem. To jemu vzdávaly úctu, jemu se poklonily. Ach, jak se jen zastyděl. Myslí mu proběhlo: „Ach, já jsem osel, jak jsem byl jen pyšný!“ I maso z vidličky mu padlo do talíře. A rovnou do omáčky, která popraskala nejbližší sestru.

„Promiňte, promiňte... Jsem celý nesvůj.“

„To jsem si, synku, všimla,“ usmála se sestra Antónia. „Jsi mladý, zamilovaný, mimo realitu... Jako většina ve tvém věku. Ale to nic, hlavní, že i tebe miluje Pán.“

Po obědě ho jeho teta, sestra Modesta, vzala na procházku a on se jí svěřil: „Teto, trápí mě jedna myšlenka. Co bude se mnou dál?“

„Jak to myslíš, co bude s tebou dál?“

„Rád bych se stal knězem, ale nevím, jestli na to mám.“

Sestra Modesta udělala bleskovou sondu do Jankovy duše: „Modlíš se rád?“

„Jak kdy...“

„Ke svátostem chodíš?“

„Ano, i když ze zpovědi mám obavu...“

„Z toho si nic nedělej, obavu mám i já. Dábel při hříchu hanbu bere, při zpovědi navrácí,“ prozradila mu starobylou moudrost.

„S děvčaty to máš kontrolou?“

„Líbí se mi, ale...“

„To je v pořádku. Klukovi se mají líbit děvčata, ale co znamenalo to ‚ale‘...?“

„Ale nezačínám si s nimi. Jeden duchovní otec mi poradil, že když uvidím nějaké pěkné děvče, mám si v duchu říct: Ach, vy Evy, Evy...Pěkné jste, necht' vám Pán dá dobrého manžela.“

„To je zajímavé,“ usmála se Modesta. A výslech pokračoval: „Pannu Marii máš rád?“

„Ano, modlím se k ní často. Mám ji jako svoji matku.“

„To je dobře...to je dobře...Studuješ rád, to jsem si všimla. K lidem se chováš slušně. Víš ty co? Podle mě máš kněžské povolání. Ale potřebuješ průvodce, který by tě duchovně provázel a víc do tebe viděl, do tvých úmyslů a motivací.“

„Děkuji za hodnocení. V noviciátě v Ladcích ho jistě najdu,“ odvětil Janko nadšeně.

„Ach, takže jdeš k nám. To je dobře!“ vykřikla teta a vroucně ho objala.

XIII. Noviciát, místo znovuzrození

Lazaristé to měli dobře promyšlené. V Ladcích měli Ústřední dům – provinční. V Banské Bystrici měli zase Apoštolskou školu a noviciát. A v Bratislavě ve vysokoškolském internátu Svoradov měli seminář pro svoje bohoslovce. Ti studovali na Bohoslovecké fakultě, ale bydleli v komunitě ve Svoradově, mezi více jak pětistovkou vysokoškoláků. A bylo to dobře, protože byli na tepu doby a vnímali potřeby mladých lidí. Duchovně se o všechny starali pod vedením otce Jána Hutyry, který byl prefektem Svoradova do roku 1942. Po něm tuto službu převzal otec František Mihina a další otcové až do roku 1949.

No a právě to dráždilo komunisty, jak červené sukno dráždí býky. V srpnu 1949 vtrhli estébáci do internátu a začali studenty a duchovní otce mlátit hlava nehlava. Přitom rozhazovali protistátní plakáty, které jakože právě našli a které usvědčovali řeholníky z protistátní činnosti. Přímou d'ábelské. Ale d'ábelství bylo v tomto čase velmi mnoho. Lazaristy zajistili a internát přejmenovali na Státní internát Mirka Nešpora.

Jankovi nastala v jeho snech první trhlinka. Kde dostuduje teologii? Ale neztrácel optimismus a říkal: „Nějak bude. Boží vůle se stane.“

Noviciát začal v Ladcích, ale po dvou měsících se musel přestěhovat do Banské Bystrice. Byl tam spolu s ním i jeho bratr Tonko, Vojtěch Krištín i další tři mladíci. Otec Ján Belan jim dal jako ředitel noviciátu tato doporučení. „Nenechte se ničím vyrušovat. V noviciátu se máte naučit žít jako praví řeholníci, synové svatého Vincenta z Pauly. Toto je pro vás privilegovaný čas.“

A ještě dodal: „Přátelé, dvě věci, které opravu nesnáším, jsou lenivost a reptání. Terezie z Avily řekla, že v klášteře se víc bojí jedné ureptané sestry než tisíce démonů. A lenivec, to je živá mrtvola. Pokud by s těmito dvěma skutečnostmi měl někdo z vás nepřekonatelné problémy, tady jsou odjezdy vlaků z Ilavy. Můžete si jimi posloužit a odejít.“ Ale nikdo takový se nenašel.

Vstupní přednášku zakončil slovy: „A co se v noviciátu dělá? V bratrské atmosféře se hledá Boží vůle, prohlubuje se duchovní život, probírají se stanovy řehole, studuje se, modlí se, cvičí se ve ctnostech... Ale je i čas na výlety, rekreaci, apoštolát, pomoc místním lidem...Tak se do mladých zájemců akumuluje duchovní energie.“

Život v noviciátu se rozproudil dobře. V přednáškách se často vzpomínal křest, protože to je úkon, který způsobuje v člověku duchovní revoluci. Spirituál jim jednou dal úkol: „Napište, co všechno znamenal pro člověka křest. Na setkání si to přečteme.“

A opravdu, novici přišli na mnohé nádherné věci. Janko si ty nejzajímavější i zapsal:

1. Křtem se zrodí nový člověk – Boží dítě.
2. Křtem získáváme smytí – odpuštění všech hříchů.
3. Křest je smlouva mezi Bohem a člověkem. Když ji dodržíme, Bůh nám dá nebe.
4. Křest je vstupenka na všechny události, které koná Církev a je i vstupenka do nebe.
5. Je to malý úkon s obrovským dosahem. Křtem se člověk stane skutečným Božím dítětem a bude i Božím dědicem.
6. Křtem vzniká nový člověk, který má vést i nový životný styl – bez hříchu.
7. Křtem dostáváme nesmazatelný znak. Že by skrze něho vcházela do nás Boží energie?

Spirituál si tyto postřehy vyslechl, novice pochválil a dodal: „Řeholními sliby získáte křestní nevinnost! Dokonce každý dobrý skutek v oblasti chudoby, čistoty a poslušnosti se vám bude počítat za dva. Ale i hříchy v této oblasti bude dvojnásobný...“

„Jak to?“ nechápali novici.

„No, tak, že tu druhou zvýšenou zásluhu máte díky slibu, ale podobně to platí i o hříchu.“

A někteří už ty sliby i chtěli složit. Trochu vypočítavě zatoužili po dvojnásobné nebeské odměně. Proto je otec Belan správně usměrnil, že to takto nemají přepočítávat. „Raději se zaměřujte na to, že sliby jsou prostředkem, abyste se více přiblížili k Bohu.“

„Tedy sliby nejsou cílem?“ zeptal se překvapeně Vojtěch Krištín.

„Ne. Jsou prostředkem, jak více milovat Pána.“

„Hm, asi je potřeba, důstojný otče, nám to více objasnit,“ ozvali se někteří.

„Představte si, že jdete po cestě. A víte, že vede do nebe. Máte však lidské srdce, a to je jako magnet. Přitahuje ho bohatství, rozkoš, pýcha... A na okraji této cesty je toho mnoho. Dokonce jsou i skutečnosti, které by ho rády k sobě přilepily. A proto složíte sliby, že se nedáte těmito nástrahami přitáhnout, ale že budete kráčet za Ježíšem rovnou do nebe. Vpředu, na konci této cesty, je láska, a vy chcete být přitahováni jen láskou. Chcete být perfektní v lásce.“

„Pěkně řečeno,“ vyslovil nahlas svůj názor Tonko.

„Už jen dokázat takto žít,“ souhlasil Janko. Nikdo není naráz hotový a tak se v tom postupně museli cvičit.

Janko rád chodil na procházky a snil, že chce být svobodný jako orel, kterého vídával. Chtěl zachytit Božské vzdušné proudy a vznášet se do Božích výšin.

O této meditaci se zmínil i při společném sdílení. A opravdu, bratři novici byli pragmatici. Dokonce Tonko šel ve volném čase hledat hnízdo toho ptáka. Po návratu se ho Vojtěch ptal: „Našel jsi to hnízdo, nebo ne?“

„Našel.“

„A proč jsi nedonesl z něho vajíčko?“

„Byla tam stará paní orlová...“

„No a?“

„Víš, jaký měla zobák? Jak hák, na kterém oběsili Jánošíka.“

Tato činnost nebyla právě nejvhodnější pro mladé novice. A kdoví, zda se o ní spirituál vůbec dozvěděl. Janko chápal, že jeho bratři se chtěli trochu i uvolnit.

Jindy zase Tonko hlásil: „Byl jsem na procházce a potkal jsem člověka, který se mi posmíval. Vy v noviciátu jste moudří, tak mi řekni, proč jsou Boží přikázání stále stejná? Nevěděl jsem, co mám na to říct. Poradte mi...“

Novici všechno možné doporučovali, ale nejvíc se jim líbil Jankův postřeh: „Podle mě jsou přikázání stále ta samá, protože Bůh nás má stále stejně rád.“ A Tonko na druhý den referoval: „Opět jsem potkal toho chlapa a řekl jsem mu, co řekl Janko. To jste měli vidět, jak koulel očima. Teď zase on nevěděl, co má na to říct.“

Janko na procházky po městě nechodil. On byl jinak naladěný. Zkoumal pochody, které se odehrávaly v jeho duši. Protože tak, jak při prvním svatém přijímání, tak i teď se něco s ním dělo. Tehdy cítil, že je Bohem milovaný, a jeho odpověď byla: „Chci být dobrý, velmi dobrý.“

Z přípravy na biřmování si připomenul předsevzetí: „Jsem Boží velvyslanec, jsem z královského rodu.“ A teď z noviciátu se mu krystalizovalo přesvědčení: „Chci strhnout svět k dobrému.“

V srdci se mu rodilo obrovské nadšení pro Pána. Bylo to tak intenzivní, že mu srdce až hořelo. Získal stav, který je nepoddajný zlu. Právě naopak, který strhává svět k dobru. Šlo o nadšení učedníka. Božího člověka, který ví, odkud vyšel a kam jde. Ano, takového ducha vlastnili světci. Byl to duch, který pocházel z Ducha Svatého.

Ale na Slovensku se děly nepochopitelné věci. V noci z 13. na 14. dubna v rámci „Akce K“ – Kláštery, vtrhlo do mužských klášterů více než tři tisíce po zuby ozbrojených estébáků, policistů, milicionářů, vojáků a pozavírali okolo osmi set šedesát řeholníků.

Někde jim pohodili zbraně, jinde protistátní literaturu a obvinili je z přípravy politického převratu. Lazaristé si tu noc prožili bez újmy. Ale věděli, že represe je nemine.

„Co budeme dělat? Neutečeme?“ zasypali otázkami představené.

„Ne, nebudeme se skrývat,“ řekli jim představení.

„My jsme nic zlého neudělali. Nemáme proč utíkat. Ať se stane Boží vůle.“

Uběhly tři týdny. A z 3. na 4. května se to stalo. Estébáci přepadli lazaristy. Událo se to najednou v Banské Bystrici i v Ladcích. Otec Belán těm svým stačil jen říct: „Bratři, vězte, že pokud zemřete jako novici, budete už považováni za řeholníky a v nebi vás čeká velká odměna. Je čas trpět.“

XIV. Zatmění zdravého rozumu

Komunisté byli při moci jen chvíli a už se chystali eliminovat svého úhlavního nepřítele, za kterého považovali církev. Na výkvět národa – řeholníky – spustili zvěřský plán se zapojením brutální síly a teroristických komand. Útok na bezbranné v takové barbarské podobě nikdo nečekal.

Janko se spolu s novici ocitl v centralizačním klášteře, který byl zřízený v klášteře redemptoristů v Kostolné u Trenčína. A byli tu i jiní řeholníci. Vytrhli je z laskavého prostředí svých komunit a hodili jako kost před nějaké zkrachované bytosti.

„I u vás dělali při zatýkání takový hukot, jak kdyby nastal soudný den?“ zeptal se Janko mladého řeholníka.

„Ano. U nás pořád dokola řvali: „Kde máte zbraně?“ poznamenal verbista Michal.

„S motykami hledali zbraně i ve svatostánku“ zapojil se do debaty další řeholník a dodal: „Prý v nějakém klášteře hledali i tanky.“

„Já jsem salesián Anton Hlinka,“ představil se jim mladý klerik a pokračoval: „V Michalovcích salesiáni objednali průkazy pro ministranty z Andělské legie. A estébáci je zavřeli, protože prý chtějí založit Anglické legie na území Československa.“

Bylo to tak tragikomické, že se debatující až zasmáli. To neušlo pozornosti dalším mladíkům a vytvořil se velký kruh. Postupně se odstraňovala anonymita a začali se cítit celkem dobře.

Hlinka to využil a řekl: „Poslouchejte, musíme držet při sobě. Oni to mají všechno promyšlené. Představené oddělili od mladých řeholníků a nás tu dali na přeškolení.“

„A v čem nás chtějí školit?“ nešlo do hlavy Tonkovi Havlíkovi, který tu byl také.

„Počkej a uvidíš.“

A opravdu. Nemusel ani dlouho čekat. Předstoupil před ně jakýsi politický pracovník a vyzval je: „Chlapci, nebudu chodit kolem horké kaše. Podepište mi, že vystupujete z řehole a můžete jít domů.“

Když nedosáhnul toho, co chtěl, začal jim tlouct do hlavy marxisticko-leninskou ideologii. Po něm přišli další přednášející a střídali se jako na páse. Jeden mluvil o dělnickém hnutí, druhý o vykořisťování člověka člověkem, a že v tom měla prsty nejvíc Církev. Završili to tvrzením: „A Církev to dělala už od prvního století před naším letopočtem!“

„No to určitě,“ vykřikl kdosi z pléna a dodal: „Vy nejenže v nic nevěříte, ale ani nic nevíte!“

I tento soudruh zuřivě vyběhl z místnosti. Potom přišel jakýsi malý chlapík a spustil v jiném duchu: „Ach, kdybyste jen věděli, jak vás Církev oklamala. Naštěstí jsme zasáhli, jinak by z vás byli zpátečníci, tmáři, darmožrouti, nevzdělanci, brzdy pokroku...taková, jako starí řeholníci, kteří nemají progresivní pokrokové smýšlení 20. století.“

„Ale jak, pane přednášející. Vždyť skoro všechny vysoké školy v Evropě založila Církev. Jen pár z nich založili králové, ale i ti byli věřící,“ oponoval Janko, protože už to nemohl vydržet. Přednášející zčervenal jak rak. Potom vřiskal štekajícím hlasem: „Tak zaprvé: Nejsem pán, ale soudruh.“

„Jak chcete. Ale víte, že pojem soudruh zavedli jezuité?“ uzemnil ho zase Hlinka. Nato přednášející prudce vstal a opustil místnost.

„Představa, jací podivíni se mezi námi pohybují, je někdy až strašidelná...“ řekl Janko.

„Poslyš, nejsi ty Záhorák?“ zeptal se Janka nějaký usmívající se chlapec.

„Jsem. Proč?“

„Protože mluvíš přímo, neuhýbáš, nebojíš se a máš dar rozhněvat frajery, jako byl ten chlapík.“

„A ty jsi kdo?“

„Jsem též Záhorák, Anton Srholec ze Skalice.“

„Já jsem Janko Havlík z Vlčkován...“

„Tak mi řekni. Bydlíme pár kilometrů od sebe, tak to jsme skoro rodina,“ zasmál se Srholec.

Po několika měsících marného přeškolení je přesunuli na stavbu mládeže. V Púchově-Nosicích stavěli přehradu. Bylo tu okolo tří tisíc mladých lidí z celého Slovenska a pět set mladých řeholníků a noviců. Chlapci i děvčata měli různé pracovní zařazení. Řídil to Československý svaz mládeže a samozřejmě, z povzdálí komunisté a estébáci. Nálada na stavbě byla také mládežnická, budovatelská, uvolněná, zábavná, flirtující...

„Zdá se mi, že většina těchto děvčat se chce vdávat,“ poznamenal Janko.

„Správně uvažuješ. O to jde právě komunistům. Chtějí, aby se bohoslovci oženili,“ souhlasil Anton Hlinka. Naši řeholníci zatím odolávali. Snažili se společně modlit, dokonce i na mši svatou do Púchova se jim někdy podařilo zajít. Lazaristé, salesiáni a verbisté bydleli společně v jednom domě. A pokud někdo měl něco na povzbuzení, ujal se slova. Skoro pravidelně to bylo nejvíce před spánkem jako večerní slovo.

Jednou večer měl slovo Anton Hlinka a přítomným pověděl tento motivační příběh: „Takových staveb mládeže, jako je tato, je v Československu více. I řeholníci jsou tam s jinými mladými. A jednomu se velmi zalíbila jistá dívčina. A začal jí nadbíhat. Po promítání v kině se k ní přiblížil a v davu ji jemně chytil za ruku. Ale ona nereagovala. Tu si pomyslel: Proč je taková chladná? Když se dav rozplynul, on se lépe podíval a představte si: Ta ruka, za kterou ji chytil, byla dřevěná. Ihned to vyhodnotil: „Nechyťte tu dívku za ruku, ty máš kněžské povolání.“ A od té doby se snažil být věrný slibům, které dal Bohu.

Všichni na něho vytřeštili oči, protože si uvědomili, že k tomuto řeholníkovi promluvilo nebe neobvyklým způsobem. A že Bůh o něm a o nich ví. Jak čas plynul, sem – tam už i bylo vidět, jak některý bohoslovec přátelsky rozmlouvá s krásnou dívkou.

Jedno nedělní odpoledne se salesiáni chovali nějak divně. Byli při sobě a občas se nějaký ze skupinky vytratil. Janko jako bystrý pozorovatel si toho všiml a zašel za Srholcem: „Děje se něco?“ Anton chvíli okouněl, ale asi v hlavě rychle vyhodnotil, že Janko je spolehlivý a zašeptal: „Přišel k nám kněz. Kdo chce, může jít ke zpovědi.“

„A mohl bych i já?“

„Zeptám se... Za chvíli doběhl a řekl: „Můžeš.“

Po přípravě byl Janko poslaný na určené místo. Uviděl tam ve svazácké košili jakéhosi muže. Přišel blíže a najednou skoro vykřikl. Potom však tiše pověděl: „Vždyť my se známe. Vy jste don Titus Zeman. Jak jste se sem dostal? Co tu děláte?“

„Pssst... přišel jsem povzbudit bratry. A zjistil jsem, že si chceš opravit známku z chemie...“

„To ne, ale opravit chování a vyzpovídat se bych chtěl.“

„Prosím, můžeme ihned.“ Odbočili trochu stranou a stalo se.

„Pošlu vám i svého bratra Tonka, ale musím ho ještě přesvědčit... Mohu?“

„A co, udělal něco zlého?“

„Ani ne, ale jako pravý Záhorák zuří na komunisty a nechce jim odpustit.“

„No, tak to zkus. Budu tu asi ještě hodinu.“

Janko přišel za Tonkem a pošeptal mu do ucha: „Je možnost se vyzpovídat, chceš?“

„Já bych i šel, ale mám v srdci hněv a neumím se ho zbavit. Proč já mám poslouchat ty komunistické nesmysly a běhat s kolečkem po stavbě?“ Janko ho uklidňoval. „Vydrž, je potřeba jim odpustit.“

„Odpustit? Vždyť nám pokazili životy. A na toho, který mi vyrazil zub, se bude těžce zapomínat...“

„Musíš odpustit, protože ta negativní energie, jdoucí z nenávisti, tě sežere. Obrat' to na humor.“ Když Tonko stále záporně vrtěl hlavou, Janko hledal motivaci v Písmu: „I svatého Petra kdosi naštvál, a proto se ptal Pána Ježíše, kolikrát mu má odpustit, jestli až sedmkrát. A Ježíš mu pověděl, že až sedmdesátkrát. A sedm znamenalo mnoho, takže sedmdesátkrát znamená stále. Jsou lidé, kteří podněcují nenávist. My jsme šířitelé pokoje. Raději přemýšlej, jak vytvořit ze sebe dar pro druhé. To je teď naše povolání. Kašli na komunisty, věř Bohu.“

Tonko poslouchal bratra a odpustil. Vůli. Cit ještě vzdoroval. Ale to, co se odehrálo ve vůli, už pro zpověď stačilo. Vyzpovídal se a ulevilo se mu.

XV. Návrat ke studiu

Mladí řeholníci se při práci na stavbě přehrady nedali zahanbit, plnili plány vysoko nad normu. To byla odpověď na tvrzení některých nepřátelských svazáků, že neumí pracovat a že jsou darmožrouti. Ale jak čas utíkal, zodpovědné školící kádry nevěděly, co s nimi. Tak je pro jistotu ještě jednou proškolili a potom je poslali domů s příkazem: „A snad se budete chovat vzorně! Jak se na občany socialistické vlasti patří!“

Některým řeholníkům v nejbližší době přišly povolávací rozkazy a museli nastoupit na vojnu.

Janko se vrátil domů do Vlčkován. Ale co doma? Ne, že by se tady necítil dobře, ale on měl přece jiný životní sen. Práce na poli, starost o husy, slepice, prasata... To ho nenaplnovalo. Má si najít děvče a oženit se? Ne, to by nebylo ono. Srdce ho neustále táhlo ke kněžství. Modlil se, co má dělat a Duch Svátý mu vnuknul myšlenku: „Teta Modesta umí dobře poradit.“ S myšlenkou se svěřil bratrovi Tonkovi a ten se přidal: „Půjdu s tebou.“

Řeholní sestra Modesta je srdečně přivítala, ale hned je informovala: „Něco se okolo nás děje. Špehují nás. Abyste neměli problémy, musíme setkání omezit...“

Spolu se sestrami jim začaly hledat ubytování i práci, ale o pár dní později, tedy 29. srpna 1950, začala „Akce R“ – řeholnice. Komunistům šlo o likvidaci ženských řeholí.

Vincentinky, které pracovaly ve školství, byly deportované do centralizačních klášterů ihned. A mezi nimi byla i Modesta. Přesouvali je z místa na místo, až skončila na severu Čech, v místech, odkud vystěhovali sudetské Němce. Jí i sestry dali na práci do bavlnářských závodů k výrobním linkám.

Řeholní sestry, které pracovaly ve zdravotnictví, neměli kým nahradit, proto je ještě ponechali v Nitře. A ty se v Nitře ujaly Havlíkových jako svých synů. Bydlení jim našly pod Kalvárií a Jankovi přihrály práci ekonomy v nábytkářském podniku. A když se blížila zima, sestry jim koupily i kabáty – hubertusy. Nějakým Božím řízením se v nemocnici ocitl i otec Štefan Křištín. Sestry daly Havlíkovým o tom ihned vědět a došlo k setkání. To bylo ale radosti! Po nadšeném přivítání jim otec vyjádřil svoji nejdůležitější skutečnost: „Drazí moji chlapi, já jsem na útěku. Utekl jsem z koncentráku, z Hronského Beňadika.“

„No vy se teda nezdáte. Vy teda máte kuráž...“ obdivovali ho mládenci.

„A co jsem měl dělat? Budu někde, kde nechci být? Věřící mě potřebují.“

Po informacích kdo, kde a jak prožil první vlnu pronásledování, Janko vyslovil zajímavý návrh: „Otče, nemohli bychom si dokončit noviciát a pokračovat v teologických studiích? Škoda ztracených let. Dáme vědět i vašemu synovci Vojtěchovi, i bohoslovcí Pikalovi...“

Nastalo ticho, ve kterém otec Krištín tvrdě přemýšlel. Potom váhavě odpověděl: „Váš nápad se mi líbí, ale bude to nebezpečné. Estébáci mě hledají. Poradím se s otcem Hutyrrou. A vlastně, ten je též na útěku. Je policií celostátně hledaná osoba.“

„Je to skoro jak na divokém západě,“ poznamenal, Tonko.

Ale Janko ho poopravil: „Spíše jak na divokém východě.“

Akcí trojka se dohodla, kdy se zase setkají, a otec Krištín měl za úlohu zjistit, jaký názor má na tuto záležitost představený, otec Hutyra.

Asi po dvou týdnech jim otec Krištín donesl rozhodnutí: „Dobře jste se modlili. Otec Hutyra s tím souhlasí, dokonce posílil formační skupinu o otce Rudolfa Púchovského a Ľudovíta Orješeka. I oni utekli z Beňadika a jsou v ilegilitě.“

„Fantastická zpráva,“ rozplývali se mládenci.

„Jen musíme být velmi opatrní, protože čert, ani estébáci nespí. Ti naši dva otcové budou chodit podle potřeby přednášet svoje předměty.“ A vyučování začalo. Jak se na seminaristy patří, stanovili si denní program. Museli v něm počítat s prací v různých zaměstnáních. Ale všechno si nastavili tak, že i když venku zuřila totalita, v jejich srdcích i v jejich bytě byl pokoj a zavládlo v nich Boží království.

Naši studenti na svých setkáních často hodnotili vzniklou společenskou situaci. Bylo to pro ně velmi důležité, protože museli pružně reagovat na vzniklé poměry.

„Slyšel jsem, že státní moc zrušila všech třináct seminářů a zřídila jen jeden – generální v Bratislavě. A prý tam berou každého a vyučují v něm i sympatizanti KSČ, estébáci i bývalý partyzán... Chtějí dát do oběhu lidově demokratické kněze. Ateismus Slovenska pokračuje,“ informoval otec jednou večer své svěřence.

„Nedá se s komunisty rozumně diskutovat?“ uvažoval Janko, který věřil v dobrotu člověka.

Otec Krištín vynesl zprávy z podzemní Církve: „Někteří představení Církve to i chtěli, ale zjistili, že s nimi není řeč. Jsou jak vygumovaní a plní nenávisti. Naši pronásledovatelé ovládají média a soustavně vykládají hlouposti. Národu jsou kněží a řeholníci představeni jako největší nepřátelé státu. A když vyslovíš jiný názor, zavrou tě. Mají v rukou moc a chtějí ovládat všechny instituce i celého člověka.“

„Z ničeho nic nastalo obrovské pronásledování. Všechny to zaskočilo,“ řekl Tonko smutným hlasem.

„Kde je příčina toho všeho?“ zamýšlel se i Vojtěch.

„Svět je zlý, lidé jsou nasáklí zlobou. Strach o sebe a egoismus pokřivil charaktery lidí,“ vyslovil svůj postřeh Štefan Krištín.

„Ale vždyť mezi nimi jsou i křesťané,“ divil se Janko.

„Máš pravdu, ale mnozí mají strach o sebe, o rodinu, jsou povrchní... A někdo ironicky poznamenal: Správný křesťan Bibli vlastní, ale nečte,“ usoudil s trpkostí v hlase otec Krištín.

„Ale mnozí i vystoupili na obranu křesťanství a jsou v base,“ hájil Janko křesťany.

„I to je pravda. A takovou brutalitu a teror nikdo nečekal. Minule kdesi bránili svého kněze. Estébáci zavřeli každého, kdo jim přišel pod ruku. Byl mezi nimi i jeden sedmnáctiletý chlapec. Představte si, vláčili ho po vyšetřování a soudech, dokud nedospěl. A důvod? Aby mu mohli dát trest jako dospělému. Schytl osmnáct roků basy.“

„Jinde udal syn otce, že doma nadával na komunisty. No řekněte, co je to za dobu? To už vážně všem šibe?“ rozčiloval se horkokrevný Tonko. „Člověk by si až zoufal, že společným úsilím jsme ze světa udělali chlívek.“

„Ale právě to nesmíme. Ani zoufat, ani se nechat vtáhnout do koloběhu zla. Ani úmyslem, ani zlořečením nebo proklínáním. Musíme mít Boží nadhled na dané události. On i ze zla dokáže udělat dobro. Důvěřujme mu.“ Vyslovil moudré myšlenky vždy pozitivně naladěný Janko.

„Dovolím si s tvým názorem hluboce a důrazně souhlasit,“ s úsměvem přizvukoval otec, a aby se řeč obrátila jinam, zeptal se: „A jak jste pokročili v modlitbě?“ Chlapci si postěžovali na nesoustředěnost při rozjímání, raději by častěji chodili na adoraci...

Otec Krištín vyslechl jejich snažení a kolokvium zakončil radou: „No, modlit se, se naučíme jedinec modlením. Je třeba to zkoušet a zkoušet. A pamatujte na slova svaté Terezie z Avily: Když neumíš rozjímat při čištění cibule, neumíš to ani před svatostánkem.“ Tento výrok je zaměstnal na dlouhou dobu: Co tím jen otec myslel?

Ti horlivější vyzkoušeli, jaké myšlenky jim vznikají při čištění cibule, ale nebylo to nic meditativního. Na svatost tam ani nenarazili. Ale Janko si zapsal zvláštní poznatek: „Duchovní život není jen lezením na kopec, ale spíše ponoření se do Pána Boha.“

Mladíci se ani nenadáli a první ročník studia v improvizovaném semináři byl za nimi. Tonko to prožíval velmi radostně. Doslova se těšil: „Zdá se, že totalitě unikáme skrz prsty.“

Otec Krištín to viděl mnohem vznešeněji: „Možná náš postup vyzkoušejí i jiné řehole, a tak pomohou těžce zkoušenému národu.“

XVI. Konec ráje

Šest chlapců v jednom domě – to je v totalitě přece jen podezřelé. A upozornit na podezřelé jevy, to měli „svědomití“ obyvatelé národa ihned ohlásit. Pověděli to i ve škole, kterou navštěvoval jeden iniciativně naladěný nitranský student. A tak řekl otci: „Tati, říkali nám o lidech, kteří chtějí ublížit našemu socialistickému zřízení... Nedaleko od nás žije skupina mládenců, kteří se chovají podezřele. Mám to oznámit?“ Asi tak nějak se odehrával rozhovor v jednom domě nedaleko našich bohoslovců.

Otec, jednoduchý dělník mu poradil: „Ano, je potřeba to nahlásit na policii. Aby se našemu zřízení nic zlého nestalo. Ještě nikdy jsme se neměli tak dobře, jak teď.“ A nejmenovaný student šel na polici, která měla sídlo nedaleko, a ohlásil: „Něco se děje v sousedství. Žije tam mnoho chlapců a dlouho do noci svítí. Asi jsou to špioni.“

A tak 29. října 1951 ozbrojené komando naběhlo k paní Valáškové, u které lazaristé bydleli a s výkřikem „Ruce vzhůru! Všichni ke zdi!“ pozatýkali bohoslovce i otce Štefana Krištína. Další agresivní povel byl pro policisty: „Berte všechno, co se vám zdá podezřelé! Pamatujte si, že jedna katolická publikace je horší než vagón dynamitu.“ Lazaristé byli tiše a jen jejich pohybující se rty oznamovaly, že se modlí: „Už je to tady. Přesvatá Panno, ochraňuj nás!“ zašeptal potichu otec Štefan Krištín. Velitel to zaslechl a surově ho okřikl: „Mlčte, už jste se nakázali dost! Teď budeme mít slovy my. Seberte je!“

Život měl ověřit, jak studenti teologie pochopili teologii a jak ji uvedou do praxe. Akce pro komunisty to byla významná, protože na nejvyšší komunistické vedení přišla zpráva: „Nitranská špionážní skupina byla odhalena.“ Někdo za to čekal povýšení.

Uvězněné lazaristy odvezli do nitranského vězení a začal jejich výslech a mučení. Den po dni, týden po týdnu, měsíce a měsíce. Pořád stejné otázky: „S kým jste spolupracovali? Komu jste odevzdávali informace? Kdo byl kontaktní osoba ve Vatikánu?“ Silou moci z nich chtěli udělat vatikánské špiony.

Janko dostal od Pána sílu, aby to všechno snášel s pokojem. Byl mírný v projevech, na vyšetřovatele se sem – tam i jemně usmál a zbožnost před nimi neskrýval. A to zlého ducha, který byl v nich usazený, nesmírně dráždilo. Takže si na něm vyzkoušeli všelijaké trýznivé metody. A trvalo to víc jak pět měsíců. Po jednom zvlášť surovém zmlácení na něho rozzuřený bachař zařval: „A co Bůh?“

„A co je s ním?“ odvětil tiše stonající Janko.

„Kde je teď, proč vás nezachránil?“

„Hm, možná se teď rozhodl zachránit vás, abyste jednou pochopili a litovali, co jste udělali.“

Jindy, když byl s ním vyšetřovatel sám, dostal, Janko otázku: „Vysvětlete mi něco. Všechny babky z vesnice o mě říkaly, že ze mě jednou bude kněz a podívejte se, kde jsem... Šírím komunistickou ideologii a brojím proti křesťanství. Co myslíte, proč se to stalo?“ A Janko, naplněný poznatky z morálky, mu pokojně odpověděl: „Myslím, že jste udělali někde chybu v morálním životě.“

„Ven!“ zařval vyšetřovatel. „Velmi rád. To jsem nečekal, že mě z basy propustíte,“ usmál se Janko a odebíral se pryč. Až teď si bachař uvědomil, že vězeň nemůže sám jít ven, proto vykřikl: „Stráže, odved'te vězně!“

Jankův postřeh byl správný. Člověk nejvíce hřeší proti lásce. A když je toho mnoho, oslabí ho to v naději, až ztratí víru v Boha. A tato pravda byla pro velitele nesnesitelná.

Po dlouhých měsících, ve kterých vyšetřovatelé střídali bití s výslechy, Janka a jeho společníky převezli do Justičního paláce v Bratislavě. Výslechy pokračovaly i tady, ale byly trochu mírnější. Schylovalo se k soudu a vězni měli přijít před obecnostvo zotavení.

Na začátku února roku 1953 byli převezeni zpět do Nitry a začal soudní proces s názvem „Krištín a spol.“ Jak jen byli obvinění překvapeni, když zjistili, že ve skupině je až sedmáct obžalovaných. Kromě nich tam byli i vincentinky, přátelé, laici...

Tonko neudržel jazyk a potichu řekl bratrovi: „Zdá se, že každý, kdo se jen okolo nás mihl, toho vyčenichali, zmlátíli a jdou ho soudit.“

„Člověče, mohli tady k nám dát i kocoura paní domácí. I na toho by se určitě něco našlo...“ odpověděl mu šeptem Janko.

V obžalobě státní prokuratury se psalo: „Vatikán zmobilizoval proti budování socialismu svoji nejvěrnější armádu řeholních kněží.“ Potom následovaly samé nesmysly a nakonec jejich teologické studium povýšili na velezradu.

Vojtěch Krištín tiše utrousil: „Už jen to slovo zní hrozně.“ Ze zamyšlení je vytrhl ostrý hlas soudce: „Takže se přiznáváte?“

„A k čemu, prosím pěkně?“ ozval se Janko. „Mým konečným cílem bylo, že jsem se chtěl stát knězem. Nemám co jiného dodat.“ Soudce chytil nervy, ale ještě se stihl ovládnout. S červenou tváří připomínající krocana blekotal další nesmysly. A svolával na obviněné hromy – blesky.

Slovo dostali i obvinění a těsně před vynesením rozsudku Janko pokojným, zvučným hlasem pověděl: „Prosím slavný soud, aby trest, který chce uložit těm, co trpí za nás, rozdělil mezi nás a mne dal nejvíce.“ V sále nastal rozruch, protože něco takového bylo neslýchané. Bylo to něco, co zaskočilo přísedící, senát i soudce. Zaskočilo, ale neobměkčilo.

A rozsudky zněly: „Obviněný Štefan Krištín se odsuzuje na dvanáct roků odnětí svobody. Vincentinky Florina Barbora Boehnigová a Vincencia Anna Hansková na patnáct roků.“ V podstatě to dostaly za to, že Havlíkovým koupily kabáty. Byly to opravdu drahé hubertusy.

Mladý jezuita Pavol Horský z Vlkolínce dostal deset roků. To bylo vlastně za půjčení knihy o základech filozofie. Laik Anton Korec, bratr tajného biskupa, dostal deset roků. Ale vyražené zuby nazpět nedostal. Jeho reálné provinění bylo to, že pomohl ukrývajícím se kněžím vybavit falešné legitimace. Následoval trest pro bohoslovce. A tu přece byla taková nějaká spravedlnost, jen co je pravda. Všichni dostali stejné tresty – deset let. Smůlu měl, ale bohoslovec Bohuslav Pikala. Mezi ním a soudcem se odehrál malý, ale významný rozhovor. Pikala totiž neudržel jazyk mezi zuby a připomínkoval soudce. A ten když se ho ironicky a zlomyslně zeptal: „Který biskup vás teď vysvětlí?“ odpověděl něco ve smyslu: „A co já vím? Však on se nějaký najde.“ A smál se u toho. A toto opravdu neměl dělat.

Soudce zareagoval velmi pohotově, „nestranně a odborně“.

„Však vás ten smích přejde!“ A na „počkání“ mu nadělil o osm roků basy navíc. Svévolně mu zničil osm roků života. Takže mladý Pikala, pykal a dostal za pár slov a jeden úsměv o osm roků žaláře navíc. Pozoruhodné, jak se dá v krátkém čase „vylepšit skóre“ z deseti na osmnáct roků! Někdo to spočítal a vyšlo mu, že obvinění dohromady dostali oko dvě stě roků basy. Nespokojení byli nejen odsouzení, ale i soudce. Zdálo se mu, že Jankova vážná odpověď: „Necht' rozdělí tresty jiných na bohoslovce, a že jemu ať dá nejvíce,“ byla pro národní bezpečnost Československé republiky velmi nebezpečná.

Soudce si uvědomil sílu svědectví, a proto senátu tlumeným hlasem pověděl: „Nesmíme dovolit, aby vznikli hrdinové! To by vedlo mladé k mučednictví.“ A proto dodatečně a s velkým křikem Jankovi vynadal: „Fanatiku! Co si myslíte, že z vás uděláme mučedníka?!“

Janko byl přímý, jednoduchý, s nevinným úsměvem, se šarmem a v úmyslu čistý mladík. A to ty nečisté a falešné „pány moci“ dráždilo teď i potom, kamkoliv šel. Jeho vlastnosti promítaly i do zatvrzelých svědomí. To pronikalo i do zatvrzelých svědomí. V nich vznikaly výčitky, které jim přinášely pocit viny a narušovaly jejich falešný pokoj. A tak s tím museli něco udělat.

Buď mu dají za pravdu a změní se, anebo změní trestance. To druhé se nedotýkalo jejich egoismu a neohrožovalo jejich lehký život. A proto Janka všude bili jak žito. A jemu zůstala jen útěcha mučedníků, kterou vyslovil svatý Pavel Filipánům: „Vždyť vy jste od Krista dostali milost nejen v něho věřit, ale i pro něho trpět.“

XVII. Od basy k base

Odsouzené lazaristy převezli zpět do Bratislavy a co bylo pro ně milé překvapení, šupli je do společné cely. „Přátelé, kdybyste věděli, jakou mám radost, že jsme opět spolu,“ rozplýval se nadšeně otec Štefan Krištín. „To je pěkné, ale jsme v base a napařili nám vysoká čísla. A ten prokurátor nám řádně zavařil!“ skuhral Tonko Havlík. A další se ke skuhrání a vzdychání přidali. „Ale no tak, nebuďte jak baby. No co, tak jsme dostali basu, nějak to přežijeme. Staré záhorácké přísloví říká: „když to chceme všechno přežít, musíme se rozveselit,“ směřoval je Janko k lepším myšlenkám. „Ale já o tomto přísloví nic nevím,“ odmlouval mu Tonko. „Opravdu, využijme čas, dokud jsme pohromadě.“ Podpořil Janka duchovní otec. A tak střídali modlitbu s rozhovory na téma: Co, kdo, od koho a jak schytl, jaké typy dozorců potkali, co komu pomohlo přežít. V relativně klidných chvílích mohli rozebírat, co se vlastně s nimi stalo. Hledali i to, kde udělali chybu, ale potom to už nechali tak.

Otec Krištín to shrnul slovy: „Co se stalo, stalo se. Jsme v nové situaci, první část křížové cesty je za námi. Pilát nás odsoudil a čekaťme na další zastavení. Naberme proto na to novou sílu.“

Jednou se jim zdál Janko nějaký zamyšlený, a proto se ho zeptali: „O čem přemýšlíš?“

„O síle slova.“

„A na co jsi přišel?“

„No, že naše budoucnost se tvoří našimi rozhodnutími. Přemýšlím, že vždy, když jsem Bohu řekl ‚Ano‘ někam mě to posunulo a začal jsem hlouběji chápat svět. Náš život vlastně hodně závisí na takovýchto ‚ano‘...“

„I já jsem zjistil, že Bohu se vždy vyplatí říct ‚Ano‘, přizvukoval duchovní otec. Do rozpravy se zamíchal i Bohuš Pikala: „Janko, a nemáš obavy z basy, z toho, co přijde?“

„Proč bych se měl bát? Vždyť každý člověk zemře. A do té doby bude buď smutný, utrápený, anebo bude klidný a v srdci radostný. Jde o nastavení pozadí ve své hlavě a emocích v srdci.“

I duchovní otec s tím souhlasil: „vincentinský duch obsahuje radost. Naši snahou je být sjednocen s Bohem, který je láska a radost. Jeho duch bude v nás a radostným laskavým duchem vydáme svědectví o tom, že náš Bůh je Bohem radosti. Musíme brát i vězení jako jednu velkou příležitost k oslavě Boha. Jdeme na misie, bratři,“ povzbuzoval je otec. „Jdeme na misie, ale skoro jako mezi lidožrouty,“ skuhral Tonko, který celkem ještě nebyl naladěný na optimistickou notu. „A já si myslím, že to nejlepší nás teprve čeká,“ usmíval se Janko a zdál se být nějaký vznešený.

„Správně, Janko,“ povzbudil ho otec Krištín. „Naše povolání bude v jiném prostředí, ale jeho podstata – být darem pro druhé, zůstává. Budeme mít mnoho příležitostí vytvořit ze sebe dar... To je teď naše mise, naše povolání. K tomu nás volá Bůh.“ Janko se pro to tak nadchl, že mu až oči zářily. A nadšení i šířil: „A že jsme ve vězení? No, je tam toho hodně. Vždyť náš zakladatel Vincent de Paul byl ve vězení. Zajali ho turečtí piráti a předali do otroctví. Vlastně my jdeme v jeho stopách a to znamená, že jdeme dobře.“

„On, kamkoliv šel, myslel na misie. My jdeme tam, kde nás velmi potřebují – jdeme na misie k vězňům. Slyšel jsem, že mnozí se houževnatě modlí, aby dostali mezi sebe duchovní, zasvěcené, tak jdeme...“ povzbuzoval je otec i ostatní.

„Pro nás by bylo lepší, kdyby Pán nevyslechl jejich modlitbu, ale to se asi nestane,“ pověděl s povzdechem Tonko. Zdálo se, že i on opouští poraženeckého ducha.

„Mám radost z nadšení Janka, ale já ho ještě nemám. Jak na to? Potřebuji probudit v sobě ten jeho oheň,“ pověděl upřímně Vojtěch Krištín. „Že by zabrala sebetmotivace?“

„Já to dělám tak, že se snažím hodit starosti za hlavu a nastavím si mysl na vnímání krásy a dobra okolo mě. Teda „přepojím“ mysl a pozvu do ní Ducha Svatého. On mi to tam zapálí jako hořlavinu a cítím se skvěle. Tedy radostně a nadšeně,“ prozradil svůj recept na nadšení Janko.

Takové debaty vedli bratři lazaristé často až do noci. Společný pobyt jim pomáhal prohloubit duchovní život, zapomenout na vězeňský stav a soustředit se na krátké okamžiky štěstí. Ale každý tušil, že to nebude dlouho trvat. A opravdu to tak i bylo. Jednoho dne přišel drsný rozkaz: „Nástup! Za deset minut máte odchod!“

Všichni věděli, že nastává čas rozloučení. Otec Krištín jim ještě připomenul: „Pamatujte, v srdci jste synové sv. Vincenta. V tom je svoboda, kterou vám nikdo neukradne. Svoboda spočívá v konání dobra a v lásce. Láska, která slouží!“

Potom je rozdělili, nacpali do zelených antonů – autobusů, kde byly cely a okna natřená tak, aby neviděli, kam je vezou. Odvezli je do Ilavy. Tady vyfasovali vězeňské oblečení a potom šupem s nimi do vězení po celém Československu. Janko se spolu s Vojtěchem Krištínem dostal do Jáchymova, městečka v česko-německém pohraničí.

Po příchodu do tábora ho nevrlí dozorcové obeznámili s pravidly a přesunuli do dřevěného baráku, kde už bylo plno vězňů. Když vstoupil dovnitř, všichni ztichli. Zvědavě si přeměřovali jeho vysokou vyzáblou postavu. Viděli vznešenou, ale bledou, utrápenou tvář a kdosi utrousil: „Co nám to tu poslali za strašáka?“ Janko byl z takového počtu lidí překvapený a z úst mu vypadlo: „Do háje, kam jsem se to dostal?“

„Nejsi v žádném háji, jsi v kvalitní base...“ zaznělo od někoho.

„Kdo jsi a proč jsi tady?“ ozvala se z mužstva další otázka.

„Jmenuji se Janko Havlík, jsem z Vlčkovan od Holíča a jsem tu za vlastizrady,“ vysypal nový obyvatel pokoje všechno podstatné o sobě.

„Fíha, takže vítej mezi námi, mezi vlastenci, které označili za vlastizrádce. Většina z nás je tu zavřená na tu stejnou diagnózu. A co si vlastně udělal?“

„Jsem lazarista a někdo nás udal, že studujeme teologii a chceme být kněžími.“

Mezitím vstoupil do baráku černovlasý mladý muž, a když zaslechl Jankův hlas, hned vykřikl: „Janko Havlík, pamatuješ si mě?“

„No jak by ne. Tóno Srholec ze Skalice...“ zavýskal a radostně mu podal ruku. Po přivítání Tonko mávl rukou a představil přítomné: „Jsou to rolníci, dělníci, právníci, doktoři, historici, řeholníci, letci, inženýři, partyzáni, generálové... vybraná společnost, výkvět národa.“

„A jak ty ses sem dostal?“ vyptával se zvědavě Janko přítele.

„Pokusil jsem se dostudovat teologii v zahraničí a při přechodu Moravy nás chytili. Smůla, ale co už. I tady jsou lidé. Pojď mezi nás. Napětí se uvolnilo a i další vězni srdečně podali Jankovi ruku. Odlehlo jim, že nedali na pokoj nějakého špicla.“

„A co tu děláte?“ zeptal se Janko chlapců.

Nato se někteří rozesmáli. „Rýpeme se v zemi,“ utrousil někdo, ale slova se chytl historik Karol, který začal zeširoka: „V jáchymovské zemi se nachází okolo čtyři sta druhů minerálů a sedmáct druhů železných rud. Kromě jiných i stříbro. Ve středověku se tu razily stříbrné tolary, které daly název americkému dolaru.“

Zahanbit se nedal ani jiný chlap, který se představil: „Jsem fyzik, akademik Felix. A k tomu, co řekl můj kolega dodávám, že v 19. století přišla slavná vědkyně polského původu Mária Curie Sklodovská, zakopla o nějaký kámen, začala ho zkoumat a zjistila, že něco vyzařuje. A tak ze smolince oddělila nový prvek, rádium. A je v něm i kopa uranu. No, a už i Němci tušili, že v něm bude nějaký zakopaný pes, protože Hitler po něm doslova bažil. Nacisté ho houževnatě zkoušeli...Ještěže nestačili přijít na to, jak se z něho uvolňuje energie. Na to přišli až Američané a udělali atomovou bombu. A už ji umí udělat i Rusové. A chtějí mnoho bomb a uranu. A my ho těžíme.“

„Aha, tak se věci mají,“ spojil si to všechno dohromady Janko. A uvědomil si, jak je dobré, když si má člověk s kým popovídat, když najde přítele, který ho nezradí, když zapadne do dobré party, do společenství, kde jeden druhému pomáhá nést jeho kříže.

XVIII. V jáchymovském kotli

Následující den si Janko důkladněji prohlédl, z čeho se tábor skládá. Nízké dřevěné baráky, strážné věže s kulometry, ploty s ostnatým drátem, reflektory, nástupní plochy pro tři tisíce vězňů, samotky...Všude ozbrojení bachaři, vojáci, zuřivá psiska, řev, šikana...

Janko se až zatřásl. Měl štěstí, že si ho pod patronát vzal Srholec. Aby se zorientoval, jak to v táboře chodí, zeptal se ho: „Tonko, je to tu opravdu drastické?“

„Je to tvrdé, ale zvykneš si. Funguje to tady tak, že v dvanácti dolech vězni těží uraninit, lidově smolinec. Ten se potom převáží do haly při věži smrti a ta se třídí. Vězni, mezi kterými je nejvíce kněží a řeholníků, to dělají bez ochranných prostředků, holýma rukama, kladivy, lopatami...To je tady tuším nejtěžší.“

„Ale vždyť to dlouho nevydrží,“ zhroutil se Janko.

„Dozorcům a komunistům to nevádí. Životnost chlapů jsou dva – tři roky. Pokud je nepřeloží, zemřou na ozáření. Běžně se stane, že některému chlapovi odpadne maso z kosti.“

„Co???“

„Radioaktivita tak působí. Ale aby úmrtí nebyla po stovkách a očividná, vězni se po několika letech střídají. Slyšel jsem, že se tu už vyměnilo přes šedesát tisíc vězňů.“

„Člověče, vždyť tady je úplná říše zla,“ zadumaně řekl Janko.

„Máš pravdu. Ale k usmrcení dojde i při odstřelu horniny, při báňském zavalení nebo při výbuchu plynu. Na povrchu se zabíjí nejvíce při pokusu o útěk. Všiml sis těch kulometů v rozích tábora?“

„Prý jsou stále nabitě ostrými náboji a vojáci jsou kdykoliv připraveni střílet, upozornili mě už na to,“ souhlasil Havlík.

„Samozřejmě. Úřady evidovaly už okolo sto padesáti pokusů o útěk a většinou to končilo oznámením rodině: ‚Váš syn, bratr byl zastřelen na útěku. Na pohřeb nejezděte‘. Není divu, že jedni chlapi se změnili na donašeče, jiní to psychicky neunesli a spáchali sebevraždu, další se pokusili o útěk a z mnohých se za pár měsíců staly trosky.“

„Bojím se, že ani já to nezvládnou,“ vzdychl si nahlas Janko.

„Ale neboj se. Bůh o nás ví. Naše síla spočívá v modlitbě,“ usmál se Srholec. „A teď mě omluv, musím něco vyřídit...“ odešel a vrátil se až po chvíli. Svoji diplomacií dokázal něco výjimečného. Přesvědčil zodpovědného člověka, aby Janka zařadil do jejich party.

Teď byli spolu ve výtahu a přesouvali se do hloubky okolo tisíc metrů. Když se z toho Jankovi zatočila hlava, Tóno ho uklidňoval: „Buď klidný, zvykneš si.“

Dole byl vzduch těžší, až nedýchateľný. „Tady se dá i pracovat?“ divil se Janko. „Neboj, zachovej klid. Postupně tě uvedeme do tajemství, jak přežít v této divočině.“

Vězni shodili svrchní šaty, protože v důlní chodbě bylo velmi teplo. Po chvíli to udělal i Janko. Když viděli jeho vyzáblou kostru a trčící žebra, neudrželi se smíchy: „Člověče, ty jsi bílý jak ředitel vápenky. Tebe by se i smrtka lekla. A ty svaly. Máš jich jak náš kohout pod kolenem,“ zlehčovali chlapi situaci veselými poznámkami.

„Tak chlapi, konec zbytečných řečí. Dnes postupujeme jako obvykle: udělá se odstřel, potom se podíváme, co jsme odstřelili. Jestli je tam smolinec, bereme ho. Snažíme se dělat, co nejrychleji, splníme normu a potom utíkáme co nejdál z dosahu radiace. Tak jdeme do toho. Pohněte kostrou,“ zavelel předák a každý se chytil náčiní. Janko nevěděl, co má dělat, a rozpačitě postával. Předák ho však usměrnil: „Poslyš, mladej, nezavazej tady. Zatím jdi na bok a dívej se, co děláme. Potom se k někomu přidej!“

Po odstřelu si muži vzali sbíječky, krumpáče, lopaty a začali nahrubo třídit zeminu. Měli štěstí. Narazili na vydatnou žílu. A netrvalo dlouho a vozíky byly naplněné horninou a denní norma byla splněná. „A teď pojďme rychle pryč,“ zavelel šéf a chlapi se vzdálili od místa nálezu, jak nejdále se dalo. Usadili se a odpočívali. Srholec poznamenal: „Tady máme jakžtakž svobodu. Dozorci se k nám bojí přijít. Mají obavu, že je někdo klepne.“

Oddech přešel do přátelské rozpravy a chlapi začali vzpomínat a otevírat svoje osudy: „Já jsem Karol Maník z Prešova,“ ujal se slova jeden z party. „Komunistům jsem se postavil na odpor a spolupracoval jsem s agentem zahraniční rozvědky. Přišli nám na to a dostal jsem doživotí. Nějak to vydržím, tuším, že dostanu amnestii. I když je moje budoucnost zahalena rouškou tajemství, prosím Pána Boha hlavně o tři věci...“

Nastalo ticho, které Janko zvědavě přerušil: „O co prosíš? Na čem ti nejvíce záleží?“

„Zavřeli mě pár měsíců po svatbě. Mám mladou ženu a prosím Pána, aby ten čas, kdy jsem tady, vydržela v čistotě a počkala na mě.“ Mnohým jakoby zamrzly tváře a bylo vidět, že zaslzeli. Asi vzpomínali na svoje manželky a děti, které opustili.

„A ta druhá prosba?“

„Prosím Pána, aby moje děti, až jednou odsud odejdu a budu je mít, aby nebyly postižené.“ „Proč taková prosba?“ nechápavě se ptal Janko. „Jde vidět, že jsi tady krátce. Radiace je potvora. Velmi postihuje pohlavní orgány a potom počaté děti.“

„A ta třetí prosba?“

„Pro mě je velmi důležitá...Prosím Pána, pokud by se stalo, že bych měl syny, tak aby se jeden z nich stal knězem. Don Bosco řekl, že kněz je největším darem pro rodinu. A já tomu věřím a vidím, kolik dobra může kněz udělat. I tady nám kněží vlévají naději a smysl žít dál.“

„Pěkné. Neprosíš o peníze, ani o svobodu či výhody pro sebe. Prosíš o velmi cenné věci. A myslím si, že ti je Pán splní. I já se budu modlit, aby jsi je dostal,“ poznamenal Janko.

A jak se později ukázalo, Maníkovi se všechno splnilo. Dostal amnestii, manželka ho čekala, děti nebyly postižené a syn se stal knězem, salesiánem. Ale to už se Janko nedozvěděl.

I jiní se sdíleli se svým osudem. Pan Michal z Chorvatského Grobu povídal zase svůj bolestný příběh: „Tak já jsem ještě před nástupem komunismu byl vyznamenán jako nejlepší zemědělec v kraji. Potom komunisté začali všechno znárodňovat, ale nikdo jim to do družstva nechtěl podepsat. A dva kolaboranti z dědiny jim našeptali, že pokud já podepíšu, tak podepíší i ostatní. Ale já jsem nepodepsal, a tak mě šupli do basy. Po basách mě vláčí už třináctý rok. Všechno možné se mezitím událo...Ti dva se kvůli ostudě z vesnice odstěhovali a jednoho dne je roztrhl nějaký pes. Též mám ženu a děti. Třináct roků mě neviděli...“

Někdo zašeptal: „Strašné!“ A strašné bylo i to, že Michal zemřel měsíc před propuštěním.

Nastalo ticho, které opět přerušil Janko: „Pojďte, pomodlíme se růženec. Za naše blízké doma, za vězně i za jejich pronásledovatele.“

Modlit se za povýšené soudce, falešné svědky, kruté dozorce? To bylo těžší než házet lopatou těžkou zeminu do vozíků. Ale modlit se je potřeba. A s povzdychem se do toho pustili. No v Otčenáši při slovech: „jako i my odpouštíme našim viníkům,“ vždy ztichli.

Srholec si toho všiml a po modlitbě řekl: „Bratři je to těžké, ale musíme odpouštět. Slyšel jsem úvahu, že pokud si dva na smrt nazlobení neodpustí, jeden z nich v nebi nebude.“

„Až tak?“

„Opravdu, vždyť co by tam oba dva dělali? Zase by se jen hádali. To by narušilo nebeský pořádek a klid.“ Tato úvaha odstartovala vášnivou debatu. Téma rozpitvali zepředu dozadu i naopak. Hledali všechno pro i proti odpuštění. A nakonec z toho vyšlo pár moudrých závěrů: Neodpuštěním nejvíce ubližujeme sobě, odpuštění je totiž záležitost vůle.

V emocích člověk odpuštění nemusí cítit, ale pokud se odpuštění odehrálo v jeho vůli, už je to v pořádku. Emoce jsou jak splašené koně. Někdy rozbijí člověka, jindy dobíhají jeho přesvědčení. Dokonce často se dokážou změnit až po čase. Vůle je rozhodující. Kterýsi vězeň na to hrozivě zaskřípal zuby a zabreptal: „Na emocích musím ještě zapracovat.“

Blížil se konec pracovní směny. Chlapci dotlačili vozíky na určené místo a byli rádi, že mají za sebou další vězeňský den.

XIX. Život v táboře

Pohoda v partě byla i další dny. Vydatná žíla smolince jim umožnila plnit normy a potom diskutovat na různá témata. Jak říkali vězni: „Vyměňme si novinky z jáchymovské dolinky.“ A kdosi začal vesele: „Prý se tady do zaměstnání hlásil nějaký civil, ale že chtěl umývat okna v báni.“

Na politickém školení mužstva se jakýsi referent chvátil, že jsme sovětům dodali už skoro osm set tun uranu a délka vyražených tunelů je přes tisíc kilometrů,“ obeznámil předák partu s tím, co se dozvěděl, a přidal i další novinku: „Organizuje se brigáda na sběr mandelínek. Komunisté tvrdí, že ji američtí imperialisté naházeli z letadel na pole brambor a hrozí velká neúroda.“

„To jako vážně nebo si děláš srandu?“

„Vážně. Slyšel jsem to skuhrat strážníky, že musí jít na takovou blbost. Bude to prý v sobotu.“

„No to je ale volovina. I takto se dá veřejně mluvit,“ smáli se chlapi, až se za břicha popadali. A pokračovali: „Jakýsi vězeň dal zlepšovák a bachař na to: ‚Dává to smysl. Zamítá se‘.“

Z veselých témat přešli na vážnější. „Prý ženy dozorců nemají co dělat, tak vymýšlejí pro svoje muže tresty, jak by mohli ponížít vězně,“ tvrdil další z party. Ach, jak hluboko může člověk klesnout, když se nudí.

Janka překvapilo, že v táboře jsou vězni různých národností: „Já jsem zjistil, že v táboře jsou němečtí zajatci, francouzští partyzáni, američtí špioni, angličtí letci, rakouští šlechtici...“

„A nás nazývají Vatikánci...“ doplnil ho Srholec. „Nejprve tu těžili uran němečtí vojenští zajatci. Ale komunisté po nástupu k moci řekli: My máme dost lidí na tuto práci. Mysleli tím politické vězně, kněze, inteligenci, všechny, kterých se chtěli zbavit. Dostali jsme tu místenku i my i ti, kteří šli okolo a na soudruhy se neusmívali.“

„Přesně tak. Všichni jsme MUKLi,“ příkykoval Karol Maník.

„Cože jsme?“ divil se Janko.

„MUKLi – Muži určení k likvidaci.“

Chlapi ztichli a dívali se kamsi do neznáma. Janko chtěl vnést mezi ně alespoň trochu optimismu, proto řekl: „Ale myslím, že to nějak přežijeme. Něco přece vydržíme.“

Opět nastalo ticho, ale najednou někdo vykřikl: „Co to, do čerta, je? Kdosi mi přeběhl po noze. Potkan. Aha, druhý, třetí... Kam se ženou?“ Potkani utíkali směrem k výtahu. Zkušený předák hned věděl, o co jde. Vzrušeně vykřikl: „Chlapi, je zle! Je tu plyn, potkani ho cítí. Utíkejme k výtahu!“

Všichni vyskočili, jako by měli struny v nohách a dobře udělali. Protože někde vznikla jiskra a nastal výbuch. Pořádná rána uvolnila spoustu hlíny a zavalila chlapy, hornické vozíky i náradí. Všude nastala tma a hrobové ticho. „Chlapi, žijete?“ ozval se ustaraný Srholecův hlas.

Muži se postupně ozývali a naštěstí všichni žili, ani nebyl nikdo vážně zraněný. Ale všude byla totální tma, protože to vyhodilo elektřinu.

„Že by to byl můj konec?“ problesklo Jankovi hlavou. Litoval hříchy, ale jen krátce, protože předák začal klepat velmi hlasitě a v pravidelných intervalech na nějakou rouru. Když po čase zaslechli klepání na rouru z druhé strany, věděli, že přijde záchrana.

Jankovi přišla na mysl myšlenka, že takto se asi cítilo lidstvo po prvním hříchu. Bylo zavalené hříchem, uvězněné v negativních emocích, sevřené v otroctví svých vášní. Jediná záchrana mohla přijít shora. Z nebes. A řekl to i přátelům.

A aby jim utíkal čas, každý k podobenství něco přidal: „To klepání, které jsme slyšeli, je radostná zpráva v Písmu, že někdo přijde. Někdo, kdo nás vysvobodí,“ ozval se teolog Srholec.

„Já si uvědomuji, že bez světla se žít nedá. A platí to, že i z některého zavalení – z hříchu se člověk sám nevymotá,“ přidal svoje vnímání události Karol.

Ale když zaslechli, že se k nim blíží chlapi, a že odhrabují zeminu, skončili filozofování a i oni se pustili do práce, jak mohli. Asi po třech hodinách byli zachráněni.

Janko se naklonil k Srholecovi a zašeptal mu: „Uvědomil jsem si, že je třeba být připravený na smrt. Ta může přijít kdykoliv... Potřeboval bych se vyzpovídat. Nevíš o nějakém knězi?“

„No uvidím, co se s tím dá dělat,“ zněla jeho odpověď.

Když vyšli z dolu, Tóno se někam ztratil. Objevil se až na baráku a pošeptal Jankovi: „Zítra v dole tě s někým seznámím.“

Na druhý den po splnění normy Tóno kývnul rukou Jankovi: „Pojď, něco ti ukážu...“

Vzdálili se od ostatních a zabočili do boční opuštěné hornické chodby. Z tmy se vynořil člověk. Jankovi se ta postava zdála nějaká známá. A když se neznámý ještě víc přiblížil, od překvapení skoro vykřikl. Byl to jeho profesor chemie, don Titus Zeman. I ten byl mimořádně překvapený: „Ale, ale... Tak jsme se opět potkali,“ usmál se srdečně na Janka.

„Co vy tady?“ překvapeně zašeptal Havlík.

„Ale, jak vidíš. Na výletě, na výletě...“

„Don Titus dokázal převést mnohé bohoslovce přes hranice,“ informoval Srholec Janka.

„Bohužel, naposledy nám to nevyšlo,“ bolestivě pokyvoval hlavou don Zeman.

„Nevyšlo, ale nemůže nám být i huř?“ odpověděl s úsměvem věčný optimista Srholec a dodal: „Všechno je dar. I když je nám tady těžko, našli jsme si nové kamarády a naučíme se i něco nového, a i pro Krista něco vytrpíme. A obětujeme to za naši mládež, aby vydržela v dobrém, aby vznikla nová povolání a ta stará se neztratila. Všechno to má smysl.“

„Ach Tonko, ty jsi taková věštecká koule. Ale co jsi to Janko chtěl? Opravit známku z chemie?“

„Ne, z chemie ne, ale z mravů. Chtěl bych se smířit s Pánem. Můžete mě vyzpovídat?“

„Ano, pojď.“ Zalezli do výklenku a po chvíli Jankovi už zářila tvář.

„A i mše svatá bude,“ zašeptal mu tiše don Titus.

„A mohl bych být na ní?“ úpěnlivě poprosil Janko.

„Mohl, proč ne. Zítra tady, v tento čas. Ale nikomu o tom ani muk.“

A na druhý den se Janko po dlouhé době setkal se svým Pánem v Eucharistii. Rozplakal se a slzy mu rozmazaly prach po tváři. „Jen si poplač, příteli můj. Jen si poplač. Vždyť Kristus, Bůh, přišel kvůli tobě sem. Tak moc tě miluje,“ řekl mu tiše don Titus a nechal ho o samotě. A když se vrátil k partě, v očích mu zase jiskřily ohníčky nadšení. A v mysli se mu obnovilo předsevzetí. „Je potřeba udělat něco pro druhé. Musím se stát darem pro druhé.“

Nadšení se přeneslo i na barák. Jako pták Fénix, který povstává z popela, zajiskřil očima a zamířil k tomu nejsmutnějšímu vězni. Něco mu pověděl a z jeho gestikulace bylo zjevné, že o tom, co mluví, je i přesvědčený. „Pán Ježíš nám pomůže. On dopustí, ale neopustí.“ Poslední věta byla řečena tak nahlas, že se na ně najednou obrátili i další vězni.

A byl by v tom ohnivém projevu pokračoval, ale Tóno mu skončil do řeči: „Pojď, ukážeme ti, jak je potřeba ustlat si postel.“ Když se Havlík otočil k němu, potichu mu pověděl: „Poslouchej, dám ti radu. Tady je tolik zraněných duší, že raději mlč, poslouchej a pomáhej. Jsou tady vrahové, násilníci, špiclové... Mnozí z nich nedorostli na duchovní řeči a jen by si je podráždil. Žij tak, aby se tě začali ptát. A až to udělají, potom jim odpověz. Protože kdo se na nic neptá, kdo nedozrál k otázkám, nečeká ani odpověď.“

„Aha, děkuji za rady. Ještě se neumím zorientovat...“

„V pořádku, pojď, půjdeme na večeři.“ Šli a nebylo to nic moc. Trochu chleba, salám a vajíčko.

„Fíha,“ poznamenal Srholec, „dnes jsme dostali i vajíčko?“

„Je na tom něco zvláštního?“

„Podle předpisu je můžeme dostat tři do měsíce. Asi věděli, že přijdeš, tak tě chtěli pohostit,“ zasmál se Tóno a poplácal Janka po rameni.

Janko se podíval na tváře vězňů. Mnohé byly smutné, tvrdé, tupé, falešné... Ale byly tu i tváře jemné, statečné, zušlechtěné utrpením. Tajemství tváře spočívalo v tom, jak se člověk dokázal skrz svoje svědomí spojit s Bohem a zda ho potom pustil dovnitř.

A pokud to bylo hluboké, upřímné, vznikla mezi nimi láska. A kdo se opravdu zamiluje, ten snese i utrpení.

XX. Srdce na dlani

Když Janka odsoudili a strčili do Jáchymovských dolů, Jankova maminka se stále vyptávala, jestli se k němu dát jít na návštěvu. Po dlouhém domáhání se po různých státních úřadech jí to bylo umožněno.

Teď je před vězeňskou bránou a s ní i dcera Mária. Pro ni povolení mít nemusela. Ta ještě neměla patnáct roků, takže byla považována za dítě. Ale dozorcí se na ni dívali, jako by chtěla vyhodit do vzduchu celý jáchymovský lágr. Tak to alespoň cítila. Už u brány se na ně osopil nějaký strážník. Matku s dcerou to zarazilo, mluvil zvláštně, tak československy: „Co nesete, proukažte se!“ zaštěkal na ně jako na nepřátele státu.

Ale paní Justínu nevystrašil. Strčila mu pod nos batůžek, ve kterém voněla slanina, chléb, sýr... „To musíte odevzdat, co když je tam něco otrávené a ne pro lidi.“ Nevrlé zabručel zarostlý chlap na útlu ženu. Ale ta se nedala: „A co by tam mělo být protilidské? Vždyť to u nás lidé odjakživa jí.“ Chtěla kontrolu zatáhnout na žertovnou úroveň, ale narazila na nějakého zarytého byrokrata. „A co když půl lágru dostane průjem, copak budeme dělat?!“ rozvíjel strážník hororový scénář.

„No, dovolte, z té slaniny průjem nikdy mít nebudete. Je skoro tak dobrá jako oravská. A kdyby, tak půjdete na záchod. A vůbec, vždyť je to pro Janka Havlíka a ne pro vás!“ odsekla paní Justína Havlíková a najednou odhalila, co se dělá s balíčky.

A teď se čelo bachaře ještě více zatemnilo. Jeho kolega něco málo z rozhovoru zaslechl a připomenul mu, co jim říkali na politickém školení: „Hlavně pozor na všechny vřeštící ženy! Historie učí, že dokážou odstartovat revoluci. Přestaň s ní mluvit a seber jí to!“

Ale paní Havlíková ještě bojovala o to, aby se slanina dostala k jejímu synovi. „Přivoňte si pane, ukrojte si kousek a potom to dejte Jankovi. Vždyť na něm určitě všechno visí jako u nás ve Vlčkovanech na strašáku v zeli.“

„Paní, vy se nám tady nemíchejte do vězeňského pořádku,“ zapletl se do rozhovoru další dozorce. „Ale jaké pak nemíchejte, když tu máte nepořádek! A nekřičte na mě, já nejsem odsouzená!“ V tu chvíli se kousla do jazyka, protože si uvědomila, že odsouzená není, ale při těchto barbarech lehce může být. Opravdu, tudy cesta nevede. Vždyť by ji nemuseli pustit dovnitř a ona by svého milovaného syna neviděla. Proto raději poslušně odevzdala balíček a o jeho osudu se už více nedozvěděla.

Po této přesvědčivé jazykové rozvečce je vzali do návštěvní místnosti. Uprostřed byl stůl, na jednu stranu si sedli vězni, na druhou usadili návštěvy. Soukromí nebylo žádné. Janka přivedli dva strážcové. A sedli si k němu zleva a zprava. K paní Havlíkové přistoupil další strážník a k malé Márii také.

Paní Justína koulela očima a tiše zaskuhrala: „Lidé drazí, střeží nás, jako bychom chtěli přepadnout basu.“ V tu chvíli byl Janko před ní a neudržela radost ze setkání. „Ach Janko, synáčku můj...“ Ale potom se zarazila, protože viděla, jak je chudý. Zalomila rukama: „Jak to jen vypadáš. To ten jejich Lenin řekl: ‚Pracovat na tuny, jíst na gramy‘.“

„Bud' klidná, mami, zvládám to,“ usmál se Janko. Obrátil se k sestře Márii a pochválil ji: „Jak jsi jen vyrostla a jak jsi zkrásněla.“ A s veselým nádechem v hlase dodal: „Ne že bys předtím nebyla pěkná...“

Marienka se mu za lichotku odvděčila milým úsměvem a potom skromně sklopila zrak. Nechala mluvit starší, i když by měla tolik co bratrovi říct. Řeč se stočila na otce, bratry, na zdraví, co je nové ve vesnici, jestli bude amnestie...

„A víš ty, Janko, že už se nejmenujeme Vlčkovany, ale Dubovce?“ řekla mu čerstvou novinku. Rozebírali, jak k tomu došlo. Potom oba dva začali vytahovat pěkné události, které se za ten dlouhý čas odloučení přihodily. Ale čas utíkal jako voda. A strážníkův hlas proťal vzduch, jako když zahřmí: „Končíte...!“

„CO? Už? Vždyť jsme přišli až z druhé strany republiky...“ protestovala paní Havlíková, ale Janko ji uklidnil: „Mami, to nemá cenu. Budete mít jen nepříjemnosti. A vlastně, mami, píšu jedno odvolání za druhým. Uvidíme, zda mě propustí,“ dodal svoji naději.

Potom se zatvářil, že je z rozhovoru rozrušený. Rukama si prohrábl vlasy, protřel si čelo i ústa a nakonec Márii chytil na rozloučenou za ruku. Zároveň si ji přitiskl k sobě, políbil ji na čelo a tiše zašeptal: „To je pro tebe.“

Strážník všechno registroval, ale myslel si, že to je polibek pro děvče... Mária ucítila, že jí Janko dal něco do ruky. Naštěstí zachovala chladnou hlavu a nepodívala se, o co jde.

Následovalo ještě jedno objetí s maminkou a už je rozdělili. Smutku bylo teď mezi nimi víc než dost. Proto Janko pověděl myšlenku, která ho tady držela nad vodou: „Mami, víš, jak se to u nás říká... Pokud to chceme všechno přežít, musíme být veselí.“

„Pěkně jsi to řekl...Děkuji.“

A dřív než by si to uvědomily, byly s Mařenkou venku na ulici. Emoce se jim tlačily do celého bytí, takže se podpírajíce pošťuchovaly k lavičce v parku a musely si odpočinout.

„Mami, podívej, co mi Janko dal...“ zašeptala tajemně Marienka matce.

„Cože? On ti něco dal?“ tlumeně vykřikla máma Justína.

„Podívej, srdíčko.“ Mária otevřela dlaň a v ní bylo v plexiskle zalité malé srdíčko.

„No toto,“ nepřestávala matka od úžasu kývat hlavou...

„Jak to jen mohl vyrobit?“

„Možná ani ne on, ale jeho kamarádi...“

„A vypadá, že je ze zlata. Je na něm i křížek a z druhé strany... Tvoje iniciály MH –Mária Havlíková. No toto, a kdy ti to dal?“

„Myslím si, že to měl celou dobu v ústech, a když se tvářil, že je rozrušený, tak si ho dal z úst do ruky a vtiskl mi ho do mé ruky při loučení.“

Medailonek putoval z jedné ruky do druhé a Janko ani netušil, jak velkou radost jim udělal.

„To je celý on,“ řekla matka Márii. „Stále myslí na druhé a chce jim udělat radost.“

A Mária se celá rozzářila: „Tak on na mě celou dobu myslí, on mi chtěl udělat radost. Je to velký bratr.“

„To teda je. Vždyť má i výšku dva metry...“ zažertovala matka. A nahlas rozvíjela myšlenky: „To zlato asi museli najít při tom vrtání v zemi. A jak ho asi dokázali i roztavit a vyformovat... Neslýchané.“

„Jankovo srdce bude od teď stále při mně. Budeme se za něho modlit, ať ho Pán chrání a Matka Boží provází. A když se vrátí, vykrmím ho a...“

„Marienko, jsi úžasná, ale něco nechej i na mě,“ vrátila ji do reality paní Justína a dodala: „Dcero moje, ale víš, že o tom můžeš říct jen tatínkovi a sourozencům? Nikomu jinému, aby z toho tvůj bratr neměl zle...“

„Budu mlčet jako hrob.“

A tak se i stalo. I když Marienka velmi ráda povídala, tajemství udržela až do bezpečné doby. A ještě i dnes se s něžnou láskou dívá na medailonku ve tvaru srdce a tvrdí: „Janko mne stále provází. Dokonce cítím, že mě už několikrát sebral hrobařovi z lopaty. Doktoři mi před třiceti lety řekli, že budu žít jen tři měsíce a ejhle, jsem tu. Přežila jsem i ty doktory, co mi to předpovídali. A jsem i onkologický pacient a ledvina mě neposlouchá, i srdce se mi zadrhává, ale ještě nenastal můj čas odchodu. A věřím, že Jankova láska mě bude provázet i při přechodu do věčnosti. Protože to je můj velký bratr.“

Ale vraťme se k Jankovi. Opravdu těžce se mu ten večer usínalo. Uvědomil si, o co přišel. Kolik lásky a něžnosti mohl doma dostat. Nemohl mít i on manželku, děti, klidný život? Má to smysl, co teď prožívá? Vždyť žije jen jednou. Najednou si uvědomil, že myšlenkami zabrouzдал do divných sfér. Zastavil je a vroucně se modlil. „Pane, měl jsi pro mě jiné povolání. A právě proto, že žijeme jen jednou, má smysl žít, co žijeme. A

přijmout utrpení, které mě provází. Obětuji ho za lidi a mé drahé, aby vydrželi na té jejich cestě povolání. Dobrou noc.“ Přikryl se dekou a snažil se usnout, protože druhý den měl opět fárat v dole.

XXI. Být ticho nebo hlásat?

Janko si dobře pamatoval Srholcovu radu, jak ohlašovat evangelium: Má nejprve poslouchat a až potom hlásat Ježíše. Ale jeho misionářský duch mu nedal pokoj a hledal nové cesty, jak se přiblížit k druhým. Často si kladl otázku: „Co by udělal svatý Vincent?“ A do svého myšlenkového úložiště si dal: Teď ukaž, co v tobě je, pokud to myslíš vážně s těmi svými vysněnými misii z mládí.

Ne, už nešel do šíření víry bezhlavě. Všechno si dobře promyslel: „Musím rozlišovat, kdo je kdo a co potřebuje. A jak se stát darem pro druhé.“

Svěřil se s tím Srholcovi a ten s jeho postupem souhlasil. Dokonce mu dal inspiraci: „Dělej to inteligentně. Tvoji apoštolskou zbraň, prostředkem, nechť je dobrá komunikace.“

„A jakou bys mi poradil?“

„Začni rozhovor volně, prostě jen tak. Setkávej se s lidmi na úrovni srdce, dobroty a lidskosti. Mluv srdečně, lidsky, s prvky humoru a vtipu. A usmívej se při tom. Tobě velmi sluší úsměv. Znáš tu legendu, ve které radil mnich svému novicovi, jak má kázat?“

„Nevím, kterou myslíš.“

„No, radil mu toto: Když budeš kázat o nebi, dej do toho co největší nadšení. A když budeš mluvit o pekle, můžeš si nechat výraz, jaký jsi měl při kázání doteď.“

Oba se s chutí zasmáli a Tóno ještě přidal tento postřeh: „A dřív než dáš náboženské poučení, ptej se.“

„Ptej se? Na co?“

„Co on na to? Postupuj tak, jak to dělal Sokrates. Dávej vtipnou otázku za otázkou...“

Janko to zkusil. A když se zeptal jedno vězně: „Jak jde život?“ dostal odpověď, se kterou nevěděl, co má dělat. „Tady je svět v pořádku,“ a ukázal při tom na své srdce.

„A co u tebe?“

Odpověděl mu. „Těž.“ A potom ten vězeň dodal: „Venku to vypadá tak, jako když klíče od psychiatrie dostanou pacienti. To je vše.“ Podobně to bylo, když u jiného zjišťoval: „Chlapi říkají, že v táboře někdo umřel. Nevíš, kdo to byl?“ A odpověď zněla: „Slušné způsoby.“

Mnozí vězni měli vytříbený intelekt a on zjistil, že jejich poznámky mu dlouho leží v mysli. Proto zkoušel i on takové tahy. Vždyť by to bylo dobře, kdyby dobré slovo leželo v tom druhém dlouho.

Velkou útěchou mu bylo, když se ho jednou jistý východňár plný pochybností zeptal: „Prosil jsem o něco Pána, a zatím jsem to nedostal... Ztrácím víru. Porad' mi, co mám dělat?“ A Janko na to: „Ta Ježíšova slova: ‚Proste a dostanete‘ mají jeden háček. Trik je v tom, že musíme žádat o správnou věc. A i mně trvalo dlouho, než jsem na to přišel, co to je. Zpozoroval, jak trefné a účinné to pro toho východňára bylo. Zakoulel očima a jen pověděl: „Aha...“

Janko pomalu zjišťoval, jak silnou zbraň má v komunikaci. Odpovídal jinak, než bylo u duchovních zvykem, a i vězni to zjistili. Nejprve to byla zvědavost a potom i důvěra. Často si k němu chodili pro radu. A to i nevěřící, odpadlíci od víry i zločinci různého druhu.

On je vyslechl a tak jako pubertákům, jim nesměl nic ostře vyčítat. Pochopil, že musí z něho cítit dobrotu. Ta totiž otvírá srdce. A s dobrotou jim také říkal pravdu. Jako tomu, co tak strašně nadával: „Poslouchej, člověče, vždyť ty kleješ jak pohan.“

„A divíš se? Vždyť i pohan jsem a jsem v pohanském prostředí.“

„Ne, nedivím se, ale něco by se s tím dalo určitě dělat. Alespoň kvůli dětem.“

Na to se ten chlapík s chutí zasmál, protože děti neviděl už několik let. Ale pochopil, že Janko je moudrý a vtipný muž, proto se ho zeptal: „Co mi poradíš?“

„Nahrad' jméno Boží a vulgarismy slovy jako: krišpin, dratva, fugato, aktavia, bolero...“ Chlapík se divil, ale vzal si to jako popěvek. A zlozvyku se časem zbavil. Netušil však, že se jednou setká s otcem Krištínem... A když on ten popěvek slyšel, jako kdyby ho někdo střelil. Do politiky se Janko nemíchal, ale na dění ve společnosti měl jasné názory.

Jednou ho vtáhli do nějaké debaty, kde byli demokraté a liberálové na jedné straně a konzervativci na straně druhé. Když diskuze vášnivě vrcholila, zeptali se ho: „Janko, jaký máš na to názor?“ A on pokojně odpověděl: „Demokracie má problém...“

„Jaký?“

„Když se většinou hlasů odsouhlasí nepravda, zloba... Tak se zlo nezastavilo, ale legalizovalo a ono se šíří dále. Mezi velké demokraty můžeme zařadit i Piláta. Dal hlasovat o Ježíši. Většina se tehdy vyslovila za jeho

smrt a on ji schválil. A spáchal se strašný zločin. Demokracie platí jen u čestných lidí. Na zlo demokracie neplatí. Se zlem je třeba bojovat. A to máme dělat všichni, protože jinak se staneme zlí i my.“

Jistý horlivý vězeň ho zase oslovil s tímto problémem: „Poslouchej Janko, Bůh stvořil člověka ke svému obrazu. Máme to opakovat lidem, aby na to nezapomněli... Ale i ateistům?“ Janko se usmál a řekl: „Právě jim je to potřeba říkat. Jak jinak by se to dozvěděli?“

Někteří vězni si žádali o radu, jak se bránit proti nečistotě. Bylo to velmi osobní. A Janko jim poradil toto: „Je nutné vypudit ze sebe nečisté obrazy, myšlenky, touhy a nahradit je myšlenkami dobrými, obrazy krásnými, touhami čistými.“ A pokračoval: „Dejte se pod ochranu Panny Marie a velmi se těšte na nebe. V tom je ohromná motivace, proč žít čistě.“ Tvrdil: „Nebe všechno nahradí.“ A též je potřeba si posilnit vůli a fantazii držet na uzdě, protože ta dokáže udělat v duši strašné škody.“

Janko Havlík jakoby se před mnohými výroky v duchu s někým radil a zdálo se, že pokud dostane souhlas, řekne něco moudrého a vtipného. Dřímajícímu kamarádovi jednou řekl: „Probud' se, ty, co spíš! Ať s tebou Zmrtvýchvstalý zatřese.“ Bylo to vtipné a zároveň motivující. Protože ten přítel mu nejprve zvěstování Pána pomáhal, ale potom zlenivěl.

Mezi chlapy se vytvořil názor, že ví pohotově poradit a mnozí si ho proto dobírali. Když se na chodbě setkal s jakýmsi neznámým vězněm, zeptal se ho: „A ty jsi tady za co?“

A on: „Za víru, opravdu za víru.“

„Vážně?“ s úctou se na něho podíval Janko. „A co jsi udělal?“

„Ale, ukradl jsem auto a věřil jsem, že mě nechytí.“

Mnozí za Jankem chodili i proto, že uměl dobře formulovat dopisy. I pro sebe stále žádal amnestii. Tóno Srholec mu jednou řekl: „To se ti chce pořád takto vypisovat? Myslím, že ve tvém případě je to marné.“

A Janko na to: „Píšu, abych probudil svědomí těch nahoře a tak zachránil jejich duše.“

Avšak v táboře byli i vězni, se kterými si nikdo nevěděl rady. Jedni zraňovali druhé a ani o tom nevěděli. Jiní to dělali naschvál. Něco v nich bylo trvale pokažené. Seděli sami, opuštění, zarostlí a nevěděli, co se svým životem. Nejhorší byli ti, kteří se spolčovali a svoji zlobu znásobovali. Do těch se ani bachaři nepouštěli. Spíše je získávali na svoji stranu. A co je zvláštní, dařilo se jim to. Zlo se rádo spojovalo.

Janko Havlík se stal jakýmsi organizátorem duchovního života vězňů. Začal s tím v táboře Rovnost a potom i v táboře Bytíz, ve kterém byl v letech 1954-1958. Tady ho přidělili k dělníkům, kteří odčerpávali vodu z nehlubších částí dolu. Tam si nikdo z dozorců netroufal.

Janko navázal dobré vztahy i s civilisty, kteří v dolech pracovali. Je zajímavé, že je přesvědčil, aby mu propašovali knihy, misál, chléb a víno. Takže když se objevil kněz, měli mši svatou. Mezi vězni se našli aktivní věřící laici, kteří se nebáli riskovat a šířit evangelium. Tady v uranových dolech se ocitl i Silvestr Krčméry a Vladimír Jukl a další nadšenci pro Pána Ježíše. Spojili síly a na světě byla modlitební setkání, teologická školení, biblické kroužky, přednášky...

Dokonce si Janko během práce našel čas na rozmnožování knih. Mezi jeho heroický čin patří přepisování třistastránkové knihy od křesťanského filozofa Jaquesa Maritaina. Jmenovala se Integrovaný humanismus. Psalo se v ní, jak realizovat křesťanství v nových podmínkách. Janko vnímal, že jde o nesmírně důležité téma. Vždyť se o něm bavili i v Apoštolské škole v Banské Bystrici. V knize bylo mnoho inspirace a on se chtěl podělit. Proto ostrou propiskou přes čtyři kopíraky přepisoval celou knihu. Potom ji rozdával známým a ti potom dalším. Od nich se mu dostalo i uznání: „Janko, vždyť ty jsi misionář na plný úvazek.“

XXII. Vidět za obzor

Život v Jáchymovském táboře byl drsný a krutý. Nebyl tady žádný humor a vtipy, ale tvrdá realita utrpení. I když Janko už během vyšetřování ledasco zažil, teď se ocitl v ještě tvrdší realitě. Byly tady několikahodinové nástupy v silných mrazech, bezdůvodné bitky, korekce v betonových bunkrech, neustálá šikana, tvrdá práce, vysoké normy, málo jídla, ozáření z uranu, stesk po rodině i obava, co se s nimi děje. Muži se ocitli v pekle, které může vymyslet jen člověk spolupracující se zlem.

Vězni si velmi cenili kolegů, kteří uměli vnést do tohoto prostřední povzbuzení, nadhled, jiskřičku naděje. Patřil mezi ně i Srholec, který často svým zvučným hlasem zakřičel: „Hlavu vzhůru, bratři. Vydržme! Mějme pozitivní mysl. Věčný život je větší než nějaký žalář nebo kus kamene, zvaný smolinec.“

I Janko dával jiným odvalu bojovat s osudem. Mnoho rozjímal a přišel i na mnohé duchovní principy. A když se tu sešly významné osobnosti, byly chvíle, kdy si vyměňovali duchovní zkušenosti. Jednou se ho někdo zeptal: „Pověz mi, kde je tajemství tvé veselé nálady?“

„No, zjistil jsem, že člověk má vždy před sebou dvě možnosti. Jakoby dvě kolejnice. Pokud se ocitneš na té smutné kolejnici, tak na výhybce je potřeba si říct: Vždyť jsem Boží dítě, a má přehodit na tu výhybku na kolejnici radostnou. Ta výhybka je v hlavě, tam je třeba něco změnit. V hlavě máš možnost volby. Všiml sis toho?“

„Člověče, ty máš v hlavě výhybky? Já, tam mám spíše závaží, beranidlo a tím přišpendlenou nohu i hlavu,“ trpce se usmál kterýsi vězeň, kterého zaujala tato rozprava.

„Jak si mám tu nohu uvolnit?“ Janko hned využil obraz kolegy: Musíš zkoušet, jak ji vytáhnout, jak se osvobodit. Jde o pokusy v mysli. Času tady na to máš dost. První krok udělej tento: svým „já“ skoč do svého nitra. Do vnitřního myšlenkového světa. Tam zatoč s myšlenkami, touhami i vizemi. Protříd' si je. Některé vyhod', některých si nevsímej. A co s těmi nejdůležitějšími, které se ti opakují? Porad' se o tom s Duchem Svatým.“

„Asi ti úplně nerozumím...“ chtěl záležitost vysvětlit víc.

„Je potřeba radit se s Duchem Svatým, co dělat. Potichu a v sobě. A pro radost v srdci je třeba objevovat a respektovat duchovní zákony. Písmo svaté vlastně o nich hovoří. Nesmírně důležitý zákon je od apoštola Pavla: „Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se!“

„I já mám pár takových zákonů...“ ozval se Jukl.

„Pověz nám, co jsi objevil?“

„Je o dozorcích. Platí, že když se na jednom místě objeví víc pomatených lidí, nevěští to nic dobrého.“ Bylo to takové zlehčení situace. A využil to i jakýsi Čech: „Já znám toto: Nejhorší je smrt z leknutí. A můj přítel se řídí zákonem, že před duchovními pastýři dává přednost krotitelům duchů...“

„No to teda, děkuji pěkně. To byl zákon trochu z jiného soudku. Je příliš plytký... Co je to za chlapa?“

„Takový neznaboh, rebel proti všemu a všem. Bloudí životem.“

„A i já jsem objevil duchovní zákon,“ připojil se Krčméry. Zní takto: „Každý hřích přináší smutek a pocit viny. A pokud člověk stále páchá hříchy, pocit viny se zvětšuje, až mu, řekněme to takto, v duši vznikne černá díra. My to umíme odstranit zpovědí. I proto je důležité k ní pravidelně přistupovat.“

„Ale co takoví bachaři... V jejich duši musí být strašně, a proto dělají takové strašné věci,“ vedl myšlenku dále Jukl.

„Jeden zákon nám uniká,“ pověděl zamyšleně Janko.

„A to?“ zvědavě se ozvalo vícero přítomných.

„Že i ti bachaři jsou oběti. Zlých duch je oklamal. Dal jim mnoho lákadel, na které skočili, a které je teď vězní. Ano, i oni jsou vězni strachu, lenosti, pohodlí, příjemnosti... Oni nejsou naši nepřátelé. My a oni máme společného nepřítele – ďábla.“

„Přesně... lidská rasa je nehorázně tupá. Místo toho, abychom se spojili proti zlému, tak se rozdělujeme a bojujeme proti sobě. A ďábel se směje,“ souhlasil s Havlíkem Srholec.

„Janko, ty věříš, že jsou ďábové?“ zapojil se do debaty další vězeň.

„Já to beru jako jistotu. Oni se zapřísáhli, že zničí lidstvo.“

„Úplně s tebou souhlasím,“ poznamenal Krčméry a pokračoval. „Používají na to lidi, kteří s nimi spolupracují. A spolu přináší ovoce zlého – peklo. My máme vést zápas s těmito pekelnými mocnostmi a ne se požírat navzájem. Jejich útoky jsou jako invaze jiných bytostí na naši zem. Mnohé už mají v pasti a nás tam chtějí dostat. Přátelé, to je duchovní boj.“

Všichni ztichli a Janko vnesl do debaty novou myšlenku: „Jsou jen dvě srdce, které ďábel nikdy neobsadil – Srdce Ježíšovo a Srdce Panny Marie. Někdy se ptám, co asi viděla Panna Maria.“

„No, co by asi jen viděla. To, co my – věci,“ vykřikl kdosi bez rozmyšlení.

„To je pravda, očima viděla to, co my. Ale co viděla rozumem, nebo svým duchem, nebo svědomím nebo vírou..? Já jsem zjistil, že očima vidíme věci, rozumem do věci, duchem za věci a vírou, jak to myslí Bůh. A Marie, když měla čisté oči i srdce, jistě viděla něco velkolepého.“

„Jak to myslíš?“ Jukl chtěl o tom vidění vědět víc.

„Tak uděláme zkoušku. Dám ti chleba. Co vidíš?“

„Je hnědý, upečený, měkký, ale je ho málo...“

„To vidíš očima. Rozumem bys viděl, že je z mouky, vody, soli... Duchem můžeš vidět jeho krásu i lásku toho, kdo ti ho dal. Vírou bys mohl vidět, že Bůh způsobil, aby vyrostlo zrno... Vidíš tu Boží péči?“ Nastalo ticho, ve kterém si mnozí uvědomili, jak plytce a tělesně chápou svět. A potom kdosi promluvil: „A co teda viděla ta Panna Maria?“

„Nádherné věci: že Bůh je dobrý, že ji miluje, že má přivést na svět Mesiáše, že je nádherný svět, který nám chce dát její Syn, že je třeba se mu odevzdat... Marie neudělala hřích, a proto viděla působení Boha i věci tak, jak vyšly z jeho ruky. Viděla věci v Božích souvislostech.“

„Zajímavé, velmi zajímavé,“ přikyvovali hlavou přítomní. A Janko, téma dokončil úvahou: „Je zvláštní, že toto vidění duchem a vírou je nepřenositelné! Je vícero stupňů poznání, ale každý se k němu musí dopracovat sám. A když to člověk objeví a zakusí, že ho Bůh má rád, stalo se mu to nejlepší, co se mohlo stát. A o tom má svědčit. To se volá povolání a poslání. Ano, Bůh se dá cítit. Maria ho cítila jako nádhernou, laskavou přítomnost.“

Nastalo ticho, ve kterém bylo slyšet tlukot jejich srdcí. A najednou se z kouta ozval jakýsi chlapík a přítomní v něm zpozorovali profesora dogmatiky: „Je to tak. Svatý Řehoř mluví o určitém pocitu přítomnosti Boha. Nastává tehdy, když člověk má určité vnímání, ale nejen představu, že Bůh je přítomný. Toto vnímání Boha člověkem je to, co se dělo, když se Ježíš po zmrtvýchvstání dal někomu poznat. Bylo to náhlé, vzrušující, podmanivé, fascinující, úplně měnící náladu člověka. Ano, i takto se dá vnímat náš Bůh.“

Janko byl rád, že i jiný má zkušenost víry. Usmál se na profesora a dodal: „Četl jsem, že z tohoto pocitu skutečné přítomnosti Boha spontánně pramení úcta a něha k Ježíšovi. Je to tak jemný a osobní pocit, že už jen když o něm mluví, znamená riziko, že ho ztratíme.“

Opět nastalo ticho a nikomu nebylo do řeči. Obdivovali Janka, protože poznal Ježíše nevídaným způsobem. Viděl jeho velikost. Viděl ho v kontextu nebe, očistce i jiných světů. Uvědomoval si ho jako laskavého vládce nad tím vším a nad všemi bytostmi ve vesmíru. V tomto Božím světě žil a asi právě proto, že Janko „viděl tak daleko,“ ďábel ho ničil. Byl pro něho velmi nebezpečný, protože mohl jiným odhalit Boží krásu a tyto neviditelné světy.

A jak tuto nádheru drží člověk v sobě, jak jí se dá proniknout, když o ní přemýšlí, tato nádhera ho naplní a on po ní baží. Žádná nečistota ani bohatství nenahradí toto cítění Pána a jiného světa. Tak se probudí láska k Bohu a tato láska se chce šířit. U Janka to tak bylo.

„A víte, proč se uranová ruda jmenuje smolinec?“ obrátil řeč nějaký horník. A ani nečekal na odpověď a dodal: „Jedni tvrdí, že proto, že přinášel horníkům smůlu. Když se totiž smolinec objevil, stříbro zmizelo. Ve středověku neměli zájem o tuto rudu.“

„Já jsem slyšel, že se jmenuje smolinec, protože vypadá jako smůla. To je druhá verze...“ Tito muži se trochu zbytečně začali věnovat už přízemním věcem. A Janko si udělal jakousi tečku za předcházející duchovní rozpravou: Křesťanský život není možný bez žasnutí.

XXIII. V kolotoči násilí

Děni v táboře souviselo s děním ve společnosti. Bylo částečně propojené s Maďarskem. Tam se totiž lidé v roce 1956 vzbouřili proti komunistům a bylo to drsné. Nejprve všeli jedni druhé, potom naopak. Naše komunistické elity pronikl strach, jestli něco takového nevznikne i v Československu. Tehdy by hněv lidu vzkypěl proti nim a tušili, že by následky byly drastické.

I proto ztlumili komunistické nadšení a polevili v pronásledování Církve. Ale opravdu jen trochu. A když byla revoluce v Maďarsku sověty krvavě potlačena, komunisté se opět cítili na koni. A jejich největším nepřitelem se opět stala Církev.

Bylo zajímavé, že i po deseti letech brutálního utlačování. Církev nebyla na kolenou, právě naopak, rozkvetla. Očistila se od vlašných křesťanů, zrodily se tajná společenství, poutě nabraly na síle, řehole se zotavovaly... Komunisté byli z toho zoufalí.

Na jejich vrcholných poradách zaznívalo: „Musíme přitvrdit!“ A začali nové represálie. Komunističtí fanaticové se opět probudili. Ti nejzarytější tvrdili: „Postavíme si novou Prahu a blíž k Moskvě...“ A mnozí se za mísu čočky k nim přidali. Konzumní vlna má sílu. Lidé bez páteře a s velkým žaludkem umí na ní plachtit.

V roce 1950 tři otcové lazariště, Krištín, Orješek a Púchovský utekli z centralizačního kláštera, který zřídili „mocní“ v Hronskom Beňadiku, a začali tajně působit mezi věřícími. Otec Hutyra utekl z tábora v Belušských Slatinách a z ilegality řídil činnost lazarištů a sester vincentinek. Na všechny tři byl vydán zatykač, ale osm roků je nechytili a nenašel se ani Jidáš, který by je udal.

Ale člověk není jehla v kupce sena... Nakonec je přece vystopovali, chytili, mučili a po vyšetřovací proceduře začal s nimi soudní proces s názvem „Hutyra a spol.“ A opravdu je pospojovali s vyučováním bohoslovců v Nitře, s otcem Krištínem, s Jankem a s ostatními mladými lazaristy. Vyšetřovatelé se začali ptát: „A vlastně, kde je ten Havlík? Už se vzdal svých názorů?“

Šli po jeho stopách a byli ohromeni, jak se mu daří. A jak pověděl donašec: „Jeho náboženský život vzkvétá.“ Další vězeňský darebák ho udal: „Spolupracuje s nějakými slovenskými mládenci a určitě chtějí svrhnout lidově-demokratické zřízení.“

Janko opět doplatil na udání. Už se mu něco takového stalo podruhé. Opravdu, Havlíkova misionářská činnost nemohla ujít pozornosti špiclům. Tito nešťastníci za různé výhody donášeli veliteli informace, co se v barácích i v dole v podzemí děje.

Když přicházely první zprávy o apoštolské činnosti některých vězňů, vedení lágru přijalo nezvyklou strategii: „Uvolnit disciplínu, aby vězni ztratili obezřetnost. Ať si vyrobí důkazy proti sobě a potom je třeba udeřit plnou silou a použít tato zjištění proti nim.“

A když dozrál čas, spustila se velká očista tábora Bytíz. Nejprve přišel rozkaz: Všichni kněží musí pryč!“ Potom: „Všechny rozvrátané materiály se musí najít a jít pryč!“ A nakonec: „I Havlík musí jít pryč!“ A tak se i stalo. Odvedli ho do Prahy, do vězení v Ruzyni.

Mnoho toho Janko prožil, ale to, co ho tam čekalo, bylo skutečně ďábelské. Kolotoč vyšetřování začal a ne a ne se zastavit. Zuřivý vyšetřovatel na něho křičel, až mu žíly na čele vyskakovaly: „Tak vy si nedáte pokoj?! Vy si nedáte říct!?! Vy nám bráníte v budování lidově-demokratické vlasti?! No to se vám nepodaří! Človče, vy patříte do středověku!“

Janko otlučený nejedním slovním soubojem, mu klidně řekl: „Hm, ve středověku dosáhly katedrály vrcholu, doly razily hluboko do země, lodě došly až do Ameriky a lidé té doby objevily svoje nitro a mnohé duchovní zákony. Nebylo to až tak temné období.“

„Co to tu kecáte? Křesťané zničili kulturu různých národů!“

„Myslíte například tu kulturu Mayů nebo Aztéků, kteří jen do oběda jednoho dne obětovali divným bohům patnáct tisíc lidí?“

„Co mi to tady vykládáte,“ zuřil vyšetřovatel. „Vaše náboženství je plné nesmyslů.“

„Pro někoho je nesmyslem zase to, že se lidstvo vyvinulo z opice. Ale někteří jedinci jsou důkazem, že to tak mohlo být.“ Bylo to myšleno jako pokus o žert, ale i Janko si uvědomil, že tentokrát přestřelil. Vyšetřovatel by poznámku ani nepochopil, ale voják, který stál u dveří na stráž, to slyšel a vybuchl smíchem. A vtom to veliteli došlo: „Zopakujte to!“ zařval na Janka. „Už si to přesně nepamatuji,“ vylouval se Janko. Vyšetřovatel, červený jako rak, doslova zařval: „Do korekce s ním! Chlad, hlad a samota mu prospěje. Tam se mu urovnají myšlenky.“ Janko před odchodem ještě pokojně řekl: „Promiňte, ale křikem se pravda nezmění.“ Myslel tím náboženské pravdy, ale velitel to pět vztahoval na sebe.

Korekční kobka byl vlastně malý, temný, chladný betonový bunkr. Lednička, ve které přicházeli vězni o rozum. Vězni ji dostali za ledacos. Duchovní otec Metoděj Dominik Trčka skončil v korekci za to, že zazpíval vánoční koledu. A na následky této korekce zemřel. Teď šel do ní Janko a opravdu, zdraví mu až tak nefungovalo. Srdce mu pod obrovským stresem, kterým stále procházel, sem – tam vynechávalo.

Ale to nejhorší ještě přišlo. V Ruzyni byly kopky speciálně upravené. „Psycho“ vyšetřovny byly doplněné reproduktory, ze kterých na vězně pouštěli šílené kvílení, řev, nadávky, pláč, zvuky cirkulárky, sirény... Doplnovali to elektrickými šoky. A to trvalo týdny. To všechno způsobovalo leknutí za leknutím a pronikalo to hluboko do duše člověka. Mnozí vězni po této proceduře zešíleli. Nastal u nich totální rozpad osobnosti. Jiní přiznali i to, co nikdy nespáchali a byli odsouzeni na smrt.

Janko se cítil strašně rozbitý. Zjistil, že duševní bolest může být horší než fyzická. Zároveň si uvědomil, jaké hrozné duševní utrpení měl Ježíš v Getsemanské zahradě, anebo když cítil opuštěnost na kříži. Janko byl těmito ďábelskými vyšetřovacími postupy hluboce poznamenaný. Zdálo se mu, že se na něho vyřítilo celé peklo. Ale Pán ho podržel i v té největší krizi.

Po několika týdnech této bolestné procedury se dostal na ošetřovnu a zkušenost, kterou z toho mučení nabyl, bylo: „Skrz všechno se dá promodlit.“ A do svého tajného deníku si zapsal: „Všechno pro Tebe, Nejsvětější Srdce Ježíšovo.“

Srdce, ach srdce...

Tím se Janko skoro stále zaobíral. Tajemství Jankovy laskavé osobnosti spočívalo v jeho něžném a lítostivém srdci. Úctu k němu měl od dětství a i teď v nich našel útěchu. Tichým, něžným šepotáním modlitby se „skryl“ do Něho a pomalu se zotavoval z těchto strašných duchovních otřesů.

Ne, nezatrpkal na svět. Ani neproklínal mučitele. Dokonce se jeho srdce stalo k druhým ještě přívětivější. Jakoby si teď vážilo času a chtělo vykonat ještě více dobra pro druhé. Sem tam bilo zrychleně, potom ho něco blízko srdce píchlo, najednou jakoby nebilo. Ale nemocný – zdravý, před soud musel jít a jeho rozsudek byl nekompromisní: „Obžalovaný se odsuzuje na další rok vězení.“ Důvodem k odsouzení byla vlastně jeho pochvala: Protože mařil výchovu vězňů.

Na podzim roku 1959 ho opět poslali do lágru na sever Čech. Jenže pracovat v dolech už nezvládal. Jeho dozorcové uvažovali. „Co s takovým chlapem? Vždyť je jen zátěž!“ Janka po příchodu do tábora čekalo milé překvapení - po sedmi letech se setkal se svým rodným bratrem Tonkem. To bylo shledání. Tonko mu s nadšením referoval: „Víš, že mě za pár týdnů pustí? A potkal jsem i otce Křišťína.“

„Vážně? A co on, jak se má?“

„Ten se v životě neztratí. Tajně zpovídá, slouží mše svaté a opravuje vězňům všechno možné. Vypracoval se na zdatného mistra. Má zlaté ručičky i srdce.“

„To mě velmi těší...“

„Slyšel jsem, že si v Ruzyni velmi trpěl. Hlavní, že je to už za tebou,“ litoval ho bratr.

„No, to ti bylo...Ale nechejme to tak.“ Janko nechtěl o tom vyprávět. Jen vtipně poznamenal: „Jak se to říká: Neříkej hop, dokud nepřeskočíš.“ Po dlouhé chvíli Janko pověděl: „Velmi se těším, že už jdeš domů. Já mám ještě před sebou tři roky. Vydržme v dobrém, Tonko...“

XXIV. Nepoddajný charakter

Kdyby si vězni dávali vyznamenání, Janko by dostal titul „zasloužilý vězeň.“ Vždyť byl v těch nejtěžších vězeňských koutech republiky, roky strávil v dolech, ve studených barácích a měsíce v korekcích různého typu. Vězeňský systém udělal z dvojmetrového nádherného mladého muže tělesnou trosku. I trýznitelé viděli, že končí s dechem. A když se pro komunistický vykořisťující systém stával „nepotřebný“, otázka zněla: „Co s ním?“

Začali ho tahat po vězeňských nemocnicích. Nejprve se ocitl ve Valdicích. V té době tu bylo víc jak dva tisíce nejnebezpečnějších vězňů v republice. A mezi ně zařadili okolo dvou set řeholních a diecézních kněží. Patřil k nim i biskup Vojtaššák, tajný biskup Korec, kněží Hutýra, Dermek, Zeman, Trstenský...

O tom, jakou úctu měli k člověku, svědčí událost, ve které skoro osmdesátiletý biskup Vojtaššák tahal pluh a oral pole. Velitel a jeho kumpáni se tomu smáli. A aby to „velebničkům“ ztížili, šupli je do cely s těmi největšími zločinci. Výkvět národa smíchali s největšími darebáky národa. Čekali, že ti je budou šikanovat.

Ale co se nestalo... Nastal opak příběhu, než ten, který se stal ve středověku. Tehdy Svätý otec navštívil věznicu a vězni po něm křičeli: „Propusťte mne, jsem nevinný. I já jsem nevinný, i já, a já také...“ Jen jeden vězeň byl tiše. Papež se ho zeptal: „I ty jsi nevinný?“ A on na to: „Ne, Svätý otče, já jsem vinný.“ A papež vydal příkaz: „Tady toho propusťte. Přece nemůže být jeden lotr mezi tolika nevinnými. Ještě by je pokazil.“

Ve Valdicích to bylo jinak. Špicli hlásili: „Kriminálníci bydlící v celách s duchovními se začali zlepšovat a obracet se na katolickou víru. Mnozí se už i vyzpovídali.“ Vedení gulagu zareagovalo pohotově: „Ubytování vězňů s kněžími je třeba přehodnotit. Ale co udělat s tím Havlíkem?“

Udavači to objasnili, jak to s ním je: „Mele z posledního. Nezvádne už ani chodit, ale náboženské řeči má stále...“ Z mnoha navržených řešení, co s ním, se ujalo toto: „Pošleme ho na Slovensko, odkud pochází.“

A převezli ho do basy do Ilavy, nedaleko Ladec, kde kdysi začal noviciát. Ale Jankův pobyt byl už jen na lůžku v nemocničním pokoji. Těžce dýchal, často spal, nohy měl oteklé a tvrdé jako klády. Když se tak nějak posbíral, i tady se spřátelil s vězni.

A věrný svému předsevzetí je nejprve poslouchal, potom se za ně modlil a pokračoval nezávaznými rozhovory. Když se vytvořila vzájemná důvěra, navrhl jim: „A co byste rádi věděli o Bohu? Co vím, to vám povím...“

Jedna z naléhavých otázek spoluvězňů zněla: „Jak to Bůh mohl všechno dopustit?“ Janko upřímně odpověděl: „Nevím. Ale vím, že lidé jsou zlí a Bůh respektuje jejich svobodu. K tomu se zavázal. A když člověk koketuje se zlým, těžce se z takového vlaku vyskakuje. Myslím si, že z těch, co nám ubližovali, málokdo věřil ve věčný život. Nikdo se nebál Boha, ale bál se o sebe. Málokdo svými myšlenkami propojoval tento svět se světem věčným a s jinými světy.“

„S jinými světy?“ přerušil ho jeden z posluchačů.

„Ano. S nebem, peklem, očistcem, zemí, se svým vnitřním světem... Protože nikdo z nich neviděl za oponu tohoto světa. Nevěřil v existenci bytostí, co obývají tyto světy – v anděly, demony, v duše v očistci, ve světce...“

Všichni v pokoji ztichli a Janko pokračoval: „Všiml jsem si, že z těch, co nás mlátili, většinou každý dával do popředí svoje tělo a bažil po příjemnostech. Podle mě princip slasti žene lidi k šíleným činům. Má ho každý, ale někteří ho ovládají. Tamti ne.“

Janko se odmlčel, protože mu docházel dech. Potom však dodal: „Možná si jednou každý, kdo byl ponořený v tomto nelidském systému, položí otázky smyslu: O co tu šlo? O co jde na tomto světě? Možná uzná, jaké strašné chyby udělal, začne s pokáním a najde správnou životní cestu. Ach, to není sranda. Je třeba to všechno vidět z nadhledu. Tady jde o věčnost. Ne o tisíc roků, ani o milión roků... Opakuji – jde o věčnost, o naše místo v ní. Možná pro zpětné uvědomění si toho, o co tu jde, to všechno Bůh dopustil.“

Jedno odpoledne, když byl Janko na vězeňském dvoře, přišel za ním vězeň, podíval se nalevo, napravo, jestli je někdo neposlouchá, a potom z něho vypadlo: „Tak rád bych věřil, ale nedaří se mi to... Kde mám začít? Co mám dělat?“

„Víra je osobní, hluboká duchovní věc. Každý k ní musí dospět sám. Důkazů, že Bůh existuje, jsou stovky. Zázraky a uzdravení se dějí stále. Ale jen pro toho, kdo je chce vidět. Když chceš věřit, už se nastavuješ na vidění... A začni hledáním obrazu Boha.“

„Hledáním obrazu Boha? Co tím myslíš?“

„Zaostři pozornost na krásné a dobré věci, které nás obklopují. A je jich mnoho i v této pustině. Zkus se přesvědčit, že Bůh tě má rád. Já cítím, že on je tu vždy pro mě.“

„Ach Janko, závidím ti ty tvoje postoje. Já jsem ještě někde jinde.“

„Bud' klidný a nevzdávej to. Někdo uvěří rychle jako apoštol Pavel zasáhnutý bleskem pravdy. U jiného je to proces. A ty si v tom procesu... Bud' upřímný vůči tomu, co poznáš, že je pravda. Přijmi to, bud' k tomu svolný. Žij podle svědomí. Já jsem přesvědčený, že každý upřímný člověk nakonec najde cestu domů, do nebe. Držím ti v tom palce.“

A vězeň mu s nefalšovanými slzami v očích děkoval: „Děkuji ti, velmi jsi mi pomohl. Víš, v naší rodině nikdo nevěří...“

„Tak máš velký úkol. Když teď naplno uvěříš, přivedeš je k Bohu. Ale už asi dlouho mluvíme,“ omlouval se Janko. Přišla mu na mysl jedna tetka, která po kázni svého pana faráře říkala: „Ten náš pan farář mluvil tak dlouho, až na něco pěkného přišel.“

„To já jsem zase slyšel přednášku jistého profesora, který po dvou hodinách řeči zakončil: Jinak nemám, co k tomu říct, ale... a chtěl pokračovat. No to jsme mu už nedovolili a potleskem jsme ho vyprovodili od řečnického pultu.“ Oba dva se zasmáli a šli si po svém.

I když Janko trpěl, humor ho neopouštěl. Dokonce říkal i vtipné historky na pokoji. Zjistil, že alespoň takto může být darem pro druhé a odlehčit tíživou atmosféru, která přepadala tyto nešťastné nemocné vězně.

Jednou si vzpomněl na jistého vězně v Jáchymově: „To vám byl takový veselý chlapík, že si ani z těžkých věcí nic nedělal. Pro dozorce byl velkou výčitkou, že práci nedělají dobře, že ho dostatečně nemlátí. A chtěli to tak udělat přede všemi na apel placu. Avšak když začali, on se rychle zařazoval mezi vězně. Proto někteří bachaři po něm hodili obušky. Když přišel na pokoj, se smíchem řekl: Ti bachaři jsou ale křiváci... Ani trefit se neumí.“

„A to jste slyšeli, jak ve Valdicích slovenský dozorce kontroloval přítomnost vězňů?“ zapojil se do žertování další pacient na pokoji.

„Jak?“

„Ptal se vězňů: ‚Jaké je vaše priezvisko?‘ No tomu slovu Češi nerozuměli, a tak se ptali: ‚Copak?‘ A když to řekl pátý vězeň, tak ten dozorce se ho zeptal: ‚I ty si Copak?‘ A Čech mu na to odpověděl: ‚Kdepak.‘“

„Jáj, ti Češi jsou dobří. A to jejich: ‚Co to vole meleš‘, nemá chybu,“ souhlasil ležící vězeň a přidal žertík. „A víte, že Češi mají nejvíce volů a Poláci zase nejvíce prasat na světě?“

„Jak to?“

„No mají takové slovní zvraty, kde často používají slovo vole a Poláci zase slova Proše pana...a proše, to je po goralsky prase.“ A tak se sypal jeden žert za druhým a pohoda zavládla na nemocničním pokoji. Něco takového jako tušení Božího království.

Janko byl opravdu mimořádně obdarovaný. Uměl vytvořit fantastickou atmosféru a nebál se ani zpívat. To od dětství rád dělal. A i tímto obdaroval lidi ve společenství, i když teď popravdě řečeno, moc mu do zpěvu nebylo.

XXV. Když srdce nemůže

Ráno 29. října 1962 Janko Havlík všechny na pokoji překvapil: „Chlapci, jdu domů.“ Nastalo ticho a jeho spoluvězni nevěděli, jestli mu mají gratulovat, anebo plakat. Přirostl jim k srdci. Přáli mu to, ale on je nakonec opustí. No, to první nakonec vyhrálo: „Konečně, Janko, konečně. Gratulujeme ti.“ I když cítili, že s ním odchází kousek nebe.

Janko se ocitl na ulici a zhluboka se nadechl: „Svoboda.“ Šel okolo nějaký chlapík a povzbudil ho. „Tak už jsi venku.“ Janko se usmál: „Ano. Už jen vědět, za co jsem seděl.“

Když neznámý odešel, uvědomil si starou pravdu: „Vězení tě vyživne, a když nemáš přátele, kteří tě podrží, je s tebou amen.“ On takové přátel měl, ale kdo ví, kde jsou. Ale měl rodinu. Ta mu určitě pomůže. Ale v hlavě mu vznikla obava: „Jak se jen dostane domů?“

Lékař dal při propouštění příkaz: „Pěšky jít nemůže.“ Ale jestli ho odvezou? Dlouho stál před věznicí, až ho na naléhání jakéhosi chlapa, co šel okolo, přece jen odvezli na vlakovou stanici. Cestou vlakem přemýšlel, co všechno prožil. Před jedenácti lety ho ani ve snu nenapadlo, že se mu dlouhý čas naplní takovými absurdními událostmi.

Za pomoci jiných se konečně dostal ke svým. Ach, to bylo uvítání. Otec, který byl už v důchodě, ho přivítal se slovy: „Vítej doma, synu.“ Svoji mozolnatou ruku položil na ramena a plakal... Matka, ta ho objímala a líbala. „Janičku můj, Janičku můj...“ Marienka se tiše usmívala a odběhla pro darované srdíčko, které dostala od něho v Jáchymově: „Mám ho jako svůj poklad.“ Doběhl i bratr Lojzko, který bydlel nedaleko. Tonko, který si mezitím založil rodinu a bydlel ve Skalici přišel za ním v dalších dnech.

„Drazí moji, vrátil jsem se, ale mám problémy se zdravím,“ pověděl jednoduše a mile se usmál na ně. A ještě dodal: „Věřím, že vám nebudu na přítěž.“

„Ale kdeže, Janko, kdeže.“

Sedli za stůl a začali rozpravu. Vždyť si toho měli tolik co říct.

„Ale ta zákeřná choroba byla v Jankovi dobře zakořeněná a pravidelně se ozývala. Janko musel už v nejbližších dnech navštívit lékaře. Ale ani ten nevěděl, co má léčit. Tak velmi „nemocného“ v Jankovi bylo. A tak mu předepsal léky a pravidelné kontroly. A povzbudil ho: „Tuším, že váš organismus to překoná.“

Janko nemohl spát, srdce mu tlouklo, jak chtělo, ale velmi nechtělo. V noci se z jeho pokoje často ozývalo tiché stonání. Nechtěl dělat své rodině problémy, tak to tlumil, jak se dalo. Chtěl i dostudovat, ale nešlo to. Potom to zase na čas polevilo a tak to šlo dokola.

Marienka se ho jednou ptala: „Janko, komu píšeš?“

„Řeholní sestře Modestě, teda tetě Angele.“

„Víš, že jsme za ní byli?“

„Vážně, povídej mi, jak se má?“

„No, celkem dobře. Přesouvají ji z místa na místo, ale statečně to snáší. Naši jí vzali okolo dvě stě sklenic kompotů.“

„Tolik toho snědla?“

„Ale ne. To bylo pro celé jejich osazenstvo. Šli jsme až za Prahu. Mamka jí vzala i mléko. Nesly jsme ho v konvi. Ale vlak byl tak narvaný, že jsem musela na ní sedět, ale než jsme k ní přišli, z mléka bylo máslo.“

Havlíkova rodina Modestě a jejím sestrám vincentinkám velmi pomáhala. Chlapi z Vlčkován jim dokonce vymalovali místnosti, kde byly ubytované...

Dopisy, které si Janko s Modestou vyměňoval, byly plné duchovna, proseb o modlitby i povzbuzení: „Milá moje teto, přijdu za tebou, jen co se bude dát...“ hájil se Janko.

Přešla zima a bylo jaro. Rodiče ho často vynesli do zahrady na čerstvý vzduch. Ale tam měl svoje království i houser, který ho ihned objevil. Byl to asi vzdálený potomek toho housera Gustava z dětství, protože pohotově mu byl podobný. Dobíral si Janka jako ten jeho dávný předek.

Vážně. Janko si pamatoval celou tu událost, jak si chránil svoje mlád'ata a d'obl ho do zadku. Byla to milá vzpomínka na dětství. I tento houser byl drzý a syčel na kohokoliv. Dokonce útočil na všechno, co se hýbalo. A stalo se mu, že zaútočil i na kolo sousedova chlapce a ten mu nechtíc, tím kolem přejel hrdlo. Vyvrátilo ho to nohami do vesmíru, ale rozhodil to. Trochu chraptlý, takže ho ani paní husa nepoznávala, ale potom zjistila, že je to opravdu on. Její drahý, ochránce.

O Jankovi se dozvěděli mnozí známí i neznámí. Pomáhali mu, jak jen mohli, protože nemohl pracovat a invalidní důchod byl mizerný. Dokonce ho jako bývalému trestanci zkrátily. Ach, kolik nepravostí ho postihlo. Ale on si nestěžoval.

Jediné, co ho trápilo, bylo, že byl na obtíž svým blízkým. Dokonce ne, ještě něco vážnějšího tu bylo: Pochopil, že jeho touha stát se knězem zůstane nenaplněná.

A tak seděl a uvažoval, zjistil, že v životě mu nic nevyšlo z toho, co si naplánoval. Chtěl být knězem, cestovat po Africe jako misionář, chtěl kvalitně studovat teologii... Nic nešlo podle jeho vůle. A teď byl totálně závislý na druhých. A proto mu připadalo i směšné, když viděl, jak jsou lidé nervózní pro maličkosti, které jim nevycházejí. On prožíval totální odevzdanost.

Marienka se vdávala v květnu a Janko jim ze srdce žehnal. Našla si červenajícího pracovitého mládence. A Pán Janka jakoby na ten čas amnestoval od nemoci. Na svatbě byl svěží, veselý, milý, usměvavý, společenský, zazpíval si... Byl jako za starých časů...

A takovým se snažil být i při zapojování se do náboženského dění ve farnosti. Pomáhal připravovat děti na první svatě přijímání, ministroval...

A když ho mamka jakžtakž postavila na nohy, rozhodl se vycestovat za svojí spřízněnou duší, tetou Modestou na Moravu. Tam se nacházela a vedla malou komunitu vincentinek.

Setkání bylo neopakovatelné. Dvě jemné, svaté a utrpením zušlechtěné duše si měly co říct. Janko jí vyprávěl, jak prožil ten dlouhý čas. Ale nebyla to stížnost na život, ale spíše šlo o vyprávění duchovní zážitků a okamžiků, kdy setkal Pána a jaké to bylo.

„Teto, něco pro tebe mám.“

„A co jsi nesl takovou dálku? Nemusel jsi.“

„Nemusel, ale chtěl. Tady je Křížová cesta malých duší. Přijmi to jako dárek. Je to z mých myšlenek.“ Modesta se velmi zaradovala. Tato křížová cesta hovořila mnoho o Jankově duši. Teď si ji běžně prohlídla a poznamenala: „Janko, ty dozráváš pro nebe. Každý z nás se bude muset při smrti odevzdat do Božích rukou. Ty si to nacvičuješ už teď. Dokonce svým utrpením si odpykáváš i očistec. O Tobě Bůh velmi dobře ví. A chce tě mít velmi blízko u sebe.“

„Kéž by to tak bylo,“ odvětil Janko a potom tajemně dodal: „Víš, teto, náš Vykupitel přijal smrt, aby nás osvobodil od strachu ze smrti. Zjevil nám své vzkříšení, aby v nás vzbudil naději, že i my vstaneme z mrtvých. Jako první zaklepal na bránu Otcova domu a pozývá nás, abychom spolu s ním vešli dovnitř a potkali Lásku.“

„Pěkné, velmi pěkné. Děkuji ti za povzbuzení.“

Janko se smrti nebál. Svědčí o tom i jeho zápisník, ve kterém měl myšlenky i o konci svého života. Srdce Ježíšovo a Mariino mu dávali naději, že životní pouť skončí dobře.

Před Vánocemi roku 1965 se zdravotní stav zlepšil. Dokonce šel i na půlnoční. Když mu v tom příbuzní chtěli zabránit, řekl jim: „Tolik roků jsem nemohl na půlnoční chodit... Asi je to moje poslední. Půjdu...“ Šel, ale vrátil se z ní velmi unavený.

Až tak, že o dva dny později musel jít k doktorovi do Skalice. Svým blízkým oznámil: „Kdyby bylo zlé počastí zůstanu až do Nového roku u bratra Antona.“

Zůstal u svého přítele Ježíše, a to na věčné časy. Jeho srdce už to totiž nevydrželo a našli ho mrtvého stát opřeného o popelnici. Byl důstojný jako vždy. Takže v prvním momentě ani nevěděli, že je mrtvý. Ale bylo to tak.

Bylo 27. prosince, svátek svatého apoštola Jana, miláčka Pána. Teď přišel k Němu jeho další miláček, Janko Havlík CM- celkem milý chlapec ze Slovenska.

Čest jeho památce.

Závěr - mimořádně obdarovaný

Janko Havlík působil během svého života opravdu vznešeně. Měl šarmantní zjev – vysokou sportovní postavu, srdečný úsměv, bystrý postřeh. Byl houževnatý, pracovitý, vtipný, společenský, schopný komunikace, elegant...

Zdá se, jako by byl duchovně „šlechtný“ neviditelnými nebeskými silami: byl jemný, kultivovaný, zodpovědný, statečný, nezlomný, trpělivý, přátelský, nadšený z jakéhokoliv dobra, pokorně snášející křivdu. Shrnutí a potvrzení: „Byl to Boží muž.“

Není se co divit, že Janko zanechal u druhých velmi silný dojem. Víme to i podle toho, že se na něho vzpomíná i po letech. O jeho životním příběhu často povídají vincentini, vincentinky, rodinní příslušníci, přátelé. Dokonce spoluvězni a krajan don Anton Srholec o něm napsal životopis.

Janko, si vytvořil cestu k srdcím lidí tak, že jim zprostředkoval to, co ve svém nitru žil – svoje přátelství s Kristem. On byl do Ježíše zamilovaný a okolí to cítilo. Vždyť milující rád svědčí o lásce, kterou prožívá. A o to šlo Jankovi – dostat tuto lásku do druhého člověka. Byl velmi tvořivý, a proto to zkoušel radostí, zpěvem, něžností, dobrotou...

Tímto vším byl prosáknutý, a proto to šlo z něho spontánně ven. Vlastně, kdo se přiblížil k Ježíšovi, ten jím nasákně a potom ho chce odevzdávat. Protože láska se ráda rozdává. To je zákon.

Janko nám odkazuje, že v tomto duchu je potřeba šířit víru. Ano, i víra má „ducha.“ V jeho podstatě je láska a naděje, čili radost. Ony si člověka polidští, modifikují a víru udělají přitažlivou. Ano „duch“ víry rozhoduje, zda se přilepí na člověka a pronikne ho.

Asi jsme odhalili největší Jankovo tajemství. On měl v sobě něžného Božího Ducha a dal ho jiným ze sebe napít. Ano, jiní mohli pít z ducha Janka... Občerstvil je a prožívali štěstí.

Tento „duch“ je Duch Boží a působí na člověka i přímo, ale lidé potřebují vidět i nádobu, ve které se nese. Janko tou nádobou byl.

Když se ohlédneme za jeho životem, vyvstane otázka: „Byl smolař, nebo vítěz?“ Posuďte sami: Velmi toužil stát se knězem. Titul kněze se označuje vdp – veledůstojný pán. On ho oficiálně neměl, ale důstojný byl vždy. Tak velmi toužil být lazaristou. Jejich zkratka je CM. Dosáhl toho, patří mu to v plné míře, byl CM + i Celkem Milý.

Chtěl na misie. Měl pro ně vášeň. Šel, ale na ty nejtěžší – na misie v base. A tam je vykonával s obrovskou tvořivostí a odvahou. Ve vězení byl jedenáct roků a zhroutil se mu sen za snem. To bolí, velmi bolí. Zvláště takovou citlivou duši, jakou měl, Janko. Sny mu tedy padají, ale ten největší – být navždy s Ježíšem, ten se mu uskutečnil.

Janko toužil po velkých duchovních darech. Nedostal všechny, ale dostal ten nejvíce možný- daroval se mu sám Ježíš a on se stal jeho učedníkem. A jako vždy, něžně k němu vstoupil do společenství. Navěky.

Takže konstatujeme, že Janko je nesmírně obdarovaným a úspěšným člověkem. Je svědkem, že neviditelný a viditelný svět není třeba až tak oddělovat.

A už jen řekněme, že teď mu zůstalo: NM – Navždy Milý, navždy milovaný. Je navždy náš přítel.

A s přáním, abyste se i vy „napili“ z ducha Janka a v srdci měli nadšení ze šíření dobré zvěsti, Vám žehná don Jožko Luscoň

Obsah

Chránit si svoje kořeny.....	3
I. Objímaný láskou rodiny.....	4
II. Na pouti s rodiči.....	8
III. Radost z odpuštění, pocit z Božího milování.....	11
IV. Dozvuky svatého přijímání.....	14
V. Čas duchovních objevů.....	18
VI. Snaha ukotvit se v pravdě.....	21
VII. Když se člověk učí létat.....	25
VIII. Apoštolská škola.....	28
IX. Učit se sloužit.....	31
X. Když tě nahání válka.....	35
XI. Podívat se domů.....	38
XII. Posun dopředu.....	41
XIII. Noviciát, místo znovuzrození.....	45
XIV. Zatmění zdravého rozumu.....	49
XV. Návrat ke studiu.....	52
XVI. Konec ráje.....	55
XVII. Od basy k base.....	59
XVIII. V jáchymovském kotli.....	62
XIX. Život v táboře.....	66
XX. Srdce na dlani.....	69
XXI. Být ticho nebo hlásat?.....	73
XXII. Vidět za obzor.....	77
XXIII. V kolotoči násilí.....	80
XXIV. Nepoddajný charakter.....	83
XXV. Když srdce nemůže.....	87
Závěr - mimořádně obdarovaný.....	90